

PARTZUFİM

Avinoam Fraenkel tarafından İngilizce'ye çevirilmiş, Rabbi Yosef Ergas tarafından yazılmış "Shomer Emunim" adlı eserin Türkçe'ye çevirisidir.

I. YARATILMIŞ BİR VARLIĞIN / PARTZUF'UN DOĞASI

Var olan her şeyin ve var olan her şey içindeki her düzeyin yaratılış sürecinin, bir **Tzimtzum / Şevirat HaKeilim** sürecini izleyerek, **Igulim** olarak adlandırılan, **Tohu**'nun kırılmış parçaları olan altta yatan varlıkların oluşturulmasıyla başladığını görmüştük; bunlar ham malzemeler gibi davranır. Sonra bir yeniden yapılandırma süreci meydana gelir ve aynı altta yatan gerçekliğin yeni bir algısını üreten yeni bir yaratılmış varlık oluşur. **Tora**'nın en başında tanımlandığı şekliyle Tanrı'nın Yaratma Eylemi'ne standart olarak atıfta bulunduğumuzda, atıfta bulunduğumuz şey tam olarak bu yeniden yapılandırma sürecidir. Özellikle, aynı altta yatan gerçekliğin yeni bir algısının var oluşa getirilmesi, **Yoşer / Tikun** durumunda olduğu söylenen ve önceki durumu **Tohu**'nun kırılmış parçaları olan yeni bir yaratılmış varlığı yaratır ve olur. Bütün yaratılmış varlıklar, yani **Tikun** geçirmiş ve göreceli olarak **Yoşer** durumunda olan tüm varlıklar, **Partzufim** olarak ya da tekil hâlde **Partzuf** olarak anılır. Doğrudan insan deneyiminde var olan her şey – cansız bir nesne, bir hayvan ya da soyut bir teorik kavram olsun – bir **Partzuf**'tur. Buna ek olarak, Kabalistlerin doğrudan insan deneyiminin ötesinde tüm düzeylerde ve dünyalarda, ta **Ein Sof**'a kadar atıfta buldukları tüm biçimler, varoluş düzeyleri ve dünyalar da **Partzufim**'dir.

Peki bir **Partzuf** nedir? "**Partzuf**" kelimesi kelimenin tam anlamıyla "yüz" demektir. Bir insan yüzüne baktığımızda, alın, gözler, kulaklar, burun, yanaklar, ağız, dudaklar vb. gibi çeşitli çeşitli bileşenleri içerir. Eğer bu çeşitli bileşenler birbirlerinden ayrılmış hâlde yan yana yerleştirilseydi, bunlara bir "yüz" denmezdi, aksine sadece birkaç ayrı ve ayrı vücut parçasının bir koleksiyonu denirdi. Ancak bu bileşenler belirli sofistike birleşik bir düzenlemede birleştirildiklerinde ve örgütlendiklerinde ancak o zaman birleşik bileşenler kümesine bir "**Partzuf / yüz**" deriz. Bu belirli örgütlü birleşim, bu çeşitli bileşenlerin bir entegrasyonunu yaratır, öyle ki yüze baktığımızda onu yeni bir varlık olarak ve yapıldığı bileşenler kümesinden farklı bir şey olarak görürüz. Bir yüzün yapıldığı bileşenler hâlâ orada olmasına rağmen, onları birlikte entegrasyon hâlinde gördüğümüzdeki bakış açımız, onları farklı şekilde görmemize izin verir.

Önemli olan, yüzün bileşenler kümesini tek bir örgütlü entegrasyonlu varlık olarak, bir yüz olarak gördüğümüzde, yüzü ayrı ayrı parçaların dağınık bir koleksiyonu olarak görürken ilişkilendirilemeyecek ekstra bir bilgi boyutu ortaya çıkar! Yüzün ayrı parçaları ayrı ayrı tanımlanabilir olmaya devam etse de, bir yüze baktığımızda, onun ayrı parçalardan oluşan bileşimi tamamen arka plana kaybolur. Yüzü bir kişinin zihin

durumunun, uyanıklığının ve bilincinin bir sunumu olarak görür ve onunla etkileşime geçeriz.

Var olan her varlık ve kavram bu şekilde ilişkilendirilebilir. Bir taraftan bir bütün varlık olarak ve diğer taraftan parçalarının toplamı olarak görülebilir. Bundan daha ötesi, her varlığın her ayrı parçası da kendi parçalarının toplamına sahip kendi başına bir “bütün” olarak görülebilir. Örneğin bir yüz gözleri içerir, ancak bir göze kendi başına baktığımızda, bir mercek, kornea, retina, kaslar vb. gibi birçok ayrı parçadan oluşan bir bütün varlıktır; bunların tümü belirli bir entegrasyonlu yapı içinde bir araya getirildiğinde gözün “bütünü” oluştururlar. Sırasıyla, örneğin kornea gibi gözün her parçası, birlikte belirli bir yapıda entegrasyon sağlandığında gözün her parçasını oluşturan alt-parçaları içerir. Her alt-parçayı, alt-alt-parçayı, alt-alt-alt-parçayı vb. aynı şekilde görmek de mümkündür. Yüzün mikro parçalarına ve alt-parçalarına yakınlaştırmamızın yanında alt-**Partzufim**’lerle ilişkilendirmek için daha büyük **Partzufim**’e de uzaklaştırabiliriz. Bir yüz, başın daha büyük **Partzuf**’unun bir parçasıdır. Baş, bir kişinin daha büyük **Partzuf**’unun bir parçasıdır. Kişi, bir ailenin daha büyük **Partzuf**’unun bir parçasıdır, bu da bir topluluğun daha büyük **Partzuf**’unun, sonra bir toplumun ve sonra bir ülkenin ve sonra insanlığın ve nihayetinde varoluşun tamamının daha büyük **Partzuf**’unun bir parçasıdır. Varoluşta ilişkilendirebileceğimiz her varlık – göz gibi fiziksel ya da toplum gibi kavramsal – bir **Partzuf**’tur ve bir *bütünleşik kolektif* olarak ilişkilendirilebilir.

Teknik olarak, **Partzuf** kavramı yalnızca ve Atzilut dünyasının genel dünya düzeyine kadar ve dahil olmak üzere uygulanır.

Bu kavram, Atzilut Dünyası’nın üzerindeki herhangi bir şeyle ilişkilendirilebilecek kadar ince değildir. Buna rağmen, **Shomer Emunim** SE2:35’teki Üçüncü İlkeye göre, **Arizal** vurgular ki, *doğrudan uygulanabilir olmasa bile*, **Partzuf** kavramı daha yüksek **Adam Kadmon** dünyasıyla insan tarafından anlaşılabilir bir biçimde ilişkilendirilmek üzere kullanılabilir.

Dipnot: Leshem Shevo VeAchlama, Sefer HaKelalim, Kelal 9, Anaf 15: “*Varoluştaki tüm varlıkların bütünlüğü yalnızca tek bir genel çerçevedir. Bu, onların tek bir **Partzuf**’un çerçevesi oldukları anlamına gelir. Onlar birbirlerine bağlıdırlar ve birbirlerine ihtiyaç duyarlar ve hepsi tek bir amaç içindir.*”

Önceden getirilen bir kâğıt parçasının bileşimi örneğiyle, altta yatan gerçekliğin her düzeyi bir **Partzuf** olma açısından görülebilir. Sicimlerin teorik kavramı, altta yatan mevcut bir enerjinin daha büyük **Partzuf**’udur. Kuarklar, sicimlerin daha büyük **Partzuf**’udur. Atom-altı parçacıklar, bir küme kuarktan oluşan altta yatan kolektifin daha büyük **Partzuf**’udur. Atomlar, bir küme atom-altı parçacıklardan oluşan altta yatan kolektifin daha büyük **Partzuf**’udur. Benzer şekilde, moleküller atomların daha büyük **Partzuf**’udur ve kâğıt parçası moleküllerinin daha büyük **Partzuf**’udur. Her **Partzuf**, aynı altta yatan gerçekliğin farklı bir perspektifidir. Aynı zamanda, her bireysel **Partzuf** düzeyi – başka herhangi bir **Partzuf** düzeyine göre yakınlaştırılmış veya uzaklaştırılmış olsak da – bu bireysel düzeyin perspektifinden benzersiz olarak ortaya çıkan özel özelliklere sahiptir.

Partzuf kavramı, matematiksel bir küme kavramı gibidir. **Küme Teorisinde, belirli bir kümenin üyeleri olarak tanımlanan veya görülen varlıklar ya da sayılar**

grubu, yalnızca o kümenin bütünü olarak anlamlı şekilde uygulanan özel özelliklere sahip olacaktır. Bu gerçek özellikler küme bir bütün olarak görüldüğünde ortaya çıkar ve her bir parçasıyla ilgili özelliklerden farklıdır. Küme bu şekilde belirli özellikleriyle görüldüğünde, çeşitli matematiksel işlemler artık kümenin dağınık ayrı parçalarının toplamı olarak görülürken önceden mümkün olmayan bir şekilde kümenin kendisine uygulanabilir. Bu nedenle **Partzuf** kavramı, her küçük kümenin daha büyük bir kümenin tam alt-kümesi olduğu ve hem küçük hem de büyük kümenin kendi bireysel perspektiflerinden görüldüğünde kendine özgü ortaya çıkan özelliklere sahip olduğu özel bir tür matematiksel küme gibidir. Benzer şekilde, her daha yüksek **Partzuf**, her daha alçak **Partzuf**'u ve aynı zamanda daha alçak **Partzuf**'un benzersiz özelliklerini tamamen içerir; bu durum **Ein Sof**'tan başlayarak tüm düzeyler ve dünyalar boyunca bizim fiziksel gerçekliğimize kadar uzanır.

Daha önce bahsedildiği gibi, bu **Partzuf** kavramı (ki **Yoşer** şemasıyla eşanlamlıdır) **Zohar**, **Tikkunei Zohar** ve **Arizal**'ın yazılarının içeriğinin büyük çoğunluğunun birincil odak noktasıdır. Tüm bu eserler kendilerini zengin bir şekilde **Partzuf** dilini kullanarak ifade ederler. **Arizal**'ın yazılarının bağlamında **Partzuf** hakkında bazı temel fikirleri tanıtmak için bu dile dalmanın öncesinde, **Partzuf** genel kavramının doğru şekilde ilişkilendirilebilmesine izin verecek olan “*ortaya çıkış*” (**Emergence**) ve “bilgi” kavramları hakkındaki çağdaş fikirleri öncelikle incelemek önemlidir. Bu kavramlar arasındaki derin bağlantı bu bölüm boyunca geliştirilecektir.

2. ORTAYA ÇIKIŞ (EMERGENCE) İLE **Partzuf**'İM'İ İLİŞKİLENDİRMEK

Arizal'ın **Partzuf** kavramının açıklamasını anlamaya yardımcı araçlar olmaksızın, onun sunumunun aşılması imkânsız, teknik ve son derece karmaşık, etkileşimli bir katmanlı gerçeklik çerçevesi olduğu görünür. Bu, hiçbir şekilde insan ilişkisinin mümkün görünmediği soyut âlemleri tanımlar. Tarihsel olarak bu tanımlar, yalnızca Tora çalışmasının ve İlahi hizmetin derinliklerine yoğun ve samimi bağlılıkları aracılığıyla “İlahi esinlenmiş” bir ilişkilendirme biçimi elde etmiş olan nadir yetenekli bireyler dışında anlamsız olmuştur. Ne yazık ki, **Partzuf** dilinin diğer şeylerin yanı sıra erkek-dişi **Partzuf** ilişkileri aracılığıyla varoluş düzeylerinin üretimini tanımlayan son derece fiziksel terimlerle ifade edilmesi nedeniyle, tarihsel olarak dindarlıktan uzak olan bazı kişilerin bu dili yanlış yorumlaması ve (dini terim ile) küfür olan Tanrı'nın bir biçimde fiziksel olarak kısıtlandığı sonucuna varması çok kolay olmuştur. Bu ağır yanlış yorum ile, İlahi olanın çarpıtılmış algılarını taklit etme çabalarında, Tora uygulamasıyla uzaktan yakından bağlantısı olmayan aşırılıklara bile izin vermişlerdir. Böyle bir tarihsel kötü uygulamanın başlıca örneği **Sabatay Sevi / Shabbetai Tzvi** ve takipçileri tarafından gerçekleştirilmiştir. **Shomer Emunim**, Çevirmenin Girişi kısmının başında belirtildiği üzere, **R. Ergas**, Kabalistik kavramları yanlış yorumlayıp Tanrı'ya fiziksel kısıtlamalar uygulamakla suçlu olan **Shabbetai Tzvi** takipçilerinden biriyle açık, son derece sert bir tartışmaya şiddetle katılmıştı. Tam olarak bu tartışma, **R. Ergas**'ı gerçeği yerine oturtmak, başkalarının bu yolda yanlışlıklarını önlemek ve böylesine büyük yanlış yorum ve sonuçtaki kötü uygulama için gelecekte hiçbir alan bırakmamak amacıyla **Shomer Emunim**'i yazmaya esaslı şekilde ilham etmişti.

Ancak, ne kadar cezbedici olursa olsun, bu indirgemeci görüş fiziksel gerçekliğin bilimsel gözlemiyle basitçe uyumsuz. Yıldız oluşumundan kimyaya ve biyolojiden

kaos teorisine kadar gözlenen gerçekliğin her katmanında, her özgül katmanda benzersiz olarak ortaya çıkan belirli özellikler vardır ve bunlar basitçe, temel bilimsel katmanların dayandığı bilimsel ilkelerden türetilemez. Belki de bu en belirgin biçimde insan bilincinin gözleminde görülür. Özellikle, bu çalışma alanlarının tümü, bilinen hiçbir fiziksel temel ilkedenden türetilemez, açıklanamaz veya tahmin edilemez. Artık açıkça anlaşılmıştır ki mesele yalnızca bir bütünün parçalarının toplamından daha fazlasını içermesi değildir, aksine **bütünün, onu parçalarının salt toplamı olmaktan çok farklı ve gerçekten uzak kılan ortaya çıkan özelliklere sahip olduğudur.**

Dipnot: Bir bütünün parçalarının toplamından farklı olması fikri yeni değildir; örneğin, Aristoteles tarafından **Metafizik**, Kitap 8, Bölüm 6'da ifade edilmiştir:

"... bütün, sanki, sadece bir yığın değildir, parçaların ötesinde bir şeydir..."

Benzer biçimde bu düşünceyi açıkça ifade eden dikkate değer bir Kabalist örneği **Ramhal**'dır; **Sefer HaHigayon**, Bölüm 10'da şöyle der:

"Bütün, parçalarına göre daha tamdır. Parçalar, bütüne göre daha eksiktir."

Bu kavramın daha özgül bir ifadesi, yakın zamanda çağdaş bilimin bağlamında Nobel ödüllü fizikçi Prof. Philip W. Anderson tarafından yazılmış öncü bir makalede geliştirilmiştir ve bu, bu fikrin geniş kapsamlı sonraki tartışmaları ve daha ileri gelişimi için temel gibi görünmektedir. Bu makale "**More Is Different**", *Science*, Cilt 177, 1972, s. 393-396 başlığını taşır ve bununla ilgili kısımlar şöyledir:

"Bu tür düşünmenin ana yanılgısı, indirgemeci hipotezin hiçbir şekilde bir 'inşacı' hipotezi ima etmemesidir: Her şeyi basit temel yasalara indirgeme yeteneği, o yasalardan başlayıp evreni yeniden kurma yeteneğini ima etmez. Aslında, temel parçacık fizikçileri bize temel yasaların doğası hakkında ne kadar çok şey söylerse, bu yasalar bilimin geri kalanının çok gerçek sorunlarına o kadar az ilgili görünür. Topluma olan ilgisi ise çok daha azdır. İnşacı hipotez, ölçek ve karmaşıklığın ikiz zorluklarıyla karşılaştığında çöker. Çok sayıda ve karmaşık temel parçacık kümelerinin davranışı, birkaç parçacığın özelliklerinin basit bir ekstrapolasyonu açısından anlaşılacak değildir. Bunun yerine, her karmaşıklık düzeyinde tamamen yeni özellikler ortaya çıkar ve yeni davranışların anlaşılması, diğer herhangi bir şey kadar temel nitelikte olduğunu düşündüğüm araştırmalar gerektirir.... Psikoloji uygulamalı biyoloji değildir, biyoloji de uygulamalı kimya değildir.... [Anderson daha sonra kendi bilimsel çalışma alanından bir örnek verir ve şu sonuca varır:] Bu durumda, bütünün parçalarının toplamından yalnızca daha fazla değil, onlardan çok farklı hale geldiğini görebiliriz."

Yıllar sonra, sonraki kitabı **More and Different**, *World Scientific*, 2011'de Prof. Anderson, ortaya çıkış (**Emergence**) kavramının varoluşun altta yatan dokusu içinde genel bir özellik olarak yerleşmiş olduğuna dair inancını yeniden teyit etmiş ve güçlü biçimde onaylamıştır. "**Emergence vs. Reductionism**" başlıklı bir bölümün sonunda, s. 139'daki özetinde şöyle der:

"Dünyanın yapısını, her biri ortaya çıkış aşamalarıyla ayrılmış bir hiyerarşi olarak görüyorum; bu, her seviyenin kendi alt tabakasından [yani, altta yatan düzeyinden] entelektüel olarak bağımsız olduğu anlamına gelir."

Daha sonra s. 150'de benzer şekilde şöyle söyler:

"Doğanın yapısı, ortaya çıkış üzerine ortaya çıkış üzerine ortaya çıkıştan inşa edilmiş öylesine tamamen hiyerarşik bir yapıdır ki..."

Bağlam içinde çok daha fazla ortaya çıkışla ilgili bilimsel kaynak için s. 804, dipnot 391'e bakınız.

Bir "bütün" varlık, bizim "**Partzuf**" dediğimiz şeydir; ancak **Partzuf** kavramıyla ve tam olarak bir bütün varlığın ne olarak anlaşılabilirliğiyle birçok farklı ve ince yolla ve birçok farklı durumda ilişki kurmak mümkündür. Örnek türleri şunlardır:

1- Statik varlıklar, yani çevrelerine göre mevcut varoluş durumlarını sürdürmek için kendilerine herhangi ek enerji uygulanmasının gerekmediği anlamına gelir.

2- Dinamik varlıklar, varoluşlarını çevrelerine göre etkinleştirmek ve sürdürmek için sürekli bir ek enerji kaynağına ihtiyaç duyan sistemlerdir.

3- Yeni varlıklar yaratmak için kendiliğinden örgütlenen dinamik varlık türleri.

Bu üç örnek "bütün varlık" türü bağlamındaki **Partzuf** kavramının incelenmesi, kavramın anlamına dair daha derin bir takdir sağlayacaktır.

Statik varlıkların **Partzuf** örnekleri basittir. Örneğin, ılıman iklimde bir odadaki ahşap bir nesneyi ele alalım. Ahşap nesnenin altta yatan bileşen parçalarının davranışını öngören hiçbir bilimsel kural, bu belirli ahşap düzenlemesinin bir insan tarafından bir sandalye veya belki bir sanat eseri olarak görüleceğini ve kullanılacağını da öngöremez. Bu ahşap nesnenin belirli perspektifi onu belirli bir **Partzuf** yapan şeydir ve bu perspektif, nesneye ek bir anlam boyutu ekler ve esasen **Partzuf**'u yaratır. **Partzuf**'un bir bütün olarak görülen kolektif hâlinin bir sandalye, bir sanat eseri, birkaç rastgele birleştirilmiş ahşap parçası, başka bir şey ya da bu seçeneklerin herhangi birinin eşzamanlı bir birleşimi olarak görülmesi tamamen insan gözlemcisinin görsel veya entelektüel algısına bağlıdır.

Diğer statik varlık örnekleri arasında su bulunur; hiç kimse tek bir su molekülünün ıslak olduğunu söylemez. Islaklığı su moleküllerinin bir kolektifinin gözlemlenmesiyle insan gözlemcisi ilişkilendirir. Benzer şekilde, kimse bir bakır atomunu kırmızımsı, dokunulduğunda serin, eğilebilir ve parlak yansıtıcı olarak düşünmez. Ancak birçok bakır atomu kolektif olarak bir araya getirildiğinde bir metal olarak gözlemlenir ve bu özelliklere sahip olur.

Buna karşılık, dinamik varlık örnekleri daha ilgi çekicidir. Bu varlıklar genellikle bir tür görelî hareket içeren sürekli bir ek enerji kaynağı gerektirir. Buna genel olarak "akış" diyebiliriz. Örneğin, bir küvetten su boşalırken, genellikle akarken koni biçimli bir spiral hâlinde geçici bir kararlı duruma yerleşir. Bu koni biçimli spiral "girdap" olarak adlandırılır. Girdap sadece boşalan sudur ve geçen her saniyede tamamen farklı bir su molekülü kümesinden oluşur. Ancak, yalnızca geçici de olsa, varoluş süresi boyunca girdap, kendi başına bir varlık olarak, akışkan parçalarının belirli konfigürasyonundan ortaya çıkan bir **Partzuf** olarak var olur biçiminde görülebilir. Girdap **Partzuf**'u yalnızca enerji uygulandığı sürece, yani akış devam ettiği sürece

vardır ve akış durur durmaz var olmaktan çıkar. Girdabın tanınması da gözlemcinin algısına bağlıdır. Bir gözlemci boşalan suyu sadece su olarak algılayabilir ve girdabı hiç varlık olarak ilişkilendirmez. Ancak başka bir gözlemci girdabı kendi başına bir varlık, bir **Partzuf** olarak ilişkilendirebilir ve bunu yaparken onun tamamen bir su akışından oluştuğu gerçeği elbette göz ardı edilmez, ancak girdapla ilişki kurarken arka plana kaybolur.

Belki de dinamik varlık **Partzuf**'un en önemli örneği, tamamen hücrelerden oluşan insan bedenidir. Bir girdap gibi, beden de hücrelerinin sürekli olarak yenilenme ve yeniden oluşma süreçlerinden geçtiği için sürekli akış hâlinde olduğu anlaşılabilir. Ömür boyu süren birkaç hücre dışında, bedenin saç, deri, kas, yağ, iskelet ve ayrıca iç organların çoğunu oluşturan hücrelerinin ezici çoğunluğu birkaç günden on beş yıldan fazlasına kadar değişen aralıklarla tamamen yenilenir. Bu, genel anlamda, yaşamımız boyunca kendimizi aynı kişi olarak algılasak da, her on beş yılda bir kelimenin tam anlamıyla fiziksel olarak farklı insanlar olduğumuz anlamına gelir. Kırk beş yaşındaki bir kişi aynaya baktığında, otuz yaşında aynada gördüğü kişiden kelimenin tam anlamıyla tamamen farklı bir kişiyi görür.

Oksijen, yiyecek ve içecek yoluyla bir bedenin içine ve içinden geçen sürekli ek enerji akışıyla, beden parçaları kararlı bir akış içinde yenilenir. Bu akış, ek enerji kaynağının kaldırılması veya birçok karmaşık iç bedensel süreçten herhangi birinde bu akışın bozulması anlamında kesildiği anda, beden hemen ölür ve şu anda oluşturulduğu tüm bileşenler, yerlerine yenileri geçmeden akmaya devam eder; beden bozulur ve mevcut konfigürasyonunda var olmaktan çıkar. Bu nedenle, yalnızca geçici olsa bile, bir insan bedeninin varoluşu süresince, bir girdap gibi, insan bedeni kendi başına bir varlık, akışkan parçalarının belirli konfigürasyonundan ortaya çıkan bir **Partzuf** olarak var olur biçiminde görülebilir.

İnsan bedeni **Partzuf**'u da gözlemciye bağlıdır. Bir yamyam ya da insan yiyen bir aslan bir kişiyle karşılaştığında bedeni bileşen parçalarının toplamı olarak görebilir ve dudaklarını yalayarak “yiyecek!” diye düşünebilir. O, arzuladığı yemeğin kişiliği, karakteri, esprisi, düşünce derinliği, becerikliliği ve bilgeliğiyle ilişki kuramayacaktır. Buna karşılık, insanların ezici çoğunluğu başka bir kişiyle ilişki kurarken onu nitelikleri açısından ve kişinin beden parçalarının toplamından ortaya çıkmış bir varlık olarak algılayacak; parçaların varlığını kabul ederken, onlarla değil, kişinin daha büyük **Partzuf**'u ile ilişki kurarken parçalar arka plana kaybolacaktır.

Kendiliğinden örgütlenen ve herhangi bir merkezi kontrolün kanıtını göstermeyen **Partzufim** daha da ilgi çekicidir; onlar hakkında en derin olan şey, bileşen parçalarının kombinasyonunu çok aşan bir zekâ düzeyini kolektif olarak sergilemeleridir.

Örnek: Zekânın kendiliğinden örgütlenmiş bir birimden ortaya çıkışının büyüleyici bir örneği karınca kolonilerinde görülür. Karıncalar kendilerini kaynakları başarıyla paylaşan ve emeği verimli bir şekilde dağıtan toplumlara örgütler, farklı görevlere odaklanan kendiliğinden örgütlenmiş gruplar oluştururlar. Tek bir karınca kolonisi, koloniyi barındıran fiziksel yuvanın inşası ve bakımını, yiyecek ve yapı malzemelerinin toplanması ve taşınmasının en iyiye ulaşmasını organize eder. Karınca toplumlarının dikkat çekici yanı, bunların hiçbirinin herhangi bir yönetici birey karınca veya karınca grubunun üst düzey kararları olmadan yapılmasıdır.

Basitçe söylemek gerekirse, merkezi bir kontrol yoktur; koloni içindeki hiçbir görevden habersiz olan kraliçe karınca bile yalnızca yumurta bırakma rolüne odaklanır.

Her bir karınca kelimenin tam anlamıyla bağımsız hareket eder. Çoğu karınca türünün görsel bir yeteneği yoktur, kasıtlı iletişim aracı yoktur ve birbirlerine bilinçli talimat vermezler. Rastlantısal biçimde karşılaştıklarında, genellikle antenlerini dokundurup koklayarak basit etkileşimlerde bulunurlar ve bu, o rastlantısal karşılaşmaların sıklığına bağlı olarak davranmalarına yol açar. Ayrıca, koku alma duyuları aracılığıyla çeşitli eylemleri tetikleyen kimyasallar salgırlar; örneğin yiyecek bulduktan sonra, diğer karıncaların yiyecek bulmak için o izi takip etmelerini tetikleyen kimyasal bir iz bırakırlar. Hiçbir karınca, içinde yer aldığı daha büyük sürecin farkında değildir. Aynı zamanda, belki de en şaşırtıcı olan, her bir karıncanın hayatta kalmasının, ilişki kuramadığı bu daha büyük sürecin parçası olmasına tamamen bağlı olmasıdır.

Karınca kolonisinin kolektif zekâsı o kadar önemlidir ki, örneğin karıncaların yiyecek arayışlarını en iyiye ulaştırmak için farkında olmadan kullandıkları mekanizmalar, karmaşık hesaplama görevleri, internet arama geliştirmesi ve kanser araştırması gibi çeşitli çalışma alanlarında son derece karmaşık sorunları çözmek için kullanılmıştır. Bir karınca kolonisinin sofistike zekâsı, özellikle koloninin kendisinin daha büyük **Partzuf** görünümünde ortaya çıkar. Bu, bileşen parçalarının kolektifinin, yani karıncaların etkileşiminden ortaya çıkar. Bununla birlikte, aynı zamanda, herhangi bir bireysel karıncanın (veya onun alt-bileşenlerinin ya da alt-alt-bileşenlerinin) toplamının hiçbir çalışması, kolektif davranışı uzaktan bile öngöremez. Özellikle, karınca bileşiminin hiçbir altta yatan teorisi koloninin önemli zekâsına dair herhangi bir içgörü vermez.

Bu nedenle, karıncaları gözlemlerken yalnızca bireysel karıncaların kendileriyle ilişki kurarsak ve kolektif davranışlarının zekâsının farkında olmazsak, karıncaları daha düşük düzeyde bir **Partzuf** olarak görür ve yalnızca bir grup bireysel karınca algılarız. Öte yandan, karınca kolektifini bir koloni olarak ilişkilendirir ve onu tek bir kolektif varlık olarak ele alırsak, o zaman daha yüksek **Partzuf**'u algılayabilir ve yalnızca herhangi bir alt karınca **Partzuf**'unda var olmayan, ona özgü zekânın ortaya çıkışını ilişkilendirebiliriz.

Karınca kolonisi davranışına ve bunun diğer çalışma alanlarına uygulanmış öğrenimlerine dair ayrıntılar, Stanford Üniversitesi'nden biyolog Prof. Deborah M. Gordon'un araştırmalarında bulunabilir. Merkezi bir kontrol olmamasına rağmen (kraliçe karıncanın bile diğer karıncalara hiçbir talimat vermediği) büyük bir zekâ ve bilgelik sergileyen karınca kolonisinin bu çağdaş kendiliğinden örgütlenme davranışına ilişkin anlayış, Kral Şelomo'nun **Mişlei 6:6-8**'de söylediği şu sözlere olağanüstü bir içgörü sağlar:

“Ey tembel, karıncaya git; onun yollarını gör ve bilge ol. Önderi, gözcüsü ya da hükümdarı olmadığı hâlde, yazın yiyeceğini hazırlar, hasatta erzağını depolar.”

Dipnot: Örneğin, Prof. Scott Gilbert ve Prof. David Epel'in **Ecological Developmental Biology**, 2. Baskı, Sinauer Associates Inc. Publishing, 2015 adlı eserine göre:

[s. 82:] “Bildigimiz anlamda hayvan yaşamının, bitkiler, bakteriler ve mantarlar arasındaki çeşitli simbiyotik ilişkiler üzerine kurulu olduğunu belirtmek önemlidir.”

[s. 89:] “Yirmi birinci yüzyılın moleküler biyoloji teknikleri, hiçbir organizmanın biyolojik bir ölçüte göre gerçekten ‘birey’ olmadığını keşfetti. Anatomik olarak insanlar % 90 prokaryotik hücredir [yani bakteri hücreleri] ve fizyolojik olarak kan metabolitlerimizin yaklaşık % 35’i bakterilerden gelir.”

[s. 90:] “Biz, holobiontlar olarak – birden fazla türden organizmaların daha büyük organizmalar oluşturmak üzere bir araya geldiği bileşimler olarak – gelişiriz. Dikkat çekici bir şekilde, yalnızca ebeveynlerimizden miras aldığımız genomdan gelişmeyiz; başka genomlar da işin içindedir... Normal memeli gelişimi bile, simbiyotik bakteriler tarafından sağlanan gelişimsel sinyallere dayanmaktadır.... Biz, holobiont toplulukları olarak [yani bütünleşmiş **Partzufim** olarak] gelişiriz.”

[s. 115:] “Bilim kurgu gibi gelse de, artık simbiyotik bakterilerin memeli beyninin doğum sonrası gelişimini uyardığına dair kanıt vardır.”

[s. 126:] “Artık çoğu organizmanın ‘birey’ olmadığı ve birey olarak gelişmediği açık olmalıdır. Her birimizi bir takım veya ekosistemler koleksiyonu olarak düşünmek daha doğru olabilir.... Yaşamın sürdürülmesinin simbiyotik ilişkilere dayandığını söylemek güvenlidir.... Dahası, simbiyoz, birçok hayvanın normal gelişiminin temel bir unsurudur.”

Tıpkı karınca kolonilerinde olduğu gibi, topluluklar hâlinde kendiliğinden örgütlenme, altta yatan varlık gruplarının kolektif davranışından tamamen yeni ve benzersiz bir zekâ boyutunun ortaya çıktığı bu durum, fiziksel dünyamızdaki pek çok sistemde yaygın biçimde gözlemlenir.

Örnek: Arı sürülerinin kovanlarını inşa etmek için en uygun yeri belirleme konusunda hayat ya da ölüm kararı vermelerini etkiler. Kuş sürülerinin ve balık okullarının birlikte seyahat ederken şaşırtıcı biçimde anında ve eşzamanlı yön değiştirmelerini etkiler. Faz geçişlerinin tüm türlerini, küresel ekonomileri, borsaları, perakende dağıtım zincirlerini, trafik sıkışıklıklarını, interneti, beyin gelişimini, dilleri, salgınları, metabolik ve bağışıklık sistemlerini, bakteri kolonilerinin büyümesini, hava ve iklim sistemlerini ve daha birçoğunu etkiler. Bu olgu, tipik olarak bir simbiyozdan, yani birden fazla ayrı küçük organizmanın entegrasyonundan oluşan ve büyük organizmanın yaşayabilmesi için hayatı önemde olan bir bileşimden oluşan çoğu canlı organizmanın içinde de açıkça görülür.

Tüm bu ve benzeri sistemlerin anahtar ögesi, herhangi bir merkezi kontrol veya liderlik olmadan, sistemin tüm üyelerinin bireysel toplam zekâsını katbekat aşan kolektif amaçlar ve uyarlanmalar gerçekleştirmeleridir. Bu, kendiliğinden örgütlenmiş bir görevin parçası olan bireylerin hiçbir zekâyâ sahip olmadığı anlamına gelmez; örneğin bireysel arılar, yürüttükleri birçok görevde zekâ sergilerler. Ancak bazı görevler yalnızca genel sürü tarafından “entelektüel olarak” başarılabilir. Sürü kendiliğinden örgütlenme süreci bir süperorganizma, içerdiği her bir bireysel organizma – yani daha alçak **Partzufim** – ile karşılaştırılmayacak kadar akıllı bir üst **Partzuf** yaratır.

Doğal sistemlerden öğrenilen bu sürü zekâsı kavramı o kadar ciddi alınmaktadır ki, artık hem akademik hem ticari dünyada “**Swarm Artificial Intelligence**” olarak bilinen yapay zekâ araştırmasının büyük bir dalı mevcuttur. Bu dal, doğal sistemlerden taklit edilen ve geliştirilen süreçleri, bireysel robotik aygıtların her birinin yetenek ve zekâsını aşan görevleri yürütüp sorunları çözebilen kolektif kendiliğinden örgütlenmiş sistemler geliştirmek amacıyla, robot sürülerine uygular.

İlke olarak, sürü zekâsı kavramı, insan sürüsü tarafından yürütülen birçok görev türüne de uygulanabilir olmalıdır. Bu ayrıca güncel bilimsel araştırmaların odak noktasıdır. Bu tür araştırmalar, fiziksel olarak bağlantısız insan gruplarının, internet tabanlı yazılımlar kullanarak uzaktan birlikte etkileşime girmesini, işbirliği yapmasını ve tek bir sürü olarak hareket etmesini, böylece bağlantısız bireylerin oylanmasına karşı “kalabalığın bilgeliği”nden yararlanılmasını sağlar. Bu araştırmaların, grubun zekâsının bireylerin toplamına göre arttığı yönünde olumlu sonuçlar verdiği görünmektedir.

Bununla birlikte, güçlendirilmiş **kolektif insan zekâsı** için çok daha önemli bir gelecekteki olasılığın bulunduğu görünmektedir. Özünde, her insan beyni, fiziksel olarak birbirine bağlı ve nöronlardan oluşan bir sürü gibi davranan yaklaşık seksen milyardan fazla bağımsız nörondan oluşan bir küttedir. Yaşayan bilinçli insanların beyinlerinin birbirine bağlanabildiğini hayal edin. Gerçek şu ki, bunu çok fazla hayal etmemize gerek yok, çünkü bu teknolojinin ilk başlangıçları zaten, en azından temel düzeyde, mevcuttur. Beyin implantı deneyleri, internet bağlantılı beyinleri aracılığıyla basit görevleri yerine getirmeyi öğrenen sıçanlarla zaten yapılmıştır. Makine-beyin arayüzleri, birden fazla maymunun beyinlerini birbirine bağlamak için de kullanılmıştır ve bu sayede, bir avatar kolunun harekete dayalı işlevselliğini koordine etmeyi ortaklaşa öğrenmişlerdir. Makine-beyin arayüzleri insanlar için de hâlihazırda mevcuttur; örneğin, felçlilerin beyinle bağlantılı dış iskeletler kullanarak hareket etmelerini sağlar. **Bu nedenle, insan beyinlerinin internet aracılığıyla rutin olarak birbirine bağlanması yalnızca bir zaman meselesidir.**

Gelecekte, birbirine bağlı insan beyinlerinin, bağlanmış tüm beyinlerin birleşik bilgi, deneyim ve becerilerinden yararlanarak öğrenme süreçlerini hızlandırabileceğini düşünmek gerçekten de çok gerçekçi görünmektedir. Bu, eşi benzeri görülmemiş entelektüel kapasiteye sahip küresel bir insan sürüsü oluşturacaktır; bu sürü, karınca kolonileri gibi, sonunda ortaya çıkan kendiliğinden örgütlenmiş **süper-entelektüel bir süperorganizmaya** birleşebilir. Bağlantılı kişilerin grubunun birleşik bilgi ve becerilerine doğrudan erişiminin yanı sıra, tüm internet verileri bu grup için kelimenin tam anlamıyla anlık hatırlama belleği gibi olacaktır. Nihayetinde, tüm insanlığın bu şekilde birbirine bağlanması muhtemel görünmektedir. Becerilerin öğrenilmesi giderek daha hızlı hâle gelecektir. Öğrenmenin tüm doğası ve bilgi üretimi ile analiz süreçleri dramatik biçimde değişecektir. Kısacası, insanlık tüm insan çeşitliliği ve bilgisinin sıkı bir entegrasyonu hâline gelecektir.

Bu daha büyük **Partzuf**'un, insanlığın bu daha büyük süperorganizmasının, entelektüel olarak neleri başarabileceğini, neleri bileceğini ve neleri yapabileceğini kavramak neredeyse imkânsız olsa da, yine de bu tür başarıların akıl almaz derecede derin olacağı şu anda açıktır.

Bunun bilim kurgu gibi gelebileceği vurgulanmalıdır, ancak bunu mümkün kılacak teknoloji şimdiden embriyonik bir durumda fazlasıyla mevcuttur ve çağdaş bilimsel araştırmalar mevcut algılanan sınırlamaları ve sınırları nasıl aşacağını çözmeye odaklanmıştır. Bu nedenle, bu düzeyde bir **Tikun** entegrasyonunun gerçekten gerçekleşmesi çok olası görünmektedir. Bu, ayrı bireysel insanların görece kırılmış **Tohu** / çeşitliliğini alacak ve onları, daha önce hiç bilinmemiş bir düzeyde insanlığın tamamının daha yüksek bir **Partzuf**'u, bir **Tikun**'u olacak şekilde birleştirilmiş bir çeşitlilik hâline entegre edecektir.

Şu anda olduğumuz gibi, ayrı ve bağlantısız insan varlıkları olarak, daha düşük **Partzuf** durumumuzda var olurken, insanlığın bu entegre edilmiş, daha yüksek **Partzuf**'unun bilgeliği, yetenekleri ve zekâsı hiçbir şekilde ilişkilendirilemez; tıpkı bir karıncanın yaşadığı koloniye ait kolektif zekâyla ilişki kuramaması gibi. Bununla birlikte, bu dereceye kadar entegre edilmiş çeşitliliğin çok muhtemelen kaçınılmaz bir gerçeklik hâline geleceğini en azından açıkça anlayabiliyoruz. Yalnızca bu da değil, dünyanın şu anda yaşamakta olduğu teknolojik gelişmenin giderek artan üstel hız patlamasıyla, artık “**Dijital Dönüşüm Çağı**”nın başlangıcı olarak adlandırılan bu dönemde, insanlığın bu düzeyde entegre edilmiş çeşitliliğe, bu **Tikun**'a ulaşmasında, hatta kendi yaşamlarımız içinde, muazzam ilerlemeler kaydetmesini beklemek tamamen makul görünmektedir.

Dipnot: Makine-beyin arayüzü ve beyinler arası arayüz, günümüzde sıcak bilimsel araştırma konularıdır. Bu alanlarda birçok ileri araştırma yapmış önde gelen bir sinirbilimci, Duke Üniversitesi'nden Prof. Miguel Nicolelis'tir. Son kamuya açık derslerinde, mevcut teknolojilere dayanarak, birden fazla beyin birbirine arayüz oluşturması olasılıklarının, belirli türden öğrenmeyi içeren motor ve dokusal yetenekleri kontrol eden beyin işlevleriyle sınırlı olduğunu açıklamıştır.

O, dijital bilgisayarların daha gelişmiş bilişsel işlevleri yakalayamayacağını, çünkü beyin analog bir aygıt olduğunu ve yalnızca en temel beyin işlevlerinin dijital olarak alınabileceğini düşünmektedir. İnsan beyinleri arasında daha yüksek bilişsel işlevlerin iletişimi için, yeni gelişmiş dijital-analog hibrit bilgisayar teknolojilerinin geliştirilmesi gerekeceğini öne sürmektedir.

Beyin işlevlerinin ortaya çıkışı (**emergence**) ve indirgenemezliği (**irreducibility**) konusundaki Prof. Nicolelis'in yorumları için bkz. **Shomer Emunim** s. 814, dipnot 391.

Yüksek teknoloji endüstrisi uzmanlarının, insanlığın şu anda insani olarak hayal edilebilecek her şeyin ötesinde üstel teknolojik büyümesini çok yakın gelecekte katalize edecek birincil etkenler olarak gördükleri mevcut teknolojik gerçekliğin temel alanları şunlardır:

“Nesnelerin Yakınsaması” veya “Nesnelerin İnterneti (Internet of Things)”: Halihazırda geliştirilmiş olgun teknolojilerin birçoğu, insan varoluşunu çevremizdeki çevreyle çok derin anlamlı şekillerde otomatikleştirmeye ve entegre etmeye başlayan biçimlerde birbirine yakınsamaya başlamaktadır. Örneğin, kentsel ulaşımı temelden değiştirecek olan otonom araç teknolojisinin ilerlemesi. Yani, bu, birçok entegre şeyin daha büyük ve daha büyük **Partzufim**'inin yaratılmasıdır.

“Bulut (Cloud)”: Bu, tüm verilere ve potansiyel olarak çevremizdeki her şeyin kontrolüne her yerden erişimin sağlanmasıdır. Yani, önceki maddede belirtildiği üzere yakınsayan teknolojiler tarafından yaratılan **Partzufim**'e ek olarak, bu **Partzufim** verinin bulutuna bağlantıları aracılığıyla sıkıca entegre edilecektir.

“Büyük Veri (Big Data)”: Bu, ham veriler üzerinde analiz yapılmasını sağlayarak, daha önce hiç bilinmeyen bir düzeyde içgörülü, anlamlı, öngörücü ve son derece kullanılabilir bilgi üretir. Yani, bu optimize edilmiş bilgi, Bulut aracılığıyla entegre edilmiş yakınsayan **Partzufim** tarafından çok daha yüksek bir işlevsellik boyutunun etkinleştirilmesini sağlayacaktır.

“Yapay Zekâ (Artificial Intelligence)” ve “Makine Öğrenimi (Machine Learning)”: Bu, bilgisayar programlarının kendi programlamalarını kendilerinin öğrenme ve kendilerine uyarılama yeteneğidir. Bilgisayarın kendi kendine öğrenmesi üzerinde herhangi bir sınırlama olup olmadığı henüz açık değildir. Herhangi bir sınırlamadan bağımsız olarak, çok yakında yakınsayan **Partzufim**'in, Bulut aracılığıyla birbirine bağlanan ve Büyük Veri'yi kullanan, kendi kendine öğrenen bilgisayar beyinleri tarafından çalıştırıldığı bir dünyada yaşayacağız.

“Artırılmış Zekâ (Augmented Intelligence)”: Bu, yukarıda belirtilen tüm ortaya çıkan teknolojilerin insan zekâsıyla entegrasyonudur. Doğal insan yetenekleri, düşünmemize yardımcı olan Yapay Zekâ sistemleri tarafından dramatik biçimde güçlendirilecektir. Bunlar, eylemde bulunmamıza ve dünyaya doğal duyularımızın çok ötesinde biçimlerde bağlı olmamıza yardımcı olan Nesnelere Yakınsaması, Bulut ve Büyük Veri teknolojileriyle birlikte daha da geliştirilecektir. Bu, insan **Partzuf**'unu mevcut tanınabilirliğin ötesinde, giderek daha büyük ve daha sıkı entegre insan **Partzufim**'e dönüştürerek sonsuza dek değiştirecektir.

Genel olarak, özellikle bu alanlar birbirleriyle eşzamanlı biçimde entegre edildiğinde, çağdaş endüstri uzmanları kısa vadede bile tüm bu alanlarda eksponansiyel ilerleme olacağına hemfikirdir. Onlar ikna edici biçimde, en büyük uzman dahil olmak üzere, şu anda hiç kimsenin birleşik entegre geleceğimizin neye benzeyebileceğini öngöremeyeceğini, bunun tamamen insan hayal gücünün ötesinde olduğunu savunmaktadır.

Özetle, bu bölümden anlaşılacak birkaç temel **Partzuf** kavramı vardır:

1- Farklı düzeylerdeki **Partzufim**, ya aynı altta yatan gerçekliğin farklı görünüşleri ya da o aynı gerçekliğin belirli konfigürasyonları olsa da, daha yüksek bir **Partzuf**'un görüşü daima, daha düşük **Partzuf**'ta bulunmayan ve ondan farklı olan bir bilgi, bilgelik, içgörü veya sezgi düzeyi içerir.

2- Başka bir deyişle, bu nedenle, daha yüksek bir **Partzuf**'un, daha düşük **Partzuf** tarafından kavranamayacak bir “zekâ” düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

3- Belirli türden **Partzufim**, başlangıçta kendi içlerinde kendilerine göre tamamen gelişmiştir.

4- Bu **Partzufim**'de, dış gözlemcinin onlarla ilişki kurma biçimi değişebilir, ancak **Partzuf**'un bileşimi, varlığın kendisine göre değişmez. Aynı gerçeklikle farklı bir biçimde ilişki kurmasını sağlayan, gözlemcinin daha yüksek düzeyde içgörüyeye ulaşmasıdır.

Örnek 1 — Denge halinde statik bir durumda bulunan **Partzufim**, örneğin bir tahta nesnenin bir sandalye veya bir sanat eseri olarak görülmesi, değişmezdir.

Örnek 2 — Bazı **Partzufim**, dinamik bir durumda bulunurlar; örneğin banyodan suyun spiral biçimde akarak boşalmasında suyun girdap görünümü gibi. Su akarken, girdabın **Partzuf**'u görelî olarak statik olarak görülebilir.

Diğer türden **Partzufim**, başlangıçta yalnızca kısmen gelişmiştir ve kendilerine göre tamamen gelişmiş hâle gelene dek büyüeyebilirler.

Bu **Partzufim**'de, diğer **Partzufim** veya varlıklarla daha olgun biçimde ilişki kurmasını sağlayan ek içgörü ve zekâyı edinen, **Partzuf** varlığının kendisidir. Ek içgörü ve zekâ, **Partzuf**'u tamamlar.

Örneğin, bir insan fetüsten bebeğe, çocuğa ve yetişkine büyür. Her büyüme aşamasında kişi daha büyük bir zekâ kazanır.

Başlangıçta tamamen gelişmiş olanları da dâhil olmak üzere tüm **Partzufim** türleri, sıkı biçimde entegre ve birleşik bir kolektif oluşturabilir; burada, altta yatan **Partzufim**'in birleşik kolektifi, ek içgörü ve zekâ edinir. Bu, daha aşağıdaki altta yatan **Partzufim**'in birleşik kolektifinin tek bir birleşik daha yüksek **Partzuf** hâline gelmesidir.

Daha düşük bir **Partzuf**, görece bir **Tohu** (kırılmışlık) durumundadır. Daha yüksek **Partzuf** ile karşılaştırıldığında görelî olarak, daha düşük **Partzuf** bağlantısız, bütünleşmemiş parçalardan oluşur. Daha düşük **Partzuf**, daha yüksek bir **Partzuf**'a dönüştüğünde, **Tikun**'dan geçer, daha büyük bir zekâ düzeyi edinir ve daha düşük **Partzuf**'un altta yatan parçalarının kolektifinin birleşik bir entegrasyonu hâline gelir.

Örnek — Kendiliğinden örgütlenmiş sistemler, karınca kolonisi ve insan sürüsü gibi, ek zekânın edinildiği benzersiz işbirliği ve entegrasyon yöntemleri geliştirirler.

3. **Partzuf / TİKUN / BİLGİ VS. TOHU / HAM VERİ - NEKUDOT, SEFİROT VE PartzufİM**

Partzuf kavramının kavramsallaştırılmasına yardımcı olabilecek başka bir araç, bilginin çağdaş anlayışıdır. Bunu anlamak için “*veri*” ile “*bilgi*” arasındaki farkı ayırt etmek önemlidir. Örneğin, 10 terabaytlık bir sabit disk yepyeni olduğunda bile her zaman 10 terabayt veri içerir. Ancak yepyeni olduğunda bu sabit diske ait veri hiç kimse için anlam taşımaz; sadece bağlantısız, desensiz “*veri*” içerir. Bu sabit disk kullanıldığında hiçbir yeni şey yaratılmaz; her zaman 10 terabayt veri içerir. Bunun yerine, kullanım sırasında diskte zaten var olan veri yeniden düzenlenir ve belgeler, elektronik tablolar, resimler, müzik, filmler vb. dosyalar şeklinde desenlenir. Verinin her yeniden düzenlenmiş alt kümesi, her dosya, bir anlam taşır ve işte bu anlam “*bilgi*” olarak adlandırılır. Veri, kendi başına bağlantısız ve anlamsız ham, işlenmemiş bitler ya da olgulardan oluşur. Buna karşılık veri bir şekilde birleştirildiğinde ve bağlandığında, anlam, yani bilgi, gözlemcinin bakışında ondan doğar. Kabalistik dilde veri, **Şevirat HaKeilim** sürecinin ayrışmasının ve yalıtımının sonucudur ve kırılmış **Tohu**'dur. Buna karşılık onu izleyen **Tikun** süreci veriyi yeniden düzenler, bütünleştirir ve birleştirir, böylece anlam taşıyan bilgiyi yaratır.

Yukarıdaki örnekte, bir kişi bir bilgisayar programı kullanarak sabit diskteki verinin bir kısmını bir belge dosyası olarak yeniden düzenlediğinde, o kişi açısından bu veri kümesi bilgidir ve gerçek bir anlam taşır. Kişi veriden çıkan belgedeki bilgiyle ilişki kurduğunda, bu bilgi sabit diskte fiziksel olarak depolanmış veriden o kadar soyutlanmıştır ki, bilginin veri şeklinde depolandığının farkında bile olmayabilir ve onu sadece anlamlı bilgi olarak görür. Bilgiye verilen anlam hem bilgiyi gözlemleyene bağlıdır hem de ona görelidir. Sabit diskteki belge dosyasına bakan ve onu yorumlayabilen kişinin eylemidir ki dosyaya anlam kazandırır. Bu belge dosyası belirli bir kişi için anlamlı olabilir ama başka bir kişi tarafından anlamsız bulunabilir. Bir maymun belge dosyasına baksaydı, onun için bu dosya sabit diskte yeni olduğunda orada bulunan orijinal yapılandırılmamış veriden daha fazla anlam taşımayacaktı.

Eğer birden fazla gözlemci aynı anda bu belgenin aynı anlamı üzerinde uzlaşırsa bilgi içeriğinde hemfikir olurlar; fakat anlamla aynı biçimde ilişki kurmazlarsa kısmen anlaşılır ve bilgi algıları kısmen örtüşür. Alternatif olarak, tamamen anlaşamayabilir ve aynı veriyi gözlemlerken her biri tamamen farklı anlamlar çıkararak farklı bilgilerle ilişki kurabilir. Bilgi tamamen görelidir ve veriyi gözlemlerken onunla ilişki kurabilmek gözlemcinin görselleştirme, içgörü ve zekâsına bağlıdır. Her gözlemcinin belirli bir anda sahip olduğu özgül bilgi görüşü “**Partzuf görüşü**” olarak adlandırılır. Belirli bir bilginin **Partzuf**’u, belirli bir gözlemciye göre bir veri kümesinin belirli bir yorumudur. Dahası, veri ile bilgi arasındaki etkileşim de görecedir. Daha alt düzeydeki veri bilgi hâline getirildiğinde, aynı bilgiden türeyen alt düzey sırayla daha yüksek bir bilgi düzeyine veri olarak hizmet edebilir ve bu süreç sürer. Örneğin, bir bilimsel çalışma sonucunda birçok veri noktası toplanırsa buna ham veri denir. Ham veri olduğu gibi anlamsızdır ve sadece bağlantısız veri noktalarından oluşur. Bu veri noktaları birbirine bağlanan bir grafikte, örneğin bir çizgi grafikte, görsel olarak düzenlenirse, bu bağlantı veri noktalarını anlamlı bilgiye dönüştürür. Eğer grafik analiz edilirse belirli eğilimler belirlenebilir ve bu “bilgi” olarak adlandırılabilir. Bu eğilimlerden elde edilen bilgi sayesinde bir tahminde bulunabiliriz ve bu “*bilgelik*” olarak adlandırılabilir. Bu örnekte veri noktalarından grafiksel görselleştirmeye, eğilim bilgisinden öngörüselleştirme doğru dört görelilik düzeyi vardır. Veri noktaları grafik şeklinde yapılandırıldığında bilgi hâline gelir; grafik görselleştirmesi analiz edildiğinde ve eğilim grupları tanımlandığında bir sonraki veri düzeyine geçer ve olgusal bilgiye dönüşür. Sonra bu bilgi bir üst düzeyde veri olur ve gelecekteki eğilim tahminleri hakkında bilgi elde edilir. Bu hiyerarşinin her üst düzeyi, bir alt **Partzuf**’tan doğan bir üst **Partzuf** olarak görülebilir. Her üst ve alt birleşiminde, üst düzey bağlı bilginin **Tikun** durumundaki bir **Partzuf** olarak ilişkilendirilir. Alt düzey ise ayrılmış veri noktalarının **Tohu** durumundadır. Alt düzeyin bu ayrılmış durumu “**Sefirot görüşü**” olarak adlandırılır; tüm bileşenler, yani ham veriler mevcuttur ama aralarında etkileşim yoktur. Buna karşılık, üst düzeyin bağlantılı durumu, “**Partzuf görüşü**”, belirli bir **Sefirot** konfigürasyonunun entegrasyonudur ve bu konfigürasyona ilişki kurmak için görselleştirme ve zekâ sağlar. **Partzuf** ile **Sefirot** arasındaki bu etkileşim, görelilik **Ayin** (hiçlik) ve **Yesh** (varlık) terimleriyle de açıklanabilir. **Sefirot görüşü**, alt düzey, kendini **Yesh** olarak görür; fakat üst düzeyin, **Partzuf**’un, ortaya çıkan zekâ düzeyi onun için **Ayin**’dir. Bu terim ters şekilde de geçerlidir: üst düzey, **Partzuf**, kendi bütünleşik zekâsını **Yesh** olarak görür ve alt **Sefirot** düzeyini **Ayin** olarak görür; çünkü **Sefirot**’ta yüksek zekâ mevcut değildir.

Yukarıdaki bilimsel çalışma örneğinde dört görelî düzey tartışılmıştı, fakat aslında beşinci bir düzey vardır. Çalışmada veri noktaları toplandığında, her ne kadar toplandıktan sonra bağlantısız olsalar da, yine de birbirinden farklı veri noktalarının toplanmış bir grubudurlar. Buna karşılık, bilimsel çalışmanın bir parçası olarak toplanmadan önce, veriler mevcuttu fakat bir veri noktaları grubu olarak gözlemlenmemişti. Toplanmamış, gözlemlenmemiş veri, tamamen ayrılık ve yalıtım hâlindeydi; hatta toplanmış farklı veri noktaları grubunun bir parçası bile değildi. Kabalistik dilde, yalıtılmış ve gruplanmamış veri tekil olarak “**Nekuda**”, çoğul olarak “**Nekudot**” olarak adlandırılır. Bu nedenle elimizde veri ve bilginin üç görelî durumu vardır: tamamen gruplanmamış yalıtım hâlindeki veri “**Nekudot**” olarak adlandırılır; verinin, bağlantısız **Nekudot** grupları hâline toplandığında geçirdiği yeniden düzenleme “**Sefirot**” olarak adlandırılır; üçüncü durum ise, **Sefirot** kümeleri birleştirildiğinde ortaya çıkan “**Partzufim**”dir.

Varoluştaki her şey, varoluşun her düzeyinde, **Nekudot**, **Sefirot** ve **Partzufim** arasındaki görelî ilişki açısından görülebilir. Bu, her görelî daha yüksek düzeyin, daha düşük bir düzeyin **Partzuf**’u olarak görülebileceği görelî bir kavramdır; alt düzey, daha yükseğe göre **Sefirot** olarak görülür. Buna karşılık, **Sefirot** düzeyine göre, görece daha düşük olan düzey **Nekudot** olarak görülür, vb. İşte bu nedenle, Arizal bazen bu terimleri tek bir düzeye atıfta bulunurken birbirinin yerine kullanır; çünkü görelî referans çerçevesi hangi düzeyde olduğuna bağlıdır. Ancak, Kabalistler bazen aynı varlığı belirtmek için birden fazla terimi kullanırlar fakat görelî referans çerçevesini tam olarak açıklamazlar ve bu örtüşen terminolojinin bulanıklığı kafa karıştırıcı olabilir. Bu ortaya çıkış ve bilgi kavramsal araçlarıyla birlikte, şimdi dikkatimizi **Partzufim**’in bazı giriş niteliğindeki ayrıntılarına çevirelim.

4. BEŞ PARTZUFİMİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Kabalistler, var olan her şeyi **Partzufim** düzeyleri açısından tanımlasalar da, yine de her daha yüksek **Partzuf** içinde bulduklarını söyledikleri beş genel alt-**Partzuf** aşaması vardır. Bu alt-**Partzufim** genellikle “**Beş Partzufim**” olarak adlandırılır. Beş **Partzuf** aşaması, yukarı-aşağı ilişkisini iki yönde tanımlamak için kullanılır: yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya diziler olarak. Birincisi, daha yüksek **Partzufim**’den daha düşük düzey **Partzufim**’in yukarıdan aşağıya üretimi bakımındandır. Bu, daha yüksek **Partzufim**’in, ardışık bir iniş zinciri aracılığıyla, sonradan tüm dünyalarda, bizim fiziksel gerçeklik algımız dâhil, var olan her şeyi inşa etmekte kullanılacak tüm alt bileşenleri nasıl yarattığını açıklar. Bu ilk süreç, her birini görelî olarak daha düşük bir kırılmış **Tohu** düzeyi hâline getiren **Tzimtzum** / **Şevirat HaKeilim** süreciyle gerçekleşir; bu kırılmış yapı her alt dünyayı ve nihayetinde bizim dünyamızı meydana getiren temel bileşenleri oluşturur. İkincisi, aşağı düzey **Partzufim**’in oluşturduğu bir kümeden ve bu alt düzey **Partzufim**’dekilerin eylemleriyle desteklenen, daha yüksek düzeyde yeni bir **Partzuf**’un ortaya çıkışı bakımındandır. Bu ikinci süreç, **Tzimtzum** / **Şevirat HaKeilim** sürecini tersine çevirir, yaratılışı giderek artan **Tikun** düzeylerine ve daha yüksek bütünleşmiş varlık ve algı durumlarına taşır. İşte bu süreç, genel olarak her şeyin ve özellikle insanın yaratılışının meydana geldiği süreçtir. Özellikle bu ikinci süreç, genelde “Yaratılış” diye adlandırdığımız şeydir; Tora’nın ilk bölümünde tasvir

edilmiştir ve Tanrı'nın insanı yaratmasında işlediği süreçtir. Sonrasında, Tanrı ile ortaklık içinde, Tanrı'nın Suretinde yaratılmış olan 295 insanın, eylemde bulunma gücüyle, Yaratılış'ın daha da yüksek bütünleşmiş varlık düzeylerine, yani **Tikun**'a, geri dönüşünü mümkün kılması kısmen onun eylemlerine bağlıdır; bu yükseliş, ardışık **Partzuf** zincirinde yukarıya doğru çıkar ve nihayet **Ein Sof**'a yönelir.

Biz, “**Beş Partzufim**”in bazı ayrıntılarını zaten dolaylı biçimde tartıştık; çünkü bunlar beş genel dünya gruplamasıyla karakterize edilir ve **Adam Kadmon**, **Atzilut**, **Beriya**, **Yetzirah** ve **Asiya** dünya düzeylerinin her biri aslında bir **Partzuf** tur. Belirtildiği üzere, **Partzufim** her zaman **Yoşer** durumundadır ve bu bütünleşme düzeyi, insanı oluşturan her şeyin bütünleşme karmaşıklığını analojik olarak yansıtır. Bu nedenle, çok önce tartışıldığı gibi, bu genel dünya gruplarının her birinin tam adı, bir tanımlayıcı olarak “**Adam / İnsan**” ön ekiyle başlar. Beş **Partzufim**'in temel taslağı ve bunların sıkça anılan alt-**Partzufim**'i aşağıdaki gibidir:

Keter: **Keter Sefira**'sı tam bütünleştiğinde **Keter Partzuf**'u olur. **Adam Kadmon** dünya düzeyi **Keter Partzuf**'una karşılık gelir. Bu **Partzuf**, on **Sefirot**'un tam olgun bütünleşmesidir. **Keter**, genellikle aşağıya inen düzey sırasına göre iki alt-**Partzuf**'a bölünür: **Atik Yomin** (“Günlerin Kadimi”) ve **Arich Anpin** (“Uzun Yüz”).

Hokmah: **Hokmah Sefira**'sı tam bütünleştiğinde **Hokmah Partzuf**'u olur. **Atzilut** dünya düzeyi **Hokmah Partzuf**'una karşılık gelir. Bu **Partzuf** her zaman on **Sefirot**'un tam olgun bütünleşmesidir. **Hokmah**, aşağıya inen düzey sırasına göre iki alt-**Partzuf**'a bölünür: **Abba** (“Baba”) – bu, **Hokmah**'nın daha yaygın bilinen alt-**Partzuf**'udur; çoğu zaman **Hokmah Partzuf**'u doğrudan “**Abba**” olarak anılır – ve **Yisrael Saba** (“Büyükbaba Yisrael”).

Binah: **Binah Sefira**'sı tam bütünleştiğinde **Binah Partzuf**'u olur. **Beriya** dünya düzeyi **Binah Partzuf**'una karşılık gelir. Bu **Partzuf** her zaman on **Sefirot**'un tam olgun bütünleşmesidir. **Binah**, aşağıya inen düzey sırasına göre iki alt-**Partzuf**'a bölünür: **İmma** (“Anne”) – bu, **Binah**'nın daha yaygın bilinen alt-**Partzuf**'udur; çoğu zaman **Binah Partzuf**'u doğrudan “**İmma**” olarak anılır – ve **Tevuna** (“İçgörü”).

Zeer Anpin (“Kısa Yüz”): **Chesed**, **Gevurah**, **Tiferet**, **Netzah**, **Hod** ve **Yesod** altı **Sefirot**'u bir bütünleşme düzeyine ulaştığında **Zeer Anpin Partzuf**'u hâline gelir. Fakat bu **Partzuf**, daha sonra on **Sefirot**'un tam tamamlayıcısını edinene kadar hâlâ eksiktir. **Yetzirah** dünya düzeyi **Zeer Anpin Partzuf**'una karşılık gelir. Bu **Partzuf**, altı **Sefirot**'tan oluşan bütünleşmemiş bir küme olarak başlar ve bunları daha olgun bir duruma bütünleştiren bir **İbbur / cenin / gelişim** sürecinden geçer. Ancak **Zeer Anpin** hâlâ tamamlanmamıştır; daha sonra **Yenika / emzirme / beslenme** süreciyle bütünleşmesini geliştirir ve nihayet, önceki eksik entelektüel **Sefirot**'u (**Keter**, **Hokmah**, **Binah**) da içeren tam olgun bir **Partzuf** hâline geldiği ikinci bir **İbbur / gelişim** sürecinden geçer ve böylece daha yüksek bir algı düzeyi kazanır. **Zeer Anpin**, aşağıya inen düzey sırasına göre iki alt-**Partzuf**'a bölünür: **Yisrael** ve **Yaakov**.

Nukva (“Dişil” – ve sıkça “**Zeer Anpin**’in **Nukva**’sı” olarak, yani “erkek **Zeer Anpin**’in dişil kısmı” şeklinde anılır): **Malhut Sefira**’sı tam bütünleştiğinde **Nukva Partzuf**’u olur. **Asiya** dünya düzeyi **Nukva Partzuf**’una karşılık gelir. Bu **Partzuf**, başlangıçta yalnızca **Malhut**’un **Keter** düzeyi olan yalıtılmış bir nokta olarak başlar. Daha sonra, tek aşamalı bir **İbbur** sürecinden geçer; bu süreçte alt dokuz **Sefirot**’u ek olarak edinir ve **Malhut**’un on **Sefirot**’luk tam bütününü oluşturur. Bu süreç aynı zamanda bu on **Sefirot**’un tam bütünleşmesini sağlayan tam bir **Tikun**’u da tamamlar. **Nukva**, aşağıya inen düzey sırasına göre iki alt-**Partzuf**’a bölünür: **Leah** ve **Rachel**.

Benzer bir biçimde, **Partzufim**, çok nesilli bütünleşmiş bir aile hiyerarşisi türü oluşturur; her nesilde erkek **Partzuf Hasadim**’i ve vereni, dişi **Partzuf** ise **Gevurot**’u ve ilişki içindeki alıcıyı temsil eder. Fakat sıradan bir aile hiyerarşisinden farkı şudur: her nesilde bir ebeveyn çifti bir oğul ve bir kız doğurur; onlar da bir sonraki neslin ebeveynleri olurlar. Bu hiyerarşide **Atik Yomin** büyük-babayla, **Arich Anpin** ise dede ile benzeşir. Her ikisi de erkek olarak sunulsa da, aslında androjendirler; çünkü onların erkek veren yönü, **Hasadim**’i, aynı zamanda farklılaşmamış dişi alan yönlerini, **Gevurot**’u, bütünüyle kapsar. **Arich Anpin**, aşağıdaki kuşağın farklılaşmış **Partzufim**’ini yaratır: erkek **Hokmah** ve dişi **Binah**, yani tamamen olgun yetişkin ebeveynlere benzeyen varlıklar. Farklılaşmış varlıklar olmalarına rağmen **Hokmah** ve **Binah** ayrılmazdır; daima birlik içindedirler. Daha sonra **Hokmah** ve **Binah**’ın bütünleşmiş birliği, sırasıyla erkek **Zeer Anpin** ve dişi **Nukva** olan bir sonraki alt nesli yaratır; bunlar gelişmekte olan oğul ve kıza benzer. Başlangıçta farklılaşmışlar ve birleşmemişlerdir; yine de bir ilişkileri vardır. Çeşitli süreçler aracılığıyla gelişir, olgun **Partzufim** hâline gelir ve sonunda birleşirler. İşte erkek-dişi, veren-alan ilişkisi, yukarıdan aşağıya daha düşük **Partzuf** nesillerini oluşturan şeydir. Bir **Partzuf**’un baskın bir cinsiyeti olsa da, her zaman diğer cinsiyetin en azından bir yönünü kapsar. Bir kez daha düşük ve görelî olarak ayrı erkek-dişi **Partzuf** düzeyleri oluşturulduğunda, bunların da analogik biçimde karşılıklı verme eylemleriyle birleşmeleri, **Tikun** gerçekleştirmeleri ve giderek daha yüksek bütünleşmiş **Partzuf** düzeylerine büyümeleri yine erkek-dişi ilişkileri sayesinde olur. Daha yüksek düzeyli bir **Partzuf**’a büyüme, bu erkek-dişi, verme-alma türü etkileşime bağlıdır.

Bu beş **Partzufim** birlikte bütünleştiğinde, daha yüksek bir **Partzuf** oluştururlar; bu, Tanrı’nın İsmi **YHVH** (Yud-Hey-Vav-Hey) ile görelî anlamda ifade edilir ve yalnızca beş alt **Partzufim**’in birleşik bütünlüğünde bulunan daha yüksek bir ortaya çıkan zekâyla ilişkilidir. Bu zekâ, ayrı ayrı bütünleşmemiş her alt **Partzuf** ögesi tarafından bağımsız olarak algılanmaz. **Keter** alt-**Partzuf** ögesi, İsmi’nin **Yud** harfinin taç çizgisine; **Hokmah** alt-**Partzuf** ögesi, **Yud** harfinin kendisine; **Beriya** alt-**Partzuf** ögesi, ilk **Hey** harfine; **Zeer Anpin**, **Vav** harfine; **Nukva** ise ikinci **Hey** harfine karşılık gelir. Yukarıdan aşağıya süreç, **YHVH**’nin daha yüksek düzeyli bir **Partzuf**’u tarafından gerçekleştirilir; bu **Partzuf**, kendi İsmi’nin unsurlarını içeren görelî olarak daha düşük kırılmış **Tohu** düzeyindeki alt **Partzuf** bileşenlerini üretir. Daha sonra, alt düzey **Partzufim**’in tüm bu unsurları aşağıdan yukarıya süreçle birlikte bütünleştiklerinde, bu bütünleşme bir ortaya çıkış yaratır; bununla birlikte birleşik bir **YHVH**’nin bütünleşmiş tek bir görelî daha yüksek **Partzuf** zekâsı olan bir **Tikun** ortaya çıkar.

Dipnot: Mevo Shearim, Kapı 3, Bölüm I, Bölüm 1:

Şimdi, **Arich Anpin**’de hiçbir açığa çıkmış **Nukva** [/dişil yön/**Malhut**] düzeyi bulunmaz... Şimdi, ayrı bir şekilde açığa çıkmış bir **Malhut** düzeyi, tamamı erkek olduğundan, **Yesod**’un

Taç düzeyi hariç **Arich Anpin**'de bulunmaz... Bununla birlikte, gerçek bir **Nukva** bulunmaz... ve benzer şekilde **Atik Yomin**'de de, **Nukva** düzeyi tek başına bulunmaz; daha çok, **Atik Yomin**'in **Yesod**'unun Taçı onun **Nukva** [eşdeğeri]dir; tıpkı **Arich Anpin**'de olduğu gibi.

Her **Partzuf**'un, ya kendi içinde ya da ayrı bir **Partzuf** olarak bir **Nukva**, yani bir dişil /**Gevurot** karşılığı bulunduğu dikkat edilmelidir. Fakat genel olarak sadece **Zeer Anpin**'in **Nukva**'sı yalnızca “Nukva” diye anılır (“**Zeer Anpin**'in **Nukva**'sı” demek yerine).

Zohar III Vayikra 4a:

[**Abba** ve **İmma** ile ilgili olarak:] Onlar tek bir sevinçli birlik içindedirler ve asla ayrılmazlar. Onlara “dostlar” denir.

Biraz daha kesin olmak gerekirse, **Zohar**'daki bu yorum yalnızca tam olarak **Abba** ve **İmma** için geçerlidir ve bazen ayrılan (**Etz Chaim 14:8**'de belirtildiği gibi) **Yisrael Saba** ve **Tevuna** için geçerli değildir.

Bu durum örneğin şu alıntılarının birleşiminden görülebilir; bunlar birlikte bir daha yüksek **Partzuf**'un yaratılışının, erkek-dişi, verme-alma türünde bir bütünleşmeye bağlı olduğunu vurgular; bu bütünleşme, yeni bir perspektifin “ışığını” yaratır (ya da daha doğru ifade edilirse, onu algılamaya erişim yaratır):

Mevo Shearim, Kapı 2, Bölüm I, Bölüm 6:

Işıkların (**Orot**) üretimi yalnızca [erkek-dişi] birliğin gücü aracılığıyla mümkündür.

Mevo Shearim, Kapı 2, Bölüm 3, Bölüm 3:

... ve erkek-dişi birliğin bağlantısının gerçekleşmesi imkânsızdır; bu, ancak **Yoşer (Partzuf ve Tikun düzeyi)**** üzerinde** olduğunda mümkündür, **Igulim** (kırılmış **Tohu** düzeyi) ile değil.

5.ARİZAL'IN DİLİNDEN

On Sefirot, Beş Partzufim'le ilişkilidir.

R. Ergas, Kabalaya yeni başlayanlar için **Arizal**'ın **Partzuf** açıklamasını özlü biçimde özetlerken, orada aktardığı ayrıntıların doğrudan **Arizal**'ın öğretilerinden alınmış birincil kaynaklarda nasıl geçtiğini görmek öğreticidir. Şimdiye dek, **Sefirot** kavramının genel olarak ele alınış biçiminden, bir varlığın on **Sefirot**'tan oluştuğu söylendiğinde, her bir **Sefira**'nın benzer bir role sahip olduğu ve eşit bir ağırlığa sahipmiş gibi görünebilir — ister onu içeren daha büyük bir varlığın bileşeni olarak, ister daha yüksek bir varlıktan daha düşük bir varlığın yaratım sürecinde. Ancak **Arizal**'ın açıkladığı biçimiyle **Partzufim**'in ayrıntıları incelendiğinde, durumun böyle olmadığı açıkça anlaşılır. Bir varlığı oluşturan on **Sefirot** kümesi olarak standart biçimde anılan şey, gerçekte, bütünleşme ve tamlık açısından farklı görelî durumlarda bulunan beş **Partzufim** kümesiyle ilgilidir. Standart biçimde atıfta bulunulan bu on **Sefirot**, beş **Partzufim** arasında eşit dağılmamıştır; daha da önemlisi, bu **Sefirot**'lar, o **Partzufim** içindeki farklı alt-bileşen düzeylerine karşılık gelir. Bu **Sefirot**'lardan bazıları bireysel olarak tamamlanmış **Partzufim** hâline gelirken, bazıları tek bir **Partzuf** içinde çoklu alt-**Sefirot**'lardır. Bu, **Arizal**'ın yazılarından alınan ve **Partzuf** kavramına dair temel ayrıntıları genel olarak açıklayan ve önceki bölümlerde ayrıntılı olarak tartışılmış pek çok fikirle ilişkilendiren şu alıntı dizisinden anlaşılacaktır.

Arizal, açıklamasının bağlamını **Atzilut** Dünyası içinde kurar; ancak bu açıklamanın aynı şekilde her görelî düzey için geçerli olduğu açıktır. **Mevo Shearim**'de açıklamasına Şu şekilde başlar:

Başlangıç olarak, **Zohar**'ın içeriğinin büyük kısmını kapsayan önemli bir ilkeyi açıklamak gerekir... ki **Atzilut**'un on **Sefirot**'u, on olmalarına rağmen yalnızca beş **Partzufim**'e bölünmüŐtür. [**Keter Sefira**'sı], insanın tam yapısının bir [tek] **Partzuf**'udur. Benzer şekilde, [**Hokmah Sefira**'sı] bir erkek **Partzuf**'tur. Benzer şekilde, [**Binah Sefira**'sı] bir dişi **Partzuf**'tur. **Chesed**'den **Yesod**'a kadar olan [altı **Sefirot**] bir erkek **Partzuf**'tur. [**Malhut Sefira**'sı] bir dişi **Partzuf**'tur. Bunlar beş **Partzufim**'dir ve bu beş, birleşik [Tanrı'nın dört harfli İsmi] **YHVH**'nın (**Yud-Hey-Vav-Hey**) sırrıdır; bu, **Atzilut**'un tüm on **Sefirot**'unu kapsar. **Yud** harfinin tacı [Şu **Partzuf**'tur]: **Keter**, ki bu da [iki alt-**Partzuf**'a] bölünmüŐtür: **Atik Yomin** ve **Arich Anpin**. **Yud**'un kendisi **Hokmah**'dır. **Hey**, **Binah**'dır. **Vav**, "altı uç"u (**Chesed**'den **Yesod**'a kadar olan altı **Sefirot**) temsil eder. Son **Hey**, **Malhut**'tur. Ancak bu beş **Partzufim** bir araya gelip bütünleştiğinde, tek bir birleşik **YHVH Partzuf**'u oluştururlar.

Daha Yüksek Bir Partzuf'un Aklı/Ayırt Etkisi, Daha Düşük Partzuf Tarafından Algılanmaz.

Bu bölüm, **Mevo Shearim**'de, her daha yüksek ve daha düşük **Partzuf** arasındaki farkın, daha yüksek **Partzuf**'un ilk üç **Sefirot**'unun asla daha düşük **Partzuf** içinde tezahür etmemesi gerçeğiyle ilgili olduğunu anlatmaya devam eder. Bu ilk üç **Sefirot**, **Keter**, **Hokmah** ve **Binah**'dır; bunlar "Başlar" veya o **Partzuf**'un "aklı / **Mochin**'i" olarak bilinir. Bu, yeni bir daha düşük **Partzuf**, daha yüksek bir **Partzuf** tarafından üretildiğinde, daha yüksek **Partzuf**'un entelektüel kavrayışının daha düşük **Partzuf**'ta tezahür etmediği anlamına gelir. Dolayısıyla, daha düşük **Partzuf**'un algısı, daha yüksek **Partzuf**'a göre temelden farklıdır. Bu durum, kendi algı düzeyiyle bağımsız bir daha düşük **Partzuf** yaratan şeydir; bu, daha yüksek olanı algılamaz. R. Ergas, **Arizal**'ın başka bir metninden bu noktayı ifade eden bir alıntıyı aktardıktan sonra Şöyle açıklar: "Bu nedenle açıkça belirtilmiŐtir ki 'tezahür' [demek], algı kavramıdır. Algılanmayan bir şeyin, onu algılamayan bir şeyin içinde tezahür ettiğini söylemeyiz." Bu, yukarıdan aşağıya doğru bir daha düşük **Partzuf**'un daha yüksek olandan yaratılışını tanımlar. Buna karşılık, aşağıdan yukarıya yaklaŐımda da aynı ilke geçerlidir: daha düşük bir **Partzuf**, daha yüksek bir **Partzuf** düzeyine ulaŐacak şekilde büyür. Bunu, ek bir sezgi veya zekâ boyutu edinerek yapar. Alternatif olarak Şöyle de söylenebilir: daha düşük **Partzuf**, daha yüksek bir **Partzuf** hâline geldikçe, ek bir zekâ düzeyi ortaya çıkar. **Mevo Shearim**'in bu bölümünün devamı Şöyledir:

Çünkü **Keter**, **Hokmah** ve **Binah**, **Atzilut**'un baŐıdır; yedi daha düşük **Sefirot**, **Atzilut**'un bedenidir. Bu, Şöyle açıklanacağı gibidir... **Atik Yomin**, **Atzilut**'un on **Sefirot**'unun **Keter** düzeyidir ve ayrıca on alt-**Sefirot**'a bölünür; bunların ilk üçü, yani **Atik Yomin**'in başı, altındaki düzeylerde tezahür etmez. Ancak içindeki yedi en düşük **Sefirot**, **Arich Anpin**'in on **Sefirot**'unda tezahür eder. Ardından **Arich Anpin**'in yedi en düşük **Sefirot**'u, **Abba**, **İmma** ve **Zeir Anpin** (**Atzilut**)'te de tezahür eder; **Arich Anpin**'in ilk üç **Sefirot**'u ise açık kalır [yani daha düşük **Partzuf**

düzeylerinde tezahür etmez]. Bunun sonucu olarak, **Atik Yomin** ve **Arich Anpin**'in iki başı daha düşük düzeylerde tezahür etmez ve bunlar **Atzilut**'un on **Sefirot**'unun **Keter**'i olarak adlandırılır. Bunun ardından, onların altında, **Abba** ve **Imma**'nın iki başı da açık kalır [yani alt düzeylerde tezahür etmez] ve bunlar **Atzilut**'un on **Sefirot**'unun **Hokmah** ve **Binah** düzeyleridir. Her ikisinin de kalan yedi alt **Sefirot**'u **Zeer Anpin**'de tezahür eder ve **Zeer Anpin**, **Atzilut**'un on **Sefirot**'unun bedeni düzeyidir; bu, **Chesed**'den **Yesod**'a kadar olan **Sefirot**'tur. **Zeer Anpin**'in **Nukva**'sı, hepsinin en altta ve en sonundadır; bu, **Atzilut**'un on **Sefirot**'unun **Malhut** düzeyidir.

Bir Nekuda, Sefira ve Partzuf arasındaki fark.

Bu bölümün ilerleyen kısımlarında, **Mevo Shearim** içinde bir **Sefira** ile bir **Partzuf** arasındaki farkın açıklaması verilir. Bir **Sefira**, bütünleşmemiş alt-**Sefirot**'lardan oluşan karışık bir topluluktur; oysa bir **Partzuf**, sıkı şekilde bütünleşmiş bir alt-**Sefirot** kümesidir. Bunu açıklamak için, tarihsel ancak artık geçersiz bir tıbbî analogi getirilir; bu analogide, vücudun her bir bölümünün, vücudun diğer tüm bölümleriyle ilişkili damarları içerdiği söylenir. Modern terimlerle konuşursak, bu analogi DNA'ya benzetilerek yenilenebilir; çünkü DNA, her insan hücresi içinde çoğaltılan karmaşık bir moleküldür ve bedenini nasıl inşa edileceğine dair veriyi ve plânı barındırır. **Arizal**'ın analogisi DNA üzerinden yeniden ifade edildiğinde, bedendeki herhangi rastgele bir hücrenin tüm DNA dizisini taşıdığı ve bunun gelişmemiş **Sefirot**'ların karışık bir koleksiyonuna benzediği açıklanır. Dolayısıyla, koldaki hücrelerin içindeki DNA, her ne kadar veri kodlarını, **Sefirot**'u, örneğin beyin veya gözler gibi vücudun diğer bölümleri için de gelişmemiş bir biçimde taşısa da, yine de bu DNA'nın yalnızca bir yönü daha tam şekilde ifade edilip geliştirilir ve böylece kol hücreleri birleşerek gerçek bir kol oluşturur. Kol biçimindeki bu odaklı ifade, bir kolun tam bir **Partzuf**'u olarak adlandırılır. Kol, vücudun diğer tam gelişmiş parçaları / **Partzufim**'leriyle tam olarak bütünleştiğinde, kolun kendisi vücudun daha büyük **Partzuf**'unun bir alt-**Partzuf**'u hâline gelir. **Arizal**'ın analogisinde vurgulanan temel nokta, her alt-**Partzuf**'un bir mikrokozmos olarak görülmesi ve ait olduğu daha büyük **Partzuf**'a ilişkin bilgiyi kapsayan bir veri koduna sahip olması şeklindeki genel bir kavramdır.

Mevo Shearim bölümündeki açıklama şöyledir: ... Sonuç olarak, **Atzilut**'un on **Sefirot**'unun birbirine bağlanmasıyla hepsi tek bir **Partzuf** [hâline] gelir [**Atzilut**'un daha büyük **Partzuf**'u]. Ancak onlara ayrıntılı olarak bakıldığında, beş **Partzufim**'e ayrılırlar. **Arich Anpin** kendi başına bir **Partzuf**'tur. Benzer şekilde **Hokmah**, **Binah**, **Zeer Anpin** ve **Nukva** da her biri kendi başına ayrı birer **Partzuf**'tur [onlar dört ayrı **Partzufim**'dir]. Bu düşünce, diğer **Sefirot**'la ilgilidir [**Tikun**'un bütünleşmesini henüz geçirmeden önce]; gerçekte her biri on (**Sefirot**)'tan oluşmasına rağmen, sadece bir koleksiyondurlar ve ayrı organları / bileşenleri farklılaşmamıştır. Bunun analogu bir kişinin sağ koluyla yapılabilir. Kol, her ne kadar başın damarlarını, gözlerin damarlarını ve tüm organların damarlarını (i.e. DNA analogisinde kol hücrelerindeki DNA moleküllerinin vücudun çeşitli bölümlerini kodlamasına karşılık gelir) içerse de, yine de başın veya gözlerin gerçek biçimlerine sahip değildir, her ne kadar genel anlamda hepsinin bir koleksiyonu olsa da. Sağ kol yine de "**Chesed**" olarak adlandırılır; çünkü **Chesed** yönü (DNA kodlamasının tam şekilde ifade edilen

kısmı) diğer tüm içeriklerin üzerinde baskındır. Ancak bu beş **Partzufim** ile birlikte, her birinin ayrıca belirgin biçimde ortaya çıkmış 248 organ ve 365 sinirden oluşan tam bir **Partzuf** olduğu söylenir [yani her bir alt-**Partzuf**, kendi başına tam biçimde oluşmuş bir varlık / **Partzuf** olarak ilişkilendirilebilir; örneğin bir kol, göz veya bacak vb. gibi]. ...

Tarihsel olarak, antik çağlardan yaklaşık yüz elli yıl öncesine kadar, tıpta kan almanın genel iyileştirici etkileri olduğuna inanılırdı. Örneğin **Berachot 60a**, kan aldırma üzere olan birinin okuyacağı bir duayı kaydeder. Bu inanç, görünüşe göre, vücudun herhangi bir bölümündeki damarların doğrudan vücudun diğer tüm bölümleriyle bağlantılı olduğu ve dolayısıyla vücudun bir bölümünden kan almanın diğer tüm bölümler için genel bir tedavi olarak işlev görebileceği anlayışına dayanıyordu. **Mevo Shearim**'deki ana metinde yer alan ve başın, gözlerin ve uzuvların damarlarının kol içinde bulunduğu değinen bir sonraki alıntıda, **Arizal**, kan alarak iyileştirme bağlamına değinmez. Ancak bunu **Etz Chaim 44:1**'de açık biçimde belirtir (orada ayrıca görelî **Partzuf** bütünleşmesi kavramını da açıklar) ve şöyle der:

“... tıpkı bir insanın kolunun vücudun uzuvlarından yapılmış olması gibi ve hepsinin onun içinde dâhil olduğu gibi, bilindiği üzere o, başın, kalbin, karaciğerin ve tüm bedeninin damarlarını içerir; bu, ondan kan alarak tüm bedeni iyileştiren doktorlarca bilinir...”

Burada vurgulanması gereken önemli nokta, analoginin getiriliş amacının açıklanan fikri aydınlatmak olduğudur. Analogi artık geçersiz olarak anlaşılmış olsa bile, anlatılan noktayı azaltmaz. Bununla birlikte, bu durumda, aynı fikri son derece etkili biçimde ileten hücre içindeki DNA'ya dair çağdaş bir alternatif analogi gerçekten vardır.

Her ne kadar DNA analogisi **Arizal**'ın sunduğu kavramla yakından örtüşse de, tüm benzetmeler gibi (**Shomer Emunim SE 1:59**'da vurgulandığı üzere) kusursuz değildir. Daha büyük insan bedeni **Partzuf**'u, yalnızca insan DNA'sı içeren hücrelere bağlı olmayan, ince ayarlı bir ekosistemdir; yaşamını sürdürmesi, bağırsak içinde yaşayan mikroskobik flora ve fauna gibi insan olmayan birçok hücre türüne de bağlıdır. Bu insan-olmayan hücreler, insan vücudundaki toplam hücre sayısının en az yarısından fazlasını oluşturur. Kolektif bağırsak florası vücut zehirlerini işler ve yararlı besinleri salgılar. Bu sistem, bedenün çalışmayacağı hayati bir organın görevini yerine getiriyor olarak meşru biçimde görülebilir. Dolayısıyla, insan bedeninin daha büyük **Partzuf**'una bakıldığında, sistem için kritik bağırsak florası parazitleri, herhangi bir insan hücresi kadar bu beden-**Partzuf**'un temel işleyişinin bir parçasıdır (bkz. s. 733, not 290). Bununla birlikte, insan hücresi DNA'sının bu gerekli parazitlerle hiçbir bağlantısı veya kodlaması yoktur. Ayrıca, son zamanlarda, farklı vücut bölümlerindeki insan hücrelerinde, hücre yenilenmesindeki mutasyonlar nedeniyle DNA farklılıkları olduğu ve bu farklılıkların beden yaşlandıkça arttığı anlaşılmıştır. Tüm bunlar dikkate alındığında, analogi mükemmel değildir; çünkü herhangi tek bir beden hücresindeki DNA, daha büyük insan **Partzuf**'unun her parçasını doğru biçimde kodlamaz ya da kapsamaz.

Dipnot: Buna rağmen, DNA analogisi mükemmel olmaktan uzak olsa da, yine de **Arizal**'ın **Sefirot** ve **Partzufim** hakkında değindiği ana fikri iletmek için kullanışlı bir araçtır: yüce düzeyde, bir **Partzuf**'un her “parçası”, o **Partzuf**'un tüm “bütünü”yle ilgili temeldeki haritalamayı, kodlamayı ve ince bağlantıyı içerir.

Bu durum, benzer şekilde **Etz Chaim 45:2**'de şu şekilde ifade edilir:

“Bununla birlikte, size söylememiz gerekir ki, **Atzilut**'un ilk üç [düzeyi] ile son yedi [düzeyi] arasında bir fark vardır. Benzer biçimde, aynı şekilde, **Arich Anpin**'in [**Atzilut**'un **Keter**'i içindeki] ilk üç [düzeyi] ile içindeki son yedi [düzeyi] arasında da bir fark vardır. Ve bu, **Abba**, **İmma**, **Zeer Anpin** ve **Zeer Anpin**'in **Nukva**'sı için de böyledir. Daha önce açıkladığım gibi, [daha büyük **Partzuf**'un] geneliğinde bulunan her şey, ayrıntılarda [**alt-Partzufim**'de] de kelimenin tam anlamıyla mevcuttur ve daha fazla açıklamaya gerek yoktur.”

Bu Mevo Shearim bölümünden Nekuda, Sefira ve Partzuf terimlerini kullanan ilgili alıntılardan daha fazlasını aktarmadan önce, öncelikle bu kavramları açıklayan **Arizal**'ın ayrı bir öğretisini görmek aydınlatıcı olacaktır. Daha önce açıklanmıştı ki, bir **Nekuda** yalıtılmış bir ham veri parçası gibidir, bir **Sefira** analiz edilmemiş ham veri koleksiyonudur ve bir **Partzuf**, toplanmış ham verinin bütünleşmiş analizinden çıkarılan bilgi, sezgi ya da zekâdır. Aşağıdaki önemli metinde **Arizal**, bu görelî terimlerin birbirleriyle olan ilişkisini açıklar. Daha önce belirtildiği gibi, bu terimler, başvuru görelî tartışma çerçevesine bağlı olarak birbirinin yerine kullanılabilir. **Arizal** şöyle açıklar:

“... ve işte bu, neden **Zeer Anpin**'in ‘altı **Nekudot**’ olarak adlandırıldığı ve neden [**Nukva / Malhut**]’un ‘bir küçük **Nekuda**’ olarak adlandırıldığı ve neden [**Zeer Anpin**] için ‘altı **Sefirot**’ ve [**Nukva / Malhut**] için ‘bir **Sefira**’ denmediğinin sırrıdır. Çünkü **Asiya**’nın [**Malhut**]’un **Sefira**’sı kesinlikle küçüktür ve [daha büyük] **Sefira**’ya göre ‘**Nekuda**’ olarak adlandırılır. Bir şey ancak tüm **Atzilut**, **Beriya**, **Yetzirah** ve **Asiya**’yı içerdiğinde [on **alt-Sefirot / Nekudot**’un tamamını içerdiğinde] ‘**Sefira**’ olarak adlandırılır. Yalnızca **Asiya** düzeyindeyken, ‘**Nekuda**’ olarak adlandırılır. Bu ‘**Nekuda**’ kavramını nerede geçerse geçsin çok, ama çok iyi anla! Nedir o? Yani o, belirli bir düzeyin **Asiya**’sıdır. Buna karşılık, ‘**Sefira**’ ifadesi, kendi içinde **Atzilut**, **Beriya**, **Yetzirah** ve **Asiya**’nın tüm bölümlerinin tam bir takımını barındırdığı anlamına gelir. Bu üç kategoriye — **Nekuda**, **Sefira** ve **Partzuf** — iyi anla. Çünkü ‘**Nekuda**’, belirli bir **Sefira**’nın [**Malhut**]’unun **Asiya** düzeyidir. Bir ‘**Sefira**’, kendi içinde **Atzilut**, **Beriya**, **Yetzirah** ve **Asiya**’nın tam bir takımını barındıran bir **Sefira** düzeyidir [on **alt-Sefirot / Nekudot**’un tam koleksiyonu]. Bir ‘**Partzuf**’, on **Sefirot**’un bütünleşmesidir; burada bu on **Sefirot**’un her biri tek tek **Atzilut**, **Beriya**, **Yetzirah** ve **Asiya**’nın tam bir takımınıdır [her bir **Sefira** bireysel olarak on **Nekudot / alt-Sefirot** koleksiyonudur ve buna ek olarak on **Sefirot** birbiriyle tam olarak bütünleşmiştir]. Bu ilkedden çok, ama çok iyi şekilde haberdar ol!”

Tüm Nekudot eşit şekilde çıkarılmaz ve tüm Sefirot eşit değildir.

Mevo Shearim'den önceki alıntılanan bölümün devamında, **Arizal**, **Tikun**'u geçirmeden önceki beş **Partzufim**'i tanımlarken dilini değiştirir ve onlardan beş **Nekudot** olarak söz eder. Ayrıca **Sefirot**'tan bahsederken de **Nekudot** terimini kullanır. Bir **Nekuda** yalıtılmış olmasına rağmen, yine de on **Sefirot**'a ve ardından **Partzufim**'e dönüşme potansiyelini gizil biçimde içinde barındırır. Bu nedenle, bir **Nekuda**, aşağıda göreceğimiz gibi, on'a ima eder. Devamında **Arizal** şöyle ifade eder:

“... bilindiği üzere, her bir **Nekuda / nokta**, [**Yud** harfi] biçimine sahiptir [ki bu fiziksel olarak bir nokta olarak yazılır ve sayısal değeri on'dur]; çünkü onun içinde

bütün on Sefirot vardır ve her bir [nokta] on'dan oluşur... ve fikir şudur ki, ilk üç [Nekudot / noktalar — yani Tikun'dan sonra Keter, Hokmah ve Binah'ın Partzufim'i hâline gelenler] ki onlar yayıldılar [ve Şevirat HaKeilim'i geçirdiler], her bir Nekuda / nokta tamdı ve on düzeyi [/ alt-Sefirot] içeriyordu. Dördüncü Nekuda [Zeer Anpin'in] bir eksiklikle yayıldı; çünkü yalnızca en düşük altı [on alt-Sefira'dan] düzeyi içerdi ve en üstteki dört düzey yayımlanmadı, fakat kaynaklarına — Adam Kadmon'un gözüne — bağlı kaldı. Beşinci Nekuda [Nukva / Malhut'un] kendi içinde onuncu en üst düzeyi [Nukva düzeyinin Keter alt-Sefira'sını] yayıldı ve alttaki dokuz düzeyin tümü kaynaklarına bağlı kaldı...”

Mevo Shearim bölümü şöyle devam eder ve özetler:

“... ancak ilk üç Nekudot / noktalar [ki Tikun'dan sonra Keter, Hokmah ve Binah Partzufim'i hâline gelirler], en alttaki ikiye göre [ki daha sonra Zeer Anpin ve Malhut Partzufim'i olurlar] eşit derecede üstündüler; çünkü [ilk üç Nekudot] yalnızca kendileri tam biçimde yayıldılar [Şevirat HaKeilim sürecinde] ve tüm on bölümü [/ alt-Sefirot] içeriyorlardı; yine de onların [bu üç Nekudot'un] kendi aralarında da üstünlük dereceleri vardı. Dolayısıyla, her ne kadar yayıldıklarında tam olsalar da, aralarında farklar vardı; üçüncüsü [Şevirat HaKeilim sürecinde] ikinciden daha fazla, ikincisi de birinciden daha fazla zarar gördü. Onlarda oluşan zarar, [Zeer Anpin ve Nukva'da olduğu gibi] ‘tam ölüm’ olarak adlandırılan tümüyle yıkım değildi; daha çok bir eksiklik ve hasardı... Ortaya çıkan ilke şudur ki, yalnızca beş Nekudot / nokta vardır. İlk üçünde, her birinin içinde tüm on bölüm birbirine sıkıca bağlı ve kuvvetle bütünleşmişti. Bu nedenle, bunların her birine yalnızca ‘tek bir Nekuda’ denir — bağlarının kalitesini öğretmek için. Ancak, dördüncü Nekuda (Zeer Anpin'in) önceden belirtildiği gibi onlardan daha eksik ve daha kötü olduğundan, çünkü Nekuda'nın altı bölümü farklılaşmış / bağımsız durumdaydı, bu nedenle onlara ‘altı Nekudot / nokta’ denmiştir — gerçekte bunlar yalnızca bir Nekuda'nın altı bölümüdür [yani burada Zeer Anpin'in altı Nekudot'u, daha sonra Zeer Anpin'in altı Sefirot'u olacak şeydir]. Beşinci Nekuda (Malhut'un) durumunda, yalnızca ondan bir bölüm yayıldığından, ‘bir Nekuda’ olarak adlandırılır — her ne kadar bu yalnızca bir Nekuda'nın onuncu bölümü olsa da [yani burada sözü edilen tek Nekuda, daha sonra Nukva / Malhut'un Keter Sefira'sı olur]. Sonuç olarak, yalnızca beş Nekudot vardır ve bunlara belirtilen nedenlerle ‘on Nekudot’ denir. Tikun / düzeltme'den sonra bu beş Nekudot, Arich Anpin, Abba, İmma, Zeer Anpin ve Nukva olan beş Partzufim'e dönüşür. Şimdi birinci Nekuda / Partzuf, YHVH İsmi'ndeki Yud'un tag'ıdır ve tüm Atzilut'u içerir. İkinci Nekuda / Partzuf, Yud'un gövdesidir. Üçüncü Nekuda / Partzuf, İsmi'nin ilk Hey'sidir. Dördüncü Nekuda / Partzuf, belirtildiği üzere altı bölüme ayrılır; bu nedenle YHVH'deki Vav ile ima edilir [çünkü Vav'ın sayısal değeri 6'dır]. Beşinci Nekuda / Partzuf, YHVH İsmi'nin son Hey'sidir.”

Mevo Shearim'de bir sonraki bölüm sonra özetler ve şöyle sonuçlandırır:

“Tüm bunlardan çıkan ilke, [bu Kabalistik] bilgeliğin önemli bir temelidir ve şudur: Atzilut'un on Sefirot'u birbirine eşit değildir; köklerinde [bu on Sefirot] yalnızca beş Sefirot'tan oluşur. İlk üçü [Keter, Hokmah ve Binah Sefirot'u, ki Tikun'dan sonra Arich Anpin, Abba ve İmma Partzufim'i olurlar] her biri tam bir on [alt-]Sefirot

setini içerir. Ancak dördüncü [**Sefira**] ile, sadece en alttaki altı uç [en alttaki altı alt-**Sefirot**] **Chesed**'den **Yesod**'a kadar yayıldı [**Şevirat HaKeilim** süreci sonucu olarak] ve **Malhut**, **Yesod**'un içine dâhil edildi. Beşinci [**Malhut Sefira**] ile, yalnızca en üst bölüm, yani **Keter** alt-**Sefira** yayıldı. Daha sonra, **Tikun** / **düzeltilme** zamanında, 'Edom Kralları'nın dirilişiyle birlikte, [**Tikun**'dan sonra **Partzufim** olan] **Zeer Anpin** ve **Nukva** da düzeltilecek; böylece onlar da her biri tam bir on [alt-]**Sefirot** takımına sahip olacak. Bununla sen, neden '**Zeer Anpin** / **küçük yüz**' olarak adlandırıldığını anlayacaksın – başlangıçta küçük olduğunu ve sonra **Tikun** yoluyla yükselerek daha üstteki [**Arich Anpin**, **Abba**, **İmma Partzufim**'i gibi] olduğunu göstermek için. Sonuç olarak, [normalde on **Sefirot**'un altı **Sefirot**'u olarak saydığımız] **Chesed**, **Gevurah**, **Tiferet**, **Netzah**, **Hod** ve **Yesod**, altı tam **Sefirot** değildir; aksine, yalnızca bir **Sefira**'nın altı bölümüdür [altı alt-**Sefirot**]. Bu ilkeyi koru; çünkü bu [**Kabalistik**] bilgeliği bilmenin anahtarıdır ve onunla bu bilgelikteki birçok derin soru açıklanır.”

Şevirat HaKeilim, Tikun ve Partzufim

Dolayısıyla, **Şevirat HaKeilim**'in ana etkisi, **Zeer Anpin** ve **Nukva**'nın **Partzufim**'i üzerindeydi; bu, daha sonra **Mevo Shearim**'de görülebilir:

“Sonuç olarak, bu Kapı'da [**Edom**'un 7 Kralı] kavramını genel biçimde 10 kök **Sefirot** ile ilişkili olarak açıkladığımızın dışında, bu aynı ilke bu 5 **Partzufim**'in her birinin her **Partzuf**'una da uygulanır. Her belirli **Partzuf**'un ilk üç **Sefirot**'undan [**Keter**, **Hokmah**, **Binah** — üç 'Baş' sonrası], her birinin ardından 7 **Kral** [**Edom**'un 7 alt **Sefirot**'u; **Zeer Anpin** ve **Nukva**'nın alt-**Partzufim**'i] kavramı gelir.”

Tikun süreci, **Şevirat HaKeilim**'in yeniden ortaya çıkmasını engelleyen **Partzufim**'i inşa eden süreçtir. Yeniden yapılandırılmış ve bütünleşmiş **Partzufim**, artık ışığı kırılmadan taşıyabilecek hale gelirler. Bu, karşılıklı verme eylemleriyle sağlanır; çünkü bütünleşmenin aracıdır. Varlığın unsurlarının bu karşılıklı verişi, bütünleşmiş varlığa “ruh” kazandırır — yani bu üst düzey bütünleşmiş varlığın varoluşa çıkmasına neden olur. Bu durum **Mevo Shearim**'in aşağıdaki bölümünden görülebilir:

“... sekizinci Kral'ın [**Tikun** /düzeltilme] öncesinde ... on **Nekudot** / **noktalar** yayıldığında, her ne kadar hiçbir **Nekuda** olmasın ki on [alt-**Sefirot**] içermesin, yine de onlar [on alt-**Sefirot**] tanınabilir değillerdi ve karıştıktılar. Sanki şöyle denebilir: su, süt, şarap, yağ ve bal vb. hepsi birlikte karışmış gibiydiler. Ancak **Tikun**'dan sonra, her bir **Sefira**'nın [içindeki her **Nekuda**'da bulunan on ögenin] her yönü arınmıştı ve artık karışık değildi. Ayrıca, **Tikun**'dan önce, on [alt-] **Sefirot**'un her biri kendi yerindeydi, biri diğerinin üstündeydi ve hiçbiri aşağıdakinin alanına girmemişti [bu, parçalanmış **Tohu** durumuydu]. Ancak **Tikun**'dan sonra, hepsi uzadı ve **Atzilut**'un sonuna kadar aşağıya doğru genişledi ve birbirlerinin içinde görünür hale geldi. Böylece birkaç yönden fayda sağladılar. Bunlardan biri, kaplarının / **Keilim**'in aşağıya uzanarak büyümesi ve genişlemesidir. Bu, ışığı kırılmadan alabilecek daha büyük bir kap / **Kli** oluşturur. Bu, başlangıçta kapların / **Keilim**'in küçük olduğu ve ışığı taşıyamadığı durumun tersidir. Bir diğer fayda, ışıkların birbirinin içinde birçok örtüyle gizlenmiş gelmesidir — biri diğerinin içinde. **Atik Yomin**, onun üstünde **Arich Anpin**, onun üstünde **Abba**, vb. Böylece, alt ve dış düzeyler, birkaç kat örtü ve

maske arasından geçerek filtrelenen ışıktan pay alabilirler. Bir başka fayda ise şudur ki, hepsi birbirlerinin içinde olduklarından, birbirleri için ruh haline gelirler, birbirlerini yakınlaştırırlar, biri diğerinin içine. Her biri, bağlantıları içinde diğerine yardım eder ve her biri dışındaki diğerine ışık vermek üzere bir ruh haline gelir. Bu, önceden her birinin birbirinden ayrı olduğu ve hiçbirinin diğerinin sınırına girmediği durumla zıttır. Ayrıca, **Tikun**'dan önce, **Zeer Anpin**'in altı Ucu – **Edom**'un 7 Kralı'nın yönleri – birbirinden ayrıydı, 'Kamusal Alan'ın sırrıydı (**Reshut ha-Rabbim**)... ve **Tikun**'dan sonra hepsi birbirine bağlanarak tek bir **Partzuf**, birbirine bağlı bir bütün oluşturular; bu **Zeer Anpin**'in **Partzuf**'udur. Yalnızca bu değil, aynı zamanda, **Tikun**'dan önce eksik olan ilk üç **Sefirot** da ona eklenmiştir...”

Mevo Shearim'deki bu bölümün devamında, **Arizal**, **Tikun**'un yalnızca kaplarda — her görelî düzeyin dışsal bölümünde, yani **Malhut**'ta — gerçekleştiğini, yani üst düzeye kıyasla bakış açısının değiştiği yerde oluştuğunu vurgular ve şöyle der: “Hatırla, unutma... bütün arınmalar **Orot** / **ışıklarda** değil, onların **Keilim** / **kaplarında** ve ölümlerinden sonra onlarda kalan 288 kıvılcımda oluşur. **Tikun**, onlarla beraberdir, ve **Atzilut**'ta kalan ışıkların kendisiyle değildir.”

Bir sonraki **Mevo Shearim** bölümündeki şu ifade, **Arizal**'ın **Adam**'ın yaratılışını kasıtlı bir kısmi **Tikun** süreci sonucu olarak gördüğünü ortaya koyar. **Adam**, yaratılış sürecini tamamlamak ve böylece **Tikun**'u tamamlamakla görevlendirilmiştir:

“... **Beriya**, **Yetzirah** ve **Asiya** dünyalarının tüm parçaları, tamamı **Nukva** / **Malhut de-Atzilut** düzeyindedir ... çünkü onların hepsi **Malhut**'un savaşçıları ve askerleridir. Hepsi, bu arınmalardan (**Tikun**) — **Edom**'un parçalanmış **Tohu** halindeki 7 Kralı'nın arınmalarından — yapılmıştır. ... **Atzilut**, **Beriya**, **Yetzirah** ve **Asiya** dünyalarının tüm parçalarını yapmak için gereken her şey arınmış olduktan sonra, ilk **Adam** yaratıldı ki eylemleri ve **mitsva** yerine getirişi aracılığıyla her şeyin **Tikun**'unu tamamlasın ve mükemmelleştirsın ...”

Mevo Shearim, Kapı 2, Kısım 3, Bölüm 7. **Arizal**'ın mesajının, bir **Partzuf** ve **Tikun** tanımının özel olarak, mevcut parçaların sıkı bütünleşmesiyle yeniden yapılandırılıp tek bir birleşik bütün varlık hâline getirilmesi olduğunu vurgulamak için, belki daha açık biçimde ifade eden **Etz Chaim 28:1**'den benzer bir alıntı şudur: “Şimdi **Atzilut**'un alt yedi düzeyinin **Tikun**'u zamanı gelir, ki bunlardan **Zeer Anpin** ve **Nukva**, **Tikun**'dan sonra yapılmıştır. Yüce Yayıcı (**HaMa'atzil HaElyon**) onları düzeltmek istedi; çünkü başlangıçta her biri tamamen birbirinden ayrılmıştı ve onlara 'Kamusal Alan' (**Reshut HaRabbim**) deniyordu. Bu durumun nasıl olduğu orada açıklanmıştır; bu nedenle bu **Keilim** ışıkları içlerinde tutamadılar ve kırıldılar ve öldüler. Bu nedenle, Yüce Yayıcı onları düzeltmek istedi ve altı Uç'un birbirine katılmadığı sürece bir düzeltme / **Tikun** yapmak imkânsızdır — hepsi birbiriyle bütünleşmiş tek bir **Partzuf** sırrında. Burada açıklanan **Partzuf** anlamı budur — çizgiler (**Yoşer**) vasıtasıyla bütünleşir. Bu süreç sayesinde tek bir kolektif **Partzuf**, 'Özel Alan' (**Reshut HaYachid**) hâline gelir ve '**Zeer Anpin**' olarak adlandırılır.”

Etz Chaim 44:1 benzer şekilde şöyle der:

“Tüm üç dünya — **Beriya**, **Yetzirah** ve **Asiya** — **Atzilut**'un parçalarıdır; çünkü onlar **Malhut**'un savaşçılarıdır.”

Bu kaynaklar, **Beriya**, **Yetzirah** ve **Asiya** dünyalarının tamamının **Atzilut**'un **Nukva**'sı içinde yer aldığını vurgular. **Rashash**, **Nahar Shalom**, **Hakdamat Rehovot HaNahar**, s. 4 (**Etz Chaim**, Cilt 3, Brandwein 1988 baskısı) içinde **Mevo Shearim**'e atıfta bulunarak şunu söyler: “Bu üç dünya, **Atzilut** dünyasından farklı olarak tamamlanmış dünyalar değildir; çünkü onlar sadece **Atzilut**'un **Nukva**'sının güçlerinin bir yayılımıdır.” Bu durum **Atzilut**'ta nasılsa, genel olarak da öyledir — bir dünyanın **Nukva** / **Malhut**'u kendinden alt dünyaların tümünü içerir. Benzer bir yorum **Leshem Shevo VeAchlama**, **Sefer HaDe'ah**, Cilt I, **Derush 5**, **Siman 5**, **Ot 3**'te yer alır ve şöyle der:

“Tıpkı **Adam Kadmon**'dan aşağıya doğru bütün dünyalar **Ein Sof**'un **Malhut**'u içinde yaratıldığı gibi, aynı şekilde **Atzilut**'tan aşağıya doğru bütün dünyalar da **Adam Kadmon**'un **Malhut**'u içinde yaratılmıştır.”

Ein Sof'un Zeer Anpin / YHVH ve Nukva / Elohim aracılığıyla Dünyayı Yaratması

R. Ergas, **Ein Sof**'un bu dünyayı **Atzilut**'un **Zeer Anpin** ve **Nukva Partzufim**'i aracılığıyla yarattığını ve yönettiğini vurgular. **Zeer Anpin** ve **Nukva de-Atzilut**, **Ein Sof** ile **Beriya**, **Yetzirah** ve **Asiya** dünyaları arasındaki arayüzdür; dolayısıyla bunlar, **Ein Sof**'un fiziksel dünyamıza yansıyan sunumudur.

İnsanın eylemi — ister olumlu ister olumsuz olsun — **Atzilut**'un **Zeer Anpin** ve **Nukva**'sı üzerinde doğrudan karşılık gelen bir etki yaratır; yukarı düzeylerden bu dünyaya inen bereketi ya artırır ya azaltır. Buna karşılık, **Zeer Anpin** ve **Nukva de-Atzilut**'un üstündeki hiçbir düzey insan eyleminden etkilenmez.

Birincil arayüzler olarak rollerinde, **Atzilut**'un **Zeer Anpin**'i genellikle Tanrı'nın **YHVH** İsmi'yle, **Atzilut**'un **Nukva**'sı ise **Elohim** İsmi'yle anılır; hem Tora'da hem dualarımızda bu şekilde geçer.

Her zaman yalnızca **Ein Sof**'a dua edilmesi zorunludur; **Ein Sof** dışında herhangi bir şeye dua etmek küfürdür. Ancak biz, genellikle **Ein Sof**'a yönelik hitaplarımızı “**YHVH**” ve “**Elohim**” isimleri aracılığıyla dile getiririz.

Zihinde daima **Ein Sof** bulunmakla birlikte, **Ein Sof**'u anlamlı biçimde ifade edebilecek hiçbir insan sözcüğü veya adı yoktur; bu yüzden “**YHVH**” ve “**Elohim**” isimlerini **Ein Sof**'a vekil göndermeler olarak kullanırız; çünkü dualarımızın etkileyebileceği en yüksek düzeyler bunlardır.

Bu, **Mevo Shearim**'de şu şekilde sunulur:

“Önceki bölüm, yalnızca beş **Nekudot** olduğunu ve ilk üçünün her birinin, ayrıca bütünleşmiş on **Sefirot** içerdiğini açıklamıştı. Ancak **Zeer Anpin**’in [dördüncü] **Nekuda**’sında yalnızca altı bölümü yayıldı ve ayrıca bunlar birbirinden ayrıydı [bütünleşmemişti]. **Nukva / Malhut**’ta, beşinci **Nekuda**’da, yalnızca onda bir bölüm yayıldı.

Şunu açıklamamız gerekir: Yayıcı (**HaMa’atzil**) neden böyle yaptı — bu Yer’in **Malhut**, Üstsel Göklerin ise **Zeer Anpin** olmasını neden diledi? Ve [**Zeer Anpin** ve **Nukva**] ile diğerleri [ilk üç **Nekudot**] arasındaki fark nedir ki bunlarda iki farklılık vardır: [1] eksiklik [tamamlanmamışlık] ve [2] ayrılık [ve bütünleşmemişlik]? Neden onlar, **Tikun**’dan sonraki durumlarında olduğu gibi, üç üst [**Nekudot**] ile birlikte, tamamlanmış bir **Partzuf** olarak düzelmiş biçimde yayımlanmadılar — neden eksik **Partzufim** olarak yayıldılar?

Cevap şudur...: Bu dünyaların hepsinin aşağıya kademeli inişi [alt dünyaların üst dünyalardan doğuşu], **Tikun**’un nedeni idi — yiyecekte atığı çıkarmak [iyiyi kötüden ayırmak] için. Bu arınma, yalnızca bir uzaklıkta ve kademeli bir iniş süreciyle gerçekleşebilir [öğeleri bileşenlerine ayırıp sonrasında yeniden kuran bir süreç]. Her [aşağı] dünyayla birlikte, kendi [üst] dünyasına göre ek bir arınma meydana gelir; maddesel olanın ve tortunun bir açıklığı ortaya çıkar...

Sonuç olarak, **Nekudim** Dünyası’nda [**Tohu** Dünyası] atığın tam bir ifşası vardı. Bu Kralların [**Edom** Kralları’nın] ölümü [**Şevirat HaKeilim**] ve onların **Tikun** yoluyla geri dönüşü sayesinde yiyecek atıktan arındırıldı. Çünkü Kaplar ölüme **Beriya** dünyasına indi ve atık orada kaldı; **Tikun / düzeltme** zamanında ise yiyecek arındırılır ve yukarı **Atzilut**’a yükselir...

Şimdi, dışsal güçler ve **Klipot**, **Zeer Anpin** ve **Nukva** dışında hiçbir şeye hükmetme potansiyeline sahip değildir; bunlara ‘Yaratılışın 7 Günü’ denir — ki dünya onlarla yaratılmıştır. Ayette belirtildiği gibi: “Dünyanın **Chesed** ile inşa edileceğini söyledim”; yani dünya, **Chesed**’den itibaren yaratılacaktır — **Chesed**’den **Malhut**’a kadar olan alt yedi **Sefirot** — ki bunlar, bahsedildiği gibi **Edom**’un 7 Kralıdır. Bunun nedeni şudur: Kuşkusuz **Zeer Anpin** ve **Nukva de-Atzilut**, **Abba** ve **İmma**’nın çocuklarıdır.

Bütün yaratılanlar [tüm dünya] ve biz, O’nun halkı Yisrael, hepimiz **Zeer Anpin** ve **Nukva** aracılığıyla biçimlendirilmişizdir ve biz onların çocuklarıyız. Şöyle denildiği gibi: “Sizler **YHVH Eloheichem**’in çocuklarısınız.”

Çocukların günahlı eylemleriyle verdiği zarar, ebeveynlerine [yani ruhsal köklerine] kadar ulaşır; bunlar **Atzilut**’un **Zeer Anpin** ve **Nukva**’sıdır, ancak daha yukarısına asla ulaşmaz...”

Her daha alt düzey, farkın daha açık biçimde görülebilmesine izin veren daha fazla gizlenmeye sahiptir ve özellikle iyi ile kötünün farkı açısından bu böyledir. Yeniden vurgulanmalıdır ki, **Asiya**’nın en alt düzeyi dışındaki hiçbir dünyanın fiziksel bir yönü yoktur; özellikle **Atzilut** ve daha yüksek dünyalar söz konusu olduğunda bu geçerlidir. Dolayısıyla “madde ve atık” terimleriyle konuşulurken, burada yalnızca görelî ruhsal terimler kastedilmektedir.

Dipnot: Mevo Shearim, Kapı 2, Kısım 2, Bölüm 2. Bu alıntıdan sonraki tüm **Mevo Shearim** alıntıları, bir sonraki numaralı bölüme kadar bu bölümün devamındadır. Bu alıntının açılış soruları, sonraki alıntılarda daha tam olarak açıklanacaktır.

Leshem, neden yalnızca “YHVH”nin birincil ismine dua ettiğimizi ve atıfta bulunduğumuzu — ki bu genel olarak **Atzilut**’a ve özellikle **Atzilut**’un **Zeer Anpin**’ine karşılık gelir (elbette niyetimiz **Ein Sof**’a yöneliktir) — ve neden bu ismi daha yüksek hiçbir düzeye atfetmediğimizi daha derin biçimde açıklar. Bunun nedeni, **Ein Sof**’un ilk kez yalnızca genel olarak **Atzilut**’ta ve özellikle **Atzilut**’un **Zeer Anpin**’inde ifşa edilmesidir (bkz. SE2:59). Dolayısıyla, bizim perspektifimizden, bu ismi **Zeer Anpin de-Atzilut**’tan daha yüksek herhangi bir düzeye uygulamanın anlamı yoktur; çünkü hiçbir daha yüksek düzeyde ifşa yoktur.

Bundan da öte, **Leshem** açıklar ki, daha yüksek düzeylere atfettiğimiz o genişletilmiş **YHVH** İsimleri – örneğin 72 ve 63 İsimleri (Bkz. Ek 3:8-9) – yalnızca **Zeer Anpin**’in bakış açısından görelî olarak vardır. **Leshem**’in yorumları şöyledir:

Leshem Shevo VeAchlama, Sefer HaHaqdamot u-She’arim, Kapı 7, Bölüm 4, Ot 5:
“72 ve 63 [İsimlerinin] tüm ifşaları da ancak **Zeer Anpin** içinde belirmeleri ve orada açığa çıkmalarından sonradır; çünkü **Zeer Anpin**’in üzerindeki hiçbir düzeyde hiçbir ismin ifşası yoktur.”

Leshem Shevo VeAchlama, Sefer HaHaqdamot u-She’arim, Kapı 7, Bölüm 4, Ot 7:
“**YHVH** İsmi, O’nun Özünün kendisidir... ancak bu, yalnızca O, **Atzilut** içinde görünür hâle gelip onlarla Bir olduğunda O’nun içinde görünür olur. Ancak bundan önce bu durum geçerli değildir; çünkü **Atzilut** olmadan hiçbir ifşa yoktur. Bu nedenle, bütün hizmet – dua ve **mitsva** yerine getirme – yalnızca O’nun İsmi’ne yöneliktir.”

Zeer Anpin, Nukva ve diğer 3 Partzuf arasındaki farklar

Diğer **Partzufim**’in tersine, özellikle **Atzilut**’un **Zeer Anpin** ve **Nukva Partzufim**’i, **Şevirat HaKeilim** sürecinden belirgin biçimde etkilenmiştir; bu süreç aracılığıyla **Beriya Dünyası**’nın bileşenleri ve **Beriya**’nın altındaki bütün dünyalar, **Atzilut**’un **Nukva**’sı içinde üretilmiştir. **Şevirat HaKeilim**’in **Zeer Anpin** ve **Nukva** üzerindeki etkisi, onların bazı kısımlarının **Beriya Dünyası**’na ve altına inmesine neden olduğundan, “ölümleri” olarak dramatik biçimde adlandırılır; ancak aynı zamanda, tam da bu süreç daha sonra aşağı dünyaların yaratılmasını mümkün kılar — bu da, **Tikun** (düzeltim) süreci aracılığıyla en alt bileşenlerin inşa edilmesi yoluyla gerçekleşir.

Bu yaratım süreci, bu fiziksel dünyanın ortaya çıkışını da içerir; bu dünya, **Tikun**’un erken bir aşamasında oluşturulan altta yatan bileşenlerin bütünleşmesiyle ortaya çıkar. Bu ortaya çıkış süreci, **Şevirat HaKeilim**’den önceki **Nekudim (Tohu) Dünyası**’nın dengesizliğiyle içeri sızmış olan safsızlık kalıntılarını gidermeye devam eder.

Şevirat HaKeilim meydana geldikten ve **Tikun** tamamlanmadan önce, **Zeer Anpin** ve **Nukva**’nın kendilerinden aşağı dünyaların safsızlıklarına olan yakınlığı, onların potansiyel olarak geri döndürülemez hasara açık hâle gelmesine neden olur. Bu nedenle, tam da bu yüzden, diğer **Partzufim**’e kıyasla eksik bir durumda yayımlanmışlardır; çünkü bu eksiklik hâlleri, safsızlıkla olası bir temas sonucu kalıcı hasar ihtimalini engeller.

Ayrıca, **Zeer Anpin**'e kıyasla **Nukva**'nın safsızlık düzeylerine görece daha büyük yakınlığı, **Zeer Anpin** ve **Nukva**'nın farklı eksiklik derecelerinde yayımlanmasına neden olur. Bunun yanı sıra, **Zeer Anpin** ve **Nukva**'nın başlangıçtaki eksik hâlleri, dünyanın bizim bildiğimiz biçimde yaratılmasını, varlığının sürekli korunup sürdürülmesini ve insan eylemlerinin neden olabileceği kalıcı zararlara karşı savunmasız olmamasını sağlamak için gereklidir.

Bu durum, daha önce alıntılanan **Mevo Shearim** pasajının devamında şu şekilde açıklanır:

“Başlangıçta, zarar daha aşağı düzeye ulaşır; bu, ‘anne’dir [burada tüm Yaratılış’ın ‘annesi’ olan **Nukva** anlamında]; şöyle yazılmıştır: ‘İsyankâr günahların yüzünden annen gönderildi’ ve ‘Akılsız oğul annesinin kederidir.’ Zarar büyük olduğunda, bu zarar ‘baba’ya, yani **Zeer Anpin**’e kadar yükselir.

Şimdi, annemiz [**Nukva**] ile bile fark vardır; çünkü bazen zarar, onun en alt onuncu kısmını etkileyebilir... [burada **Klipah**] tamamen **Din**/yargı yüzünden, İsrail’in günahları nedeniyle oraya yaklaşabilir. O zaman o [onuncu] kısım oradan uzaklaştırılmak ve onların gözlerinden gizlenmek zorunda kalır ki [**Klipah**]’dan emmesin. ... Ayrıca zarar, daha yükseğe, **Yesod**’a kadar yükselebilir — ki bu da [**Nukva**’nın] dokuzuncu kısmıdır — o zaman dokuzuncu ve onuncu kısımlar kaldırılır ve yükselir. Benzer biçimde, zarar, **Malhut** /**Nukva**’nın içindeki **Hokmah** düzeyinden aşağıya doğru olan en alt dokuz kısmı da kaldırabilir.

Ancak, onun **Keter** düzeyi asla kaldırılmaz; çünkü **Klipot**’un bu kadar kontrolü ve kavrayışı yoktur, ve o, kendi onuncu kısmının yani **Keter**’in sırrı olarak kalır. ... Bunu anla ki, **Klipot**, [**Nukva** /**Malhut**’un **Keter**’ini] kendi aralarına indiğinde bile kavrasa, bu onların arasında yok olmaz; oysa **Malhut**’un [**Keter** altındaki] herhangi bir kısmı, Tanrı korusun, onların arasına inseydi, dünya yok olurdu; çünkü onlardan çok fazla emer ve **Klipot** onları güçlü biçimde kavradı.

Zarar çok büyük olduğunda, bu kez **Zeer Anpin**’e kadar ulaşır. Ancak **Zeer Anpin**, **Nukva** ile aynı değildir; çünkü **Nukva** çok düşük bir düzeydedir... ve “dişi”dir, tümüyle **Din**/yargıdır; ve **Klipot**’un asıl tutunması ve emmesi onunla olur; tıpkı ilk yılanın önce Havva’yı ayartıp, sonra [Havva aracılığıyla] Adam’ı da zarara uğratması gibi. Bu nedenle, **Klipot**, **Nukva**’yı güçlü biçimde kavrar. Ve eğer onlar **Nukva**’nın içinde **Klipot**’a en yakın olan son dokuz parçayı kavrasalardı, oraya yapıştıktan sonra artık arındırılmaları, düzeltilmeleri veya oradan safsızlığın kaldırılması mümkün olmazdı. Bu nedenle, en alt dokuz [**Sefirot de Nukva/Malhut**] kaldırılır ve yalnızca en yüksek onuncu [**Keter** düzeyi] kalır; çünkü [**Klipot**]’un onun üzerinde çok fazla kavrayışı yoktur ve o, en alt yaratıklar [insanlar] kendi eylemlerini arındırıp tevbe ederek doğru biçimde Tanrı’ya döndüklerinde arındırılabilir.

Ancak **Zeer Anpin** ile durum böyle değildir. O, “Üstsel Erkek” olup **Chesed** (**Hasadim**)’dir; **Klipot**’un üzerinde büyük bir tutuşu yoktur ve onları kontrol etmesi mümkün değildir. Dahası, [**Klipot**] bir kez onları kavrasa bile, onlar düzeltilebilir ve arındırılabilir. Bu nedenle, onların [**Klipot** arasında] bulunup onlardan emmesi tehlikesi yoktur; çünkü emişleri geçici ve sınırlıdır, ayrıca [**Zeer Anpin**] arınabilir. Bu nedenle, **Zeer Anpin**’in en alt altı düzeyi, hasar anında bile kaldırılmaz. Aksine, kalıcı olarak orada kalmalıdır; çünkü içindeki altı Uç (**Vav Ketavot**), **Yaratılışın**

Altı Günüdür, ve bütün yaratıklar onların gücüyle yaratılmıştır; dünyayı kurmak ve ona bereket vermek için orada olmaları gerekir.

Ancak zarar **Zeer Anpin**'e ulaştığında, altı uç yani bedeni, yukarıda belirtilen nedenle orada kalır; buna rağmen, içindeki ilk dört düzey — **Keter, Hokmah, Binah ve Daat** — kaldırılır. Çünkü onlar en rafine olandır; Tanrı korusun, orada zarar görüp [**Klipot**'tan] emselerdi, kavrayış küçücük bile olsa, o yüksek yerden bir kavrayış olacağı için çok güçlü olur ve dünyayı yok ederdi.

Sonuç olarak, **Zeer Anpin, Nukva**'nın tersidir. Altlarındaki çocuklar günah işlediğinde, eğer **Malhut**'la günah işlerlerse [daha düşük düzeyde bir günah], o zaman en alt dokuz düzey [**Malhut**'tan] kaldırılır ve yalnızca **Keter** düzeyi kalır. Ancak eğer **Zeer Anpin**'le [daha yüksek düzeyde bir günahla] günah işlerlerse, o zaman en üst dört düzey, **Zeer Anpin**'in başı kaldırılır ve sadece bedeni kalır.

... Dolayısıyla, **Zeer Anpin**'in **Nekuda**'sının ilk dört kısmı ve **Nukva**'nın **Nekuda**'sının son dokuzu, yayımlandıklarında eksikti ve daha sonra **İbbur (Tikun gebeliği)** yoluyla gelirler. ... Onlar bir “ekleme” süreci aracılığıyla geldikleri ve başlangıçta tamamen köklenmiş olmadıkları için, hasar zamanında sonradan kaldırılabilirler; çünkü [**Zeer Anpin** ve **Malhut**] ilk yayımlandıklarında orada sağlam biçimde köklenmemişlerdir. Bu sayede, dışsal güçler onlara tutunamaz ve dünyayı yok edemez.

Şimdi, yalnızca [**Zeer Anpin**'in] altı **Sefirot**'u eksik biçimde yayımlanmakla kalmaz (yani yalnızca en alt altı parça başta çıkar ve sonra [ek dört parça] **Tikun** ve “ekleme” yoluyla gelir), bununla birlikte başka bir mesele daha vardır: **Zeer Anpin**'in **Nekuda**'sının altı parçası ayrı ve bütünleşmemiş biçimde yayımlanmıştır. Bunun açıklaması şudur: Zarar eşit değildir. Bir tür zarar **Zeer Anpin**'in **Chesed**'ine ulaşır, başka bir tür **Gevurah**'ya ulaşır, vb. Ve eğer bu altı **Nekudot** başlangıçta bütünleşmiş olsaydı, o zaman en alt yaratıklar [insanlar] onlardan birini günahlarıyla zedelediklerinde, dışsal güçler altı **Uç**'un tümüne birden tutunabilirdi; çünkü onlar yaratılış anında eşit biçimde bağlanmış olurlardı. Bu nedenle, [altı uç] ayrı kaldı; böylece, en alt yaratıklar onlardan bir kısmını zedeleseler bile, zarar tümünü birden etkilemez.

Ancak, eğer **Zeer Anpin**'in ilk dört [kısmı] da yayımlandıkları anda çıkarılmış ve birbirine bağlı olsaydı, zarar üçüne birden ulaşır; bu, yalnızca birinin zarar görmesi durumunda bile geçerli olurdu, çünkü etkisi büyük olur ve dünyayı yok ederdi. Eğer onlar da altı uç gibi ayrı ayrı yayımlansaydı ki bir tanesi zarar gördüğünde diğerleri zarar görmesin, o zaman bundan daha büyük bir zarar olmazdı — çünkü ilk üç birbirinden ayrılmış olurdu; oysa bilindiği üzere ilk üç Bir olarak kabul edilir ve aralarında ayrılık olamaz. Dolayısıyla, çok daha iyiydi ki onlar başta hiç yayımlanmasın ve yalnızca sonradan ‘ekleme’nin sırrıyla gelsin; böylece Tanrı korusun, zarar görürlerse, tek bir birleşik üçlü küme olarak birlikte kaldırılabilir ve [**Klipot**] onları ele geçiremezdi. Bu, birinin kalıp diğer ikisinin kaldırılması durumundan çok daha iyidir; çünkü bu [durum] iki olumsuz sonuç doğururdu: birincisi, aralarındaki kopukluk, ikincisi, zararın ilk üçe ulaşması olurdu.”

İbbur ve Yenika

S. Ergas, Kabalistlere, üst düzey **Partzufim**'in yüce düzlemlerinde meydana gelen ince süreçleri insana ait nitelikler üzerinden benzetmeli biçimde tanımlama izni verildiğini açıklar. Bu süreçler, **İbbur / gebelik / gelişim** süreçlerini ve **Yenika / emzirme / beslenme** süreçlerini kapsar.

O, Kabalistlerin insanî nitelikleri benzetmeli biçimde kullandıklarını ve bunların üst düzeylerdeki süreçlerle soyut bir karşılıklılığa sahip olduğunu vurgulamakla birlikte, bu yüksek düzeylerde fiziksel nitelikte en ufak bir ima dahi bulunmadığının açık olması gerektiğini belirtir.

Çoğu **Partzuf**, tek bir **İbbur** süreci geçirir; bu süreç, ilk kavramların veya yüce maddelerin (**Tohu**) bileşenlerine ayrıldığı bir “gebelik” sürecini içerir (**Şevirat HaKeilim** aracılığıyla **Tohu**'nun kırılmış parçacıkları) ve sonra bunları yeniden düzenleyerek (**Tikun**) sürecin “çocuğu” olan **Partzuf**'un doğumunu sağlar.

Keter, **Hokmah** ve **Binah**'ın **Partzufim**'i için tek bir **İbbur** süreci, onları tam biçimlenmiş bir hâlde doğurur ve bu onların yaratılış sürecinin tamamlanmasıdır.

Nukva da yalnızca tek bir **İbbur** süreci geçirir; bu süreç onun tam bir **Partzuf** olarak tamamlanmasını sağlar, ancak bu **İbbur** süreci ilk biçimlendiği anda gerçekleşmez ve bu dünyadaki insan eylemlerine bağlıdır.

Zeer Anpin ise, onu eksik biçimde yaratan ilk bir **İbbur** süreci geçirir. Daha sonra bir **Yenika** sürecinden geçer; bu süreçte beslenir ve gelişir. Sonunda, kendisine zekânın eklendiği bir başka **İbbur** süreci geçirir. Bu **Zeer Anpin**'in gelişim süreçleri de yine insanın bu dünyadaki eylemlerine bağlıdır.

Bundan da öte, özellikle **Zeer Anpin**'in doğası, insana en çok benzeyendir; çünkü bir insan, fiziksel bir **İbbur / gebelik** sonrasında eksik bir varlık olarak doğar. Sonra emzilir, süttten kesilir ve büyür — bu, bir **Yenika** sürecine karşılıktır. Son olarak olgun bir yetişkin olarak daha büyük bir zekâ kazanır; bu da benzetmeli biçimde ikinci bir **İbbur** sürecine benzetilir.

Bu nedenle, **Atzilut**'un **Zeer Anpin**'i, yani **YHVH**, aynı zamanda **Adam HaElyon / Üstsel Adam** olarak adlandırılır; çünkü onun gelişim süreci, insanın gelişim sürecini benzetmeli biçimde yansıtır.

Bu, daha önce alıntılanan **Mevo Shearim** pasajının devamında genel olarak şu şekilde ifade edilir:

“...ve bununla birlikte başka bir soru da açıklanır: Neden **Zeer Anpin**'in bir **İbbur / gebelik / gelişim** süreci, bir **Yenika / emzirme / beslenme** ve bir ikinci **İbbur**'a sahip olması gerekliydi, oysa **Arich Anpin**, **Abba**, **İmma** ve ayrıca **Zeer Anpin**'in **Nukva**'sı yalnızca tek bir **İbbur**'a sahipti?...

Kavram şudur: **Zeer Anpin**'in iki eksikliği vardı. Birincisi, bedeniyle ilgiliydi; çünkü altı **Uç (Vav Ketavot)** — **Chesed**'den **Yesod**'a kadar olan altı **Sefirot** — birbirlerinden ayırık bir durumda yayımlanmıştı.

Diğeri ise, başının yani ilk üç **Sefirot**'un — **Keter**, **Hokmah** ve **Binah**'ın — hiç yayımlanmamış olmasıydı.

Bu nedenle, ilk **İbbur**, bedeninin altı ucunun **Tikun** / **düzeltilimini** gerçekleştirmek için gerekliydi; onları **İbbur** aracılığıyla birleştirmek için...

Ve ardından, ikinci **İbbur**, başlangıçta eksik olduğu ilk üç **Sefirot** ile onu bir araya getirmek için gerekliydi — ki bunlar, **Zeer Anpin**'in üç zihinsel gücünün sırrıdır — ileride açıklanacağı üzere.

Buna karşılık, **Nukva**'nın yalnızca tek bir eksikliği vardı: alt dokuz kısmının eksik olması. Bu nedenle, eksik olduğu bütün dokuz kısmın, tek bir **İbbur** [süreci] içinde onun içine getirilmesi yeterlidir; bu, şimdi bir “ekleme”nin sırrı aracılığıyla tek seferde gerçekleşir, böylece onun tüm bedeni ve zekâsı bir defada oluşur.”

Zeer Anpin'in başı, kimi zaman dört, kimi zaman üç **Nekudot**'a sahip olarak birbirinin yerine kullanılsa da, aslında aynı şeye atıfta bulunur. Bir düzeyde, **Keter** ve **Daat** birlikte ele alınabilir ve bunlar **Hokmah** ve **Binah** ile birlikte toplamda dört **Nekudot** eder. Bununla birlikte, uygulamada, tartışmanın bakış açısına bağlı olarak ya **Keter** ya da **Daat** birbirinden bağımsız olarak ele alınır ve bu nedenle üç **Nekudot** bulunur.

İlk üç **Nekudot**, bir insanın zekâsının ya da beyninin parçalarına benzetilebilir. Bir insanın beyninin parçaları birbirinden koparsa, bu kişi için sonuçlar yıkıcı olabilir. Bu nedenle, **Zeer Anpin**'in zihninin, bağlantısız biçimde açığa çıkmasındansa, eksiksiz fakat gizli bir durumda bulunması daha iyidir.

6. ERİL-DİŞİ BENZETMESİ

TZİMTZUM / DEĞİŞİM YALNIZCA DİŞİ / NUKVA / MALHUT/ KELİM İÇİNDEDİR

Kabalistler, **Partzufim** arasındaki ilişkiyi **Hasadim** ve **Gevurot**'un görelî çerçevesiyle tanımlarlar. Daha önce belirtildiği gibi, **Hasadim**, veren, ihsan eden nitelik olup eril ile benzer; **Gevurot** ise, bu ihsanı alan, yani dişil olana benzer.

Toplumsal bağlamda aile ilişkilerinde anlaşıldığı biçimiyle bu eril-dişil benzetmesinin çok farklı olduğu vurgulanmalıdır.

Çağdaş biyoloji veya psikolojiye dayalı anlayışların, Kabalistik eril-dişil benzetmesini yorumlamakta genellikle geçerli olduğu varsayılmamalıdır.

Tüm Kabalistik benzetmeler son derece sınırlı bir kapsama sahiptir ve yalnızca ifade edilmek istenen fikre dair çok belirli benzerlik noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılırlar.

R. Ergas'ın belirttiği gibi, hiçbir benzetme mükemmel değildir — özellikle karmaşık ve ince fikirleri aktarmaya çalışırken.

Bu nedenle, bu benzetmeleri genelleştirmemek ve onların kullanıldıkları noktada hem farklılıklarını hem de benzerliklerini derin biçimde kavramak zorunludur.

Eril-dişil benzetmesindeki temel farklardan biri, onun, belli bir ilişkinin kapsamında eril ve dişil olarak kabul edilen **Partzufim** veya varlıklar arasındaki görelî ilişkiyi tanımlamak için kullanılmasıdır.

Bir varlığın “eril” veya “dişil” oluşu mutlak ve değişmez bir statü değildir. Bir **Partzuf**, bir durumda alıcı olduğu için dişil sayılabilir; başka bir durumda veren olduğu için eril sayılabilir.

Bu tamamen tartışılan görelî ilişkiye bağlıdır. Bunun bir örneği, kocasından gelen döllenmeyi alan bir kadının, alıcı olması bakımından dişil olmasıdır. Ancak bu kadın, rahmindeki fetüse kendinden vererek ve sonunda çocuğunu doğurarak eril olur; böylece bu örnekte çocuk, “eril” anneye göre “dişil” sayılır.

Bu görelî eril-dişil terim kullanımıyla, her **Partzuf**, kendi görelî ilişkisine bağlı olarak zaman zaman baskın hâle gelen hem eril hem de dişil niteliklere sahip olarak tanımlanabilir. Bu, **Partzufim** arasındaki bütünleşme derecesini açıklamak için eril-dişil ilişkisinin yararlı bir benzetme olmasını sağlar.

Her **Partzuf**'ta genel bir baskın eğilim onu erilden veya dişilden biri olarak nitelese de, her zaman içinde zıt eğilimin bir yönü bulunur. Bu da, Güneş, Ay ve Dünya arasındaki ışık geçişi benzetmesiyle yakalanır. Güneş ışık saçar; bu ışık gece gökyüzünde dünyadan ayın yansıması olarak görülür. Işık ilişkisi açısından Ay, Güneş'in (eril vericinin) ışığını alan dişil alıcıdır. Ancak gece, Güneş gizlendiğinde, Dünya'nın bakış açısından Ay, dünyada bazı etkinliklerin yapılmasına yetecek kadar ışık sağlar.

Bu Ay ışığı, Ay'ın kendi ışığı olmamasına ve tamamen gizlenmiş Güneş ışığının yansıması olmasına rağmen, Ay tarafından verildiği için, bu anlamda Ay, ışığın vericisi olan eril konumuna geçer; bu ışığı alan dünya ise bu görelî ilişkide dişil alıcı olarak değerlendirilir. Dolayısıyla, bu benzetmede Ay, ele alınan görelî ilişkiye bağlı olarak hem eril hem de dişil olarak tanımlanabilir.

Bu ay benzetmesinde, ayın ışığı yalnızca güneş gizlendiğinde dünyada görünür. Ay'ın ışığı, yalnızca güneşin ışığında bir değişiklik, yani gizlenme olduğunda, dünyanın bakış açısından kendi başına bir varlık hâline gelir. Dişil ay ışığı, dolayısıyla, erilin ışığındaki bir değişikliğin sonucu olarak görünür hâle gelir. Başka bir deyişle, erilin ışığının gizlenmesi, dişilin ışığını açığa çıkaran şeydir.

Bu nedenle, dişilin ışığı ancak erilin ışığındaki bir değişiklik — yani gizlenme — sonucu var olur. Kabalistik dilde, bu ışığın gizlenmesine “**Tzimtzum**” denir; daha önce tartışıldığı üzere, bu, üstteki “eril” düzeyin gizlenmesiyle alttaki “dişil” düzeyin varlığını ortaya çıkarır. Alt “dişil” düzey “**Malhut**” olarak adlandırılır ve tüm değişim, yani **Tzimtzum** süreci, yalnızca “dişil” düzey olan **Malhut**’ta meydana gelir.

Gerçek terimlerle “ışık” kavramı, doğrudan algılama yeteneğine ilişkindir; dolayısıyla, ışığın bazı yönlerinin süzülmesiyle gerçekleşen gizlenme, daha düşük bir algı boyutuna yol açar. Bu nedenle, üst bir düzeyin “ışığının” gizlenmesi, alt düzeyden üst düzeyin algılanamaması anlamına gelir. Güneş-Ay benzetmesinde, üst Güneş düzeyinin ışığında hiçbir değişiklik yoktur; değişim yalnızca ay ışığıyla ilgilidir — bu ışık, güneşin ışığının gizlenmesiyle dünyada görünür olur. Ancak arka planda, güneşin ışığı tam gücüyle ve değişmeden yanmaya devam eder; yalnızca ön planda algılanmaz.

Kabalistik olarak “dişil” teriminin kullanımı, bu nedenle, görelî bir algı değişimi kavramı ile eşanlamlıdır — yani “eril”e göre bir değişim. “Eril”de hiçbir değişim yoktur; tüm değişim yalnızca “dişil”dedir.

Bu, Kabalistik eril-dişil terimlerinin genel anlayıştan bir başka temel farkını yakalar: burada “dişil”, “eril”den türetilmiş ve onun tarafından üretilmiştir; bu özel bağlamda eril, dişilden daha yüksek bir düzeydedir. **Tzimtzum** süreci, daha yüksek eril düzey ile ondan türeyen daha düşük dişil düzey arasındadır; bu, eril ışığın/düzeýin bir “perde” tarafından gizlenmesiyle açıklanır; bu perde aracılığıyla eril ışık, dişil ışığa dönüşür.

Beş alt-**Partzufim** içeren daha büyük bir **Partzuf** bağlamında, ilk dört alt-**Partzuf** görelî erildir. Yaratıcı yaşam gücü, ışık, ilk dört alt-**Partzuf** boyunca değişmeden akar; bu ışık, görelî anlamda, daha büyük **Partzuf**’a göre bir **Tzimtzum** geçirmez. Buna karşılık, ışığın son alt-**Partzuf** olan **Nukva**’ya ulaşabilmesi için bir **Tzimtzum**’dan geçmesi ve bir perdeyi delmesi gerekir; bu perde etkili biçimde bir filtre gibidir. Dolayısıyla, ışık **Nukva**’ya geçerken değişime uğrar.

R. Ergas, Arizal’ın öğretilerinden üç kaynağı birleştirerek **Mevo Petachim**’de bunu şu şekilde özlü biçimde ifade eder:

“Üstsel ışıklar arasında fark nedir ki birine ‘eril’ ışık, diğerine ‘dişil’ ışık denir? Kavram şudur: Yüksek ışık aşağıya doğru yayılmaya devam ettikçe, değişmediği sürece ‘eril’ olarak adlandırılır. Ancak gücü eski hâline kıyasla değişip zayıfladığında, ‘dişil’ olarak adlandırılır. Işığın gücünün zayıflaması, onun bir perde ve engelden geçmesindedir. Bu, ışığın **Zeer Anpin**’in [altı Sefirot’tan oluşan] bedeninin etrafındaki engelin deliklerinden geçerek **Nukva**’ya çıkması gibidir. İşte o zaman gücü zayıflar ve ‘dişil’ hâline gelir.”

Üç ayrı kaynaktan **R. Ergas**’ın alıntılıdığı **Arizal** öğretilerindeki yorumları, yukarıdaki **Mevo Petachim** özetinin dayandığı metinlerden görmek aydınlatıcıdır.

1. Üstsel ışıklar arasındaki fark nedir ki biri “dişil” olarak adlandırılır?

Kavram şudur: bilindiği gibi, **Zeer Anpin**'in zekâsı (**Keter, Hokmah ve Binah**) **İmma**'nın **Netzah, Hod ve Yesod**'u içinde görünür hâldedir. Ve (yukarı bakış açısından) **İmma**'nın **Netzah, Hod ve Yesod**'u, **Zeer Anpin**'in başında (**Keter, Hokmah, Binah**) görünür hâldedir. Oradan, **İmma**'nın **Yesod**'unun ağzı açılır ve ışıklar oradan yayılır, **Zeer Anpin**'in bedenine iner. Sonuç şudur: Yayılışlar ve inseler de değişmezler, başlangıçtaki hâlleriyle kalırlar. Ancak ışıklar ve zekâ dişile ulaştığında, **Zeer Anpin**'in göğsünün arka tarafına karşılık gelen bir perdeden geçer ve **dişil**'in başı olurlar. **Zeer Anpin**'in bedeninin dişil bölgesinin perdesinden ve sonra **Nukva**'nın kafatası perdesinden geçtikleri için, bu perdelerden geçen ışık, sonrasında **Nukva**'nın başının zekâsı hâline gelir ve gücü zayıflar. Bu, Bilgelerimizin “gücü bir dişi gibi zayıfladı” ifadesinin sırrıdır. Ayrıca, **Nukva**'ya perdeden geçerek ulaşan ışıklar, yalnızca perdeyi delen dar bir delikten geçerler... Bu nedenle, **Nukva**'ya geçen ışıklar bir “delik” aracılığıyla geçtiğinden, ona “**Nekevah / dişi**” denir; yani “**Nekev / delik**” ve **Hey** harfî. Anlamı şudur: **Malhut**, İsim'in (**YHVH**) son **Hey**'idir ve ışığın varoluşu bu **Nekev**'den **Hey**'e (**Malhut**'a) uzandığı için “**Nekevah / dişi**” olarak adlandırılır.

2. ... Dolayısıyla içindeki Gevurot bile erildir (değişim yoktur).

Ancak ışık engelden geçip dışarı çıktığında, tıpkı **Zeer Anpin**'in [altı **Sefirot**'tan oluşan] bedeninin etrafındaki engelin deliklerinden **Nukva**'ya çıkan ışık gibidir; ve bu ışık “**dişil**” olarak adlandırılır. Çünkü gücü, delikten çıkarken zayıflar. Kesinlikle, zayıflığın nedeni, perdede bulunan deliklerden geçmesidir. Bu, “**Nekevah / dişi**” yani “**Nekev / delik Hey**”, ki bu **Malhut**'tur, anlamına gelir.

3. Şimdi Gevurot'un kavramını açıklayacağız: onların nasıl eril ve dişil unsurlar içerdiğini ve diğer tüm ışıkların da nasıl eril ve dişil unsurlar barındırdığını.

Kavram şudur: Yüksek ışık aşağı yayılırken, gücü zayıfladığı noktaya ulaştığında “**dişi**” olarak adlandırılır. Hâlâ yukarıdaysa “**eril**” olarak adlandırılır. Kavram şudur: Işık inerken bilindiği üzere engellerden geçmez. **İmma**, **Zeer Anpin**'in içine girer ve orada **Yesod**'unun ağzını açar ve ışığını, **Abba**'nın beyninden çıktığı hâliyle ıştır; onlarda hiçbir değişim yoktur. Bu nedenle, ışıklar ve **Gevurot** orada iken “**eril**” olarak adlandırılır. Ancak dişil, zekâsını yalnızca bilindiği gibi **Zeer Anpin**'in arkasındaki perdeden alır. Sonra içine giren ışık azalır ve bu durumda “**dişi**” olarak adlandırılır. Çünkü ışığın önceki hâline göre zayıflaması “**Nekeva / dişi**” olarak adlandırılır. Bilgelerimizin sürekli söylediği şey budur: “Gücü bir dişi gibi zayıfladı.”

Bu eril-dişil benzetmesi, dolayısıyla, **Partzufim**'in görelî düzeyleri arasındaki ilişkileri tasvir eder. Bu düzeyler arasındaki değişim, algıdaki bir değişimdir; yani, görelî olarak daha alt seviyedeki alıcı “**dişil**” **Partzuf**, onu oluşturan daha üst “**eril**” **Partzuf**'a göre daha düşük bir algı seviyesine sahiptir. Bu ilişki, tüm görelî **Partzuf** düzeyleri arasında akar. Tıpkı dünyalar ve **Sefirot**'ta olduğu gibi, **Partzuf** ilişkileri her zaman tamamen görelî olarak değerlendirilir. Bu, **Ein Sof**'a yaklaştıkça sonsuz biçimde artan tüm **Partzuf** düzeyleri için geçerlidir; çünkü “**Ein Sof / Son Yok**” terimi bunu gösterir.

Yukarıdaki kaynaklardan görülebileceği gibi, herhangi bir büyük **Partzuf**'un alt-**Partzuf** yapısına bakıldığında, **Tzimtzum** süreci ve değişimin kendisi yalnızca en alttaki **Nukva** / **Malhut** alt-**Partzuf**'unda meydana gelir. Bununla birlikte, alt-**Partzuf** düzeylerinin kendisine yaklaşıldığında, her biri kendi beş alt-alt-**Partzufim** tamamlayıcısıyla inşa edilmiştir ve görelilik olarak her birinde de kendi **Nukva**'sında bir **Tzimtzum** ve değişim süreci bulunur. Dolayısıyla yalnızca **Partzufim** birbirine görelilik değil, değişim ve **Tzimtzum** tanımları da görelidir. Bu, daha büyük bir **Partzuf**'a göre, **Keter**, **Hokmah**, **Binah** ve **Zeir Anpin**'in alt-**Partzufim**'inde değişim ve **Tzimtzum** olmadığı; ancak yalnızca onun **Nukva** alt-**Partzuf**'unda bunların bulunduğu anlamına gelir (her ne kadar **Nukva**'daki değişim daha büyük **Partzuf**'u hiç etkilemese de). Ancak, onun dört alt-**Partzuf**'unun (**Keter**, **Hokmah**, **Binah**, **Zeir Anpin**) her birine göre bakıldığında, her birinde kendi alt-alt-**Nukva**'sında görelilik bir **Tzimtzum** ve değişim bulunur.

Arizal ve **R. Ergas**'ın yukarıdaki kaynakları, değişim ve **Tzimtzum**'un yalnızca ihsanın alıcısında gerçekleştiğini ve buna karşılık, ihsan edende hiçbir değişim olmadığını vurgular. **R. Ergas**, ayrıca, değişimin yalnızca alıcı perspektifinden ve algısından kaynaklandığını açıkça belirtir:

Zohar'dan alınan bir temel kaynak iki ayrı yerde alıntılanır ve değişimin “bizim bakış açımızdan” olduğunu söyler.

– İlkinde **R. Ergas**, “**Sefirot**'la ilgili değişim yalnızca bizim bakış açımızdandır.” diye özetler.

– İkincisinde, “Birine diğerinden daha büyük bir ihsan varsa ve aralarında bir değişim bulunuyorsa, bu, yukarıda değil, alıcıların hazırlığına göredir.” der.

R. Ergas açıkça belirtir ki, **Arizal**'ın **Tzimtzum** tanımı, özellikle **Ein Sof**'un nasıl ihsan ettiğine ilişkindir, ama **Ein Sof**'un öz düzeyine değil.

Başka bir yerde, **Sefirot** arasındaki farkların “algıdaki değişim” olduğunu yazar.

Ayrıca, “Değişim ve eylem özellikle **Kelim**'dedir.” der ve bunu, “Değişimler beden kaplarında olur, ama O'nda hiçbir değişim yoktur.” diyen **Zohar** kaynağıyla destekler.

Dolaylı olarak **R. Moshe Cordovero**'dan bir benzetme alıntılanarak, “Gerçekte değişim ışığın kendisi tarafından edinilmez, izleyicinin düzeyine görelidir; yani alıcıların yetisine göre algılanır.” der.

“Tanrı hiçbir yerde değişmez.” diyen bir **Zohar** kaynağını alıntıladıktan sonra, bunun “değişimlerin kaplarda olduğunu” ifade ettiğini belirtir.

Bu görelilik algı değişimi kavramı — yani herhangi bir üst düzeyde değişim olmaması ve tüm değişimin yalnızca görelilik alt düzeyde olması — **Tzimtzum** sürecinin temel anlayışını oluşturur. Alt düzeylerdeki değişim, üst düzeyleri etkilemediğinden, en yüksek düzeyde, **Ein Sof**'ta değişim kavramı yoktur ve **Tzimtzum** Tanrı'da bir değişime neden olmaz.

Yukarıdaki **Zohar**, **Arizal**, **R. Moshe Cordovero** ve **R. Ergas** kaynaklarının yanı sıra, bu kavram Kabalistik literatürün tamamında farklı terimlerle sürekli ifade edilmiştir. Bu terimler arasında, “alıcı”yı — yani değişimin gerçekleştiği noktayı — tanımlayan

şunlar bulunur: “dişil,” “Nukva,” “Malhut,” “Kelim / kaplar,” “Gevurot,” “Din / yargı,” “Mitzideinu / Sitra Dilan / Kelapei Didan / bizim perspektifimiz,” veya “algıdaki değişim.” Bu terminolojinin farkında olmak ve hiçbir değişimin verende değil yalnızca alıcıda gerçekleştiğini bilmek, bu terimleri kullanan metinlerin anlaşılmasına önemli ölçüde yardımcı olur ve yaygın yanlış anlamaları ortadan kaldırır.

Dipnot: Bkz. SEI : 27. Tikunei Zohar Tikun 55 89a-b:

Her alıcı, aldığı yere göre Nukva / dişi olarak adlandırılır.

R. Dov Ber, Mezritch’in Maggid’i, Maggid Devarav Le-Yaakov, Lemberg 1863 baskısı, s. 22a:

Bir benzetmeyle, bir adam ve karısı tek bir bedendir ve onlardan alan çocuklar, onlara göre Nukva olarak adlandırılır. Kadın Nukva olsa bile, yine de alıcı olan çocuklara göre onlar Nukva olarak adlandırılır.

Leshem Shevo Ve-Achlama, Sefer Ha-Hakdamot u’Sha’arim, Kapı 7, Bölüm I, Paragraf 5:

Abba’ya göre – ki daha çok Hasadim’dir – ve erildir, İmma – ki Gevurot’tur – ve dişildir. Ancak İmma içinde dâhil olan Zeer Anpin ve Nukva’ya göre – ki bunlar her ikisi de İmma’da dâhildir – onlar daha fazla Gevurot’tur. Onlara göre İmma, Hasadim ve erildir. Bkz. Zohar I Vayechi 246a sonu.

Örnek olarak, R. Yehuda Chayat’ın yorumu Minchat Yehuda, Bölüm I, Ma’arechet Ha-Eloket’un 1558 baskısında s. 4b:

Ancak biz, inancın inananları, O’na [Tanrı’ya] ek katmayan nitelemeler atfederiz. Bunlar, [hem] bir nitelik hem de onun zıddını içeren Sefirot’tur. Çünkü hiçbir [Sefira ve dolayısıyla Partzuf] belirli bir tanıma ve bilinen bir isme sahip değildir. Yani şunu demek istiyorum: Bu olan Din (Gevurot, dişil) ve Rachamim (Hasadim, eril) değildir ya da şu olan Rachamim ve Din değildir denilemez. Bunun yerine, birinde olanın diğerinde de olduğu androjen bir varlık görünümüne sahiptirler.

Bu “birinde olan diğerinde de vardır” ifadesi Kabalistik bir ana temadır.

Her Partzuf, her görelî bütün, tek bir Sefira’nın nitelikleri baskın olsalar bile tüm Sefirot’u içerir. Ancak bu baskınlık sabit değildir; etkileştiği Partzufim arasındaki ilişkinin değişmesine bağlı olarak görelidir.

Bu durum, Doppler Etkisi ile benzeştirilebilir. Bilimsel olarak, evrende var olan her şey dalgalar biçiminde anlaşılabilir. Doppler Etkisi, dalgaların mevcut varlıklar arasındaki görelî harekete bağlı olarak nasıl değiştiğini açıklar. Yaygın örnek, bir arabanın motorundan çıkan ses dalgalarıdır. Araba sana doğru gelirken sesin perdesi daha yüksektir. Yanından geçip uzaklaştığında perde düşer ve belirgin şekilde alçalır.

Araba sana doğru gelirken, 500 m uzakta duran arkadaşından uzaklaşmaktadır. Sen yüksek perdeli bir ses duyarsın; aynı anda arkadaşın düşük perdeli bir ses duyar. Ayrıca arabayı süren sürücü de bu iki perde arasında bir ses duyar.

Soru şudur: Gerçek sesi kim duymaktadır – sen mi, arkadaşın mı, sürücü mü, yoksa yakındaki diğer birçok kişi mi?

Yanıt şudur: Hepsi aynı anda doğrudur ve tüm ses perdeleri, arabadan çıkan seste birlikte bulunur.

Hangi perdenin baskın olduğu, dinleyici ile araba arasındaki görelî konuma bağlıdır.

Nasıl ki Doppler Etkisi ses ile çalışıyorsa, ışık ile de çalışır ve ışık hızının önemli bir yüzdesinde hareket eden varlıklar arasındaki görelî harekette farkedilebilir. Senden uzaklaşan

bir varlıktan gelen ışık daha kırmızı görünür (“**kırmızıya kayma**”); sana doğru gelen bir varlıktan gelen ışık ise daha mavi görünür (“**maviye kayma**”). Eğer ışık kaynağını gözlemleyen birçok kişi varsa, onların algıladığı tüm renkler ışığın tam renk tayfını oluşturur. Yani, tüm renkler ışığın içindedir, ancak herhangi bir anda bir gözlemci ile ışık arasındaki ilişkiye bağlı olarak yalnızca bir renk baskın hâle gelir.

Benzer şekilde, her **Partzuf** tüm **Sefirot** niteliklerini barındırır ve her **Sefira** diğer tüm **Sefirot**’un niteliklerini içerir. **Hasadim** veya **Gevurot** ya da bunların herhangi bir görelî karışımı gibi hangi nitelik baskın hâle gelecekse, bu tamamen belirli bir **Partzuf/Sefira**’nın, etkilediği **Partzufim/Sefirot** ile olan görelî ilişkisine bağlıdır.

(Not edilmelidir ki **Zohar** ve diğer Kabalistik metinler, farklı **Sefirot**’u sıklıkla farklı renklerde betimler.

R. Ergas, burada açıklanan kavramı **SEI : 67**’de ifade eder. Ayrıca bkz. **Pardes Rimonim**, Kapı 10, Bölüm I, s. 187, dn. 249.)

Birçok örnek, bu terminolojiyi kullanan kaynak metinlerden — **Zohar**, **Arizal**, **Vilna Gaon**, **Baal HaTanya**, **Nefes HaChaim**, **Yoşer Levav** ve **Leshem** — **Nefes HaTzimtzum**, Cilt 2, Bölüm 2, “**Tzimtzum – Nefes HaChaim’in Anahtarı**” nda bulunur; bu bölüm, **Tzimtzum** kavramına ilişkin birçok yaygın yanlış anlamayı ve yanlış yorumlamayı ele alır. Özellikle, tam bir karışıklık zemininde dahi, araştırıldığında açıkça görülür ki **Chassidim** ve **Mitnagdim** her iki taraf da bu kavramı özdeş biçimde anlamışlardır.

Bu bölümün ana metninde alıntılanan **Zohar**, **Arizal**, **R. Moshe Cordovero** ve **R. Ergas** kaynakları **Nefes HaTzimtzum**’da geçmez ve ana tezin destekleyici kanıtlarını oluşturur. Aşağıda sıralanan ve yine **Nefes HaTzimtzum**’da yer almayan bazı ek destek kaynakları, kronolojik yaklaşık sıra ile verilmiştir. Bu kaynaklar, **Tzimtzum**’un sadece **Malhut**’u ve bizim gerçeklik algımızı etkilediğini gösteren geniş Kabalistik uzlaşmayı daha da açık kılarak, yanlış anlamaları güçlü biçimde çürütür. En önemlisi, böylece **Ein Sof**’ta hiçbir değişim olmadığı sonucuna varılır. Kaynaklar şöyledir:

· **Zohar Idra Rabba III Naso 141b**: “Prensip şudur ki **Atik de-Atikin (Keter de-Atzilut** ya da daha özellikle **Arich Anpin**) ve **Zeer Anpin (Atzilut**’un Sefirot’ları) bir bütündür [çünkü **Arich Anpin**, **Zeer Anpin** içinde tecelli eder]. [Hepsi] şimdiki, geçmiş ve gelecek zamanlarda aynıdır. Değişmezler, değişmemişlerdir ve değişmeyeceklerdir. Ve eğer sorarsan: ‘[**Arich Anpin**] ile [**Zeer Anpin**] arasındaki fark nedir, madem ki bir bütündürler?’ Yanıt şudur ki hepsi tek bir ölçüdür; ancak [**Arich Anpin**]’den Merhamet emanasyonu yayılır ve [**Zeer Anpin**]’den yargı bulunur; ve bunlar [sadece] **Sitra Dilan** [bizim perspektifimiz] açısından birbirlerinden farklı görünürler.” Bkz. s. 410, dn. 103.

· **Maarechet HaElokut**, Bölüm 2, 1558 baskısında s. 6b: “Tam Birlik inancının genel ilkesi şudur ki O [Tanrı] fiziksel bir varlık değildir ve fiziksel bir varlığın gücü de değildir. Yani, fiziksel varlıklarda güçleri bazen potansiyel halde bazen de eylemedir. Ancak Tanrı’nın Gücü her zaman eylemseldir. Ayrı bir akıl değildir. Düşünceden düşünceye, eylemden eyleme ya da davranıştan davranışa değişmez. O’nun aklı tam, yüce ve İsimlerinin tüm kısımları ve Sıfatlarının tüm kısımlarıyla birleşiktir. Davranış bakımından eylemdeki değişim, yalnızca alıcıların bakış açılarındanır.”

· **R. Yehuda Chayat**’ın yorumunda, *Minchat Yehuda*, Bölüm 3, 1558 baskısında s. 8b (**Maarechet HaElokut**): “Her şey Bir’dir ve gerçek değişim yalnızca ‘**Mitzideinu / bizim perspektifimizden**’ gelir.”

Bu “**Mitzido / Mitzideinu**” görelık teriminin, daha sonra **Baal Shem Tov** ve **Vilna Gaon** tarafından – aşağıda alıntılanan biçimde – ve ardından **Vilna Gaon**’un öğrencisi **R. Chaim Volozhin** tarafından **Nefeş HaChaim**’de yoğun şekilde kullanıldığına dikkat edin. Bu kaynak, **R. Moshe Isserles (Rama)** tarafından **Torat HaOlah 3:4**’te alıntılanmış ve açıklanmıştır. Bkz. s. 411, dn. 103.

R. Meir ben Gabai:

· *Avodat HaKodesh*, **Chelek HaYichud**, Bölüm I, Bölüm 11 sonu: “Çünkü Tanrı değişmez... ve davranıştan gelen eylem değişimi O’nun Öz seviyesinde ve ‘**Mitzido / Onun perspektifinden**’ değil, aksine alıcıların seviyesi ve perspektifindedir.”

Ayrıca aynı eserde **Chelek HaYichud**, Bölüm I, Bölüm 12 boyunca: “... ve hepsi Birleşik Efendi ile birlikte – O’nun tarafından güneş içindeki güneş ışığı gibi emanasyon olur, hiçbir değişim olmadan. Çünkü değişim yalnızca alıcıların perspektifindedir.”

Derech Emunah 6: “... çünkü O değişmez. Değişim alıcıların perspektifindedir.”

· **Be’er HaGoloh (Prag Maharal** tarafından yazılmış), **Be’er 4**, Bölüm 8 sonu: “Buna rağmen, her şey alıcıların perspektifindedir; çünkü O’nun Öz perspektifinden O’nda hiçbir değişim olduğu söylenemez; yalnızca alıcıların perspektifinden [söylenebilir].”

· **R. Yisrael Sarug**, **Arizal**’ın başlıca öğrencilerinden biriydi ve aynı zamanda **R. Menachem Azarya of Fano**’nun önemli öğretmeniydi.

R. Sarug, benzersiz olarak **Arizal**’dan “**Derush HaMalbush ve-HaTzimtzum**” adıyla bilinen bir öğretiye aktarır; bu, **Ein Sof** Dünyalarının ilk dünyası olan **Malbush Dünyası**’nın ayrıntıları hakkındadır ve bazı görüşlere göre **Adam Kadmon** Dünyası’ının bile üzerinde yer alan bir seviyedir (bkz. **Nefeş HaTzimtzum**, Cilt 2, Bölüm 3).

Bu öğreti, **Emek HaMelech**, **VaYakhel Moshe** ve **Sha’ar HaPoneh Kadim (Leshem Shevo Ve-Achlama**, *Sefer Ha-Hakdamot u’Sha’arim*) gibi birçok tanınmış Kabbalistik eserin temelini oluşturmuştur.

Çoğu kimse bilmez ki bu öğretiye, örneğin **Sefer HaTanya 2:1** ve **Nefeş HaChaim 4:10** gibi birçok ünlü eserde de kısaca atıfta bulunulur; her ikisi de **231 Kapı**’nın ileri-geri dizisine değinir – ki bu, **Malbush Dünyası**’nın anahtar bir yönüdüş.

Malbush / Giysi Dünyası, İbranice harflerden oluşan matrisler (231 kapı / harf çifti) içerir ve bunlar İlahi İsimleri oluşturur.

Bu Giysi’nin katlanması, bir **Tzimtzum** yaratarak “**Boş Alan / Makom Panui**” diye adlandırılan ve tüm alt dünyaların içinde yaratıldığı bir mekân oluşturur.

Derush HaMalbush Ve-HaTzimtzum, Kudüs 2001, s. 24-25, **R. Matityahu Safrin** tarafından yayınlanmış metinde, **R. Sarug** açıkça şunu belirtir: Bu Boş Alan’ın doğası görecelidir ve yalnızca **Malbush Dünyası**’nın perspektifinden boştur.

Ancak, **Tzimtzum** sürecine rağmen, **Ein Sof Işığı** onun içinde var olmaya devam eder.

şöyle yazar: “Bu **Malbush / Giysi**, yukarı doğru katlanarak çıkarılmış ve alt yarısından aşağıda **Makom / mekân** bırakmıştır; bu, ‘**Makom Panui / Boş Alan**’ diye adlandırılır. Yani, yukarı çıkarılarak kaldırılan Giysi’nin yarısından boşalmış demektir; ve boş değildir, çünkü (1) o Giysi’nin **Reşimu / kalıntısı** orada kalmıştır, ve (2) **Ein Sof Işığı** onu çevreler (**Makif**) – orada vardır, ama onun tarafından algılanmaz. Yalnızca Giysi’nin kendisine göre ‘boş’ olarak adlandırılır. Ancak **Ein Sof Işığı** ve Giysi’nin **Reşimu**’sundan boş değildir.”

“Bu nedenle, hiçbir boşluk yoktur. [**Makom Panui**]’den, tüm dünyaların kökü başlar; bütün dünyalarda, hatta fiziksel şeylerde bile, bulunabilecek hiçbir boşluk yoktur.”

· **Shela**, *Masechet Pesachim, Matzah Ashira, Derush 6*, 503:

“... ve değişim yalnızca alıcıların perspektifindedir; Kabbalistler ve filozoflar bunu ayrıntılı biçimde açıklamışlardır. Ancak, ‘**Mitzido / O’nun perspektifinden**’, her şey Bir Birlik’tir.”

· **Shaar HaShamayim** (yazarı R. Avraham Cohen de Herrera), 5:12, Tzimtzum'un sadece yaratılışların perspektifinden bir gizlenme olduğunu, **Ein Sof**'un perspektifinden olmadığını vurgular; bkz. s. 475, dn. 243.

· **Emek HaMelech I:61:**

“**Ein Sof**, dünyaları bu **Makom**'da gerçekten inşa etmenin uygun olduğuna karar verdiğinde, o **Makom**'u güçlendirdi ve bizim perspektifimize (**Kelapei Didan**) göre sınırlıymış gibi yaptı. Tanrı korusun, bu sınırlama **Kelapei Shemaya** / Gökyüzü'ne (göksel düzeylere – **Malhut**'un üzerindeki tüm düzeylere ve **Ein Sof**'a) göre olsun; çünkü o tamamen Bir (sınırsız, bölünmemiş) Varlıktır.”

(Bu ifade, **Arizal**'ın *Sifra DeTzneyuta*'ya yorumunun **Limudei Atzilut**, Munkacz 1897 baskısında s. 34a–45b arasında basılmış girişinde aynı şekilde bulunur.

Bu ifade o baskının s. 34a'sındadır.

Yorumun s. 45b'deki son satırı, bunun doğrudan **Arizal**'dan değil, “**Arizal**'ın öğrencilerinden” geldiğini belirtir; gerçekten de bu yorum, **Arizal**'ın öğrencisi **R. Yisrael Sarug**'un **Malbush Dünyası** öğretileriyle tutarlıdır.

Yukarıdaki **R. Yisrael Sarug** öğretisine bakınız.)

· **R. Yaakov Tzemach:**

Tzimtzum süreci, **Mevo Shearim**, Kapı 1, Bölüm 1, Bölüm 1'de, dünyaların yaratılacağı boş alanın oluştuğu **Makom** içindeki “merkezi nokta”da gerçekleşmiş olarak tanımlanır.

Standart baskıya göre **R. Yaakov Tzemach**'ın notu açık bir şekilde **Tzimtzum** sürecinin sadece yaratılışların perspektifinden meydana geldiğini belirtir ve şöyle der:

“Bana öyle görünüyor ki bu, boş alanın merkezinde olduğu anlamına gelir; bu merkez, daha sonra emanasyon bulunacak tüm dünyalara göre merkezdir; çünkü **Ein Sof**'un Kendisi Tanrı korusun ne merkezle ne de kenarlarla ilişkilendirilebilir.”

· **R. Meir Poppers:**

Etz Chaim I:2'nin standart baskısı – **Tzimtzum** kavramını tanıtan kısım – **R. Meir Poppers**'ın (bir **R. Yaakov Tzemach** öğrencisi) eklediği bir not içerir ve şöyle der:

“**Meir** diyor ki: **Arizal**, bunu bizim perspektifimizden söyledi.”

· **Yoşer Levav** (yazarı **R. İmmanuel Chai Ricchi**), **Bayit I, Cheder 2, Bölüm 1**, Tzimtzum'un **Ein Sof**'un **Malhut**'unda meydana geldiğine dair temkinli bir şekilde atıfta bulunur.

Böyle bir ifadenin, **Ein Sof**'un tam Birlik halinde bölünmez Bir Işık olduğu inancına aykırı bir şekilde anlaşılabilmesi için şiddetle uyarır.

Orada şöyle yorum yapar:

“... bu sır onu doğru şekilde anlamayacak olanlara açıklanmamalıdır, ta ki **Ein Sof**'un tamamıyla Yüce Işık olduğu inancının temel ilkesine küfür etmesinler!

Çünkü bu, **Tzimtzum**'a yakın olan [Işık] anlamına gelir – ki bu, **Tzimtzum**'dan geçerek yaratılan **Makom**'a yakın olan aynı Işık'tır – bunun nedeniyle şunu söyleyebiliriz ki bu, yaratılan **Makom**'dan daha uzakta olan [Işık]'a göre O'nun **Malhut**'unun onuru düzeyindedir. Bu durum, [**Ein Sof**]'un hiçbir değişim olmaksızın tamamen Bir olmasına rağmen geçerlidir. Bu noktayı çok ama çok iyi koru ki, inancın temel ilkesine küfür etmeyesin!”

Bkz. **Shomer Emunim KO 5:4**, **R. Ricchi**'nin **Tzimtzum** üzerine görüşünün ayrıntılı sunumu için.

· **R. Moshe Chaim Luzzatto (Ramchal):**

Adir BaMarom, Kudüs 1995 baskısı:

s. 95: “Dünyaların **Ein Sof**'un **Malhut**'unda yaratıldığını söyleriz.”

s. 405: “Anla ki **Tzimtzum**, **Ein Sof**'un değil, emanasyonların [yaratımların] sınırlanmasıdır.

Çünkü O'nu kısıtlayan hiçbir şey yoktur, O gizlenmiş değildir; aksine, [Tzimtzum'un] sınırlaması bizdedir — çünkü biz O'ndan almakta yetersiziz.”

Kinat Hashem Tzvaot, tam baskı, **Ginzei Ramchal**, derleyen **R. Chaim Friedlander**, Bnei Brak, 1980, s. 137–138:

“Sefirot'un özünde hiçbir eksiklik veya değişim yoktur; aksine bu, bir ışığın gizlenmesi ve [Tanrı'nın] Yüzü'nün gizlenmesidir.

Sonuç olarak **Şehina**'da [**Malhut**'ta] aslında hiçbir eksiklik yoktur; yalnızca bir güç gizlenmesi olarak görünür.

Bu kavram hakkında şöyle yazılmıştır: ‘**Ani / Ben YHVH'yim, değişmedim**’ [Malaki 3:6], çünkü ‘**Ani YHVH**’ ifadesi **Kudsha Brich Hu** ile **Şhinteh**'nin [**Zeer Anpin** ve **Nukva/Malhut**] sırrıdır; onların arasında hiçbir değişim yoktur.

Bu, **Midot**'un [Sefirot'un] iç ilişkilerinden gelen yayılımlarda hiçbir değişim olmadığı anlamına gelir.

Değişim yalnızca alıcılardadır, çünkü [Tanrı'nın] Yüzü gizlenir ve o zaman sanki bu seviye [Sefira] eksikmiş gibi görünür.”

· **Baal Shem Tov**'un görüşü, öğrencileri tarafından kaydedildiği şekliyle **Likutim Yekarim**, Lemberg 1792 baskısı, s. 3a'da sunulur ve **Sefer Baal Shem Tov, Noach**, Bölüm 140'da alıntılanır.

O, Tanrı'nın **Konuşması**'nın dünyaları yaratması kavramına atıfta bulunur — ki bu, dünyaları sürekli olarak yaratan **Tzimtzum** sürecidir.

Bu süreç tamamen **Malhut** düzeyinde gerçekleşir, yani yaratılışların perspektifinden (bkz. **KO2:5**, **Malhut**'un **Peh / Ağız**, yaratıcı konuşmanın kökeni olarak tanımlandığı yer; ayrıca bkz. **Sefer HaTanya**, Bölüm 2 genelinde ve özellikle **Sefer HaTanya 2:1–2**, burada Baal Shem Tov'un sözleri detaylandırılır).

O açıklar ki **Malhut / Krallık** ile ilgili olarak “**halk olmadan kral yoktur**”; yani Tanrı'nın Kral olabilmesi için, O'nun hükmedebileceği Tanrı'dan başka bir şeyin bulunması gerekir.

Bu, dünyaların ayrı varoluşudur — ve o vurgular ki, bu, ayrılığın yalnızca yaratılışların perspektifinden mevcut olduğu **Malhut** düzeyinde meydana gelir (bkz. **Sefer HaTanya 2:7**, bu noktayı açar).

Yani ayrılık yalnızca bizim perspektifimizdendir (**Mitzideinu**).

Baal Shem Tov'un öğretisi şöyledir:

“**Malhut**, en düşük düzey, **Konuşma Dünyası**, çünkü bu düzey tüm dünyalara hayat verir, yazıldığı gibi: ‘**Gökler, Tanrı'nın Sözü ile yapıldı**’ [Tehillim 33:6], ve, ‘**ve Sen her şeye hayat verirsin**’ [Nehemya 9:6].

Tanrı'nın Konuşması, dünyalara sürekli olarak hayat verir... ve **Malhut**'un özelliği **Mitzideinu / bizim perspektifimizdedir** ve bizim elimizdedir; bu, O'nun Büyüklüğünü ve **Malhut / Krallık**'ını tanımamızdır, ve o zaman O, **Malhut** niteliğinde tamamlanır; çünkü halk olmadan kral yoktur; ve **Malhut / Krallık**, halk aracılığıyla ortaya çıkar.”

· **Vilna Gaon**'un **Tzimtzum / yaratılış** konusundaki görüşü tarihsel olarak birçok kişi tarafından yanlış biçimde **Ein Sof**'ta (Tanrı korusun) gerçek bir değişim olduğu, fiziksel gerçekliğin **Ein Sof**'tan ayrı bir varlık olduğu şeklinde anlaşılmıştır.

Bu tarihsel yanlış anlamının kökleri, **Nefeş HaTzimtzum**, Cilt 2, Bölüm 2, “**Tzimtzum – Nefeş HaChaim'in Anahtarı**” kısmında ayrıntılı biçimde açıklanır; burada, **Vilna Gaon**'un **Baal HaTanya** ile aynı pozisyonu paylaştığı gösterilir — yani **Tzimtzum** ve değişim yalnızca **Malhut**'ta ve bizim perspektifimizde meydana gelir.

Bununla ilgili bazı ek kaynaklar şunlardır:

Yahal Or, Vilna Gaon'un Zohar üzerindeki yorumunda, “**Mitzideinu / bizim perspektifimizden**” terminolojisini kullanır; bu terim daha sonra onun baş öğrencisi **R. Chaim Volozhin** tarafından **Nefeş HaChaim 3:4**'te geliştirilmiştir.

Bu oldukça önemlidir, çünkü tarih boyunca bazıları **R. Chaim Volozhin**'in **Tzimtzum** kavramını bir “perspektif meselesi” olarak sunmasının hocası **Vilna Gaon**'dan ayrıldığını sanmışlardır.

Bu kaynak açıkça gösterir ki, aksine, **R. Chaim Volozhin**'in sunumu tamamen **Vilna Gaon**'un öğretilerine dayanmaktadır (bkz. s. 848, dn. 429).

Yahal Or, Zohar Giriş 12a'dan bir bölüme atıfta bulunur ve şu ifadeyi aktarır:

“Dördüncü emir, ‘**YHVH Elohim'dir**’ bilmek içindir, [Devarim 4:39] ayetinde olduğu gibi: ‘Bugün bil ve kalbine yerleştir ki **YHVH Elohim'dir**.’

‘**Elohim**’ adını ‘**YHVH**’ adına dahil etmek; onların Bir olduğunu ve aralarında ayrılık bulunmadığını bilmektir.”

Yahal Or'un bu **Zohar** bölümüne yorumu şöyledir:

“**YHVH, Zeer Anpin'dir** ve **Elohim, Nukva'dır**...”

Kişinin kalbine/beynine bu inancı bilmesi ve yerleştirmesi gerekir ki, her şey [**YHVH** ve **Elohim**] Birdir ve bütün meseleler tamamen **Mitzideinu / bizim perspektifimizdendir**, tıpkı **Zohar Idra Rabba [III Naso 134b]**'de yazıldığı gibi: ‘**Gündüz, yalnızca Sitra Dilan / bizim tarafımızdan vardır ve gece de yalnızca Sitra Dilan / bizim tarafımızdan vardır.**’”

[Bu yorum, **Vilna Gaon**'un diğer yazılarındaki sunumla da tutarlıdır; örneğin **KO5:4** bölümünde “**Sod HaTzimtzum**” başlıklı pasajda “**Ein Sof**’la ilişki” alt bölümünde getirilmiştir.]

Vilna Gaon'un Tikunei Zohar ve **Tikunim MiZohar Chadash** üzerine yazdığı yorumlar, ilk kez **1867** yılında tek bir cilt hâlinde yayımlandı.

Tikunei Zohar Chadash üzerine olan yorum, kitabın son kısmına dâhil edilmişti ve o bölümde sayfa numaralandırması yeniden başlıyordu.

Aşağıdaki alıntılar, 1867 baskısında yer alan **Tikunei Zohar (TZ)** ve **Tikunim MiZohar Chadash (TMC)** üzerindeki yorumlarından alınmıştır:

TZ, s. 114a:

“Dünyanın **Yechido / Birleşik Tek Olanı**” sözlerini yorumlarken **Vilna Gaon** şöyle der:

“**YHVH** değişmez, [şöyle yazıldığı gibi:] ‘**Ben YHVH'yim, değişmedim**’ [Malaki 3:6].

O, tüm dünya boyunca **Yechidi / Tek**'tir.”

TZ, s. 142a:

Tikunim 70 [121b–123a]'da şu ifade yer alır:

“**Tüm süpernal düzeylerin en Üstünü [Ein Sof], tüm İsimlerde [Sefirot] Birdir ve onlarda hiçbir değişim yoktur.**

Çünkü değişimler İsimlerdedir, ama O'nda değildir.

Çünkü O, her uzvun içinde bir ruhun bulunması gibi onların içindedir.”

Vilna Gaon, “O Birdir...” ifadesine şöyle yorum yapar:

“Açıklandığı gibi, **O [Ein Sof]**, bir beden içindeki ruh gibidir — göz görür, kulak işitir — ve ruh, bütünüünün içinde eşit şekilde dağılmıştır; O'nda hiçbir değişim yoktur.”

TMC, s. 41a, sütun 1:

[*Tikunim MiZohar Chadash, Devarim 32:39'daki 'Ani / Ben' olarak adlandırılan eşsiz Tanrı seviyesinin hangisi olduğunu sorar.*

Yanıt olarak 'Ilat Al Kol Ilain / Tüm Üstlerin Üstü Sebep' der.

Vilna Gaon'un açıklaması şöyledir:]

“Bu, **Ein Sof**’tur.

Ve [ayet] ‘**Ani / Ben**’ der ki, bu **Malhut**’tur.

Bu, ‘ilk irade’, **Ein Sof** içindeki **Malhut** düzeyinin köküdür.

Her şeyi O, [Malhut]’un içinde yaratmıştır.

Tüm dünyalar, **Malhut**’un tarafında [Sitra / perspektifinde]dir; O’nun [Ein Sof’un] gizlendiği yerdir.”

TMC, s. 50a, sütun 1:

“... ve burada, **Ein Sof’un Malhut**’unun kökü vardır; onun içinde her şey biçimlendirilmiştir, bilindiği üzere...

çünkü dünyaların birbirine bağlantısı şudur: her üst [dünyanın] en alt seviyesi [Malhut], karşılık gelen alt [dünyanın] ilk seviyesi [Keter] ile bağlıdır.”

TMC, s. 50a, sütun 2:

“... ve bu **Malhut**’tur...

bu nedenle [Malhut], alt dünyalara bağlıdır, çünkü **halk olmadan kral yoktur**...

Ein Sof ile birlikte, Kudretinin on Sefirası’nın hiçbiri dünyayı yaratmadı veya açığa çıkarmadı; yalnızca Kudretinin [son Sefirası olan] **Malhut** bunu yaptı.”

Yani, ayrı varlıkların yaratımı yalnızca **Ein Sof’un Malhut**’u içinde meydana gelir.

Yukarıda alıntılanan **Baal Shem Tov**’un “**halk olmadan kral yoktur**” öğretisine bakınız.

Vilna Gaon’un Sefer Yetzirah Yorumu, Bölüm 1, Mishna 5:

“... ve şimdi [Sefirot’un her biri ‘derinlik’ olarak anıldığı bu Mishna’nın devamı], tüm on Sefirot’un ‘derinliklerini’ açıklayacaktır;

hepsi **Ein Sof**’u içerir.

Ancak onların ölçülerinden [birbirlerinden nasıl farklılaştıklarından ve değiştiklerinden] söz etse de, bu alıcıların bakış açısıdır.

Fakat Öz’ün kendisinde, Tanrı korusun, hiçbir ölçü yoktur [hiçbir farklılık veya değişim yoktur].”

· **Baal HaTanya**, örn. *Sefer HaTanya* 1:21/36/40, 2:6, 4:20’da, iki farklı bakış açısı bulunduğunu yorumlar: biri **yukarıdan aşağıya**, diğeri **aşağıdan yukarıya**. Değişimin yalnızca “yaratımlar”/“alıcılar”/“alt dünya” perspektifinde ya da “aşağıdan yukarıya” bulunduğunu belirtir (bkz. *Nefesh HaTzimtzum*, Cilt 2, s. 94, dn. 120’de aktarıldığı gibi). Belki de **Baal HaTanya**’nın, üst ve alt düzeylerin eşzamanlı farklı perspektiflerini en açık ifadeyle dile getirdiği yer, **Seder Tefilot MiKol HaShana**’dır. Alıntı için bkz. s. 616, dn. 47.

· **R. Yaakov Emden, Vilna Gaon** gibi, pek çoklarıncaya yanlış anlaşılmiş ve **Ein Sof**’un yaratılıştan bir şekilde ayrıldığı görüşünü savunduğu sanılmıştır; Tanrı korusun. Ancak **R. Emden** açıkça bunun tersini yazar, şöyle ki:

◦ *Siddur Beit Yaakov*, Bölüm I, *Sulam Beit El*, s. 5a, süt. 2, Zitomir, 1881 baskısı: “Alt

dünyalarda [Tanrı'dan] boş hiçbir şey yoktur ve onlar, içlerinde tezahür eden Kutsal İlahi Işık kıvılcımının ihsanından kaçamazlar... ve İlahi Öz, onların her yerinde ve her yaratımda mukimdir... çünkü *O'nun* Yüceliği ile tüm yeri doldurması olmasaydı, onların bir anlık varoluşu bile mümkün olmazdı... Tersini inanılması olmasın; zira böyle bir kişi küfür içindedir... Kesindir ki Tanrı, hiçbir değişim olmaksızın **Bir**'dir; bununla birlikte, kesinlikle **'Mitzad/alıcı tarafın perspektifinden'** bir değişim vardır.”

Mitpachat Sefarim, 1871 ikinci baskı s. 110 (veya 1995 üçüncü baskı s. 116): “Başlangıçtaki birleşik **Ein Sof**, onların içinde mukimdir. O, onların ruhudur. Onları **Bir** olmak üzere yayar ve onlara sarınır ve onların içinde tezahür eder (tıpkı salyangozun kabuğunun, [salyangozun] kendisinin bir parçası olması gibi; aşağı dünyalara onlar aracılığıyla tezahür ve ihsan etmek için ...), en yüce üst dünyaları, **Ein Sof**'a kadar içerecek şekilde ve bunlardan **Atzilut, Beriya, Yetzirah, Asiya** alt dünyaları aşağı doğru kaskadlanır. [**Ein Sof**] onların içinde mukimdir ve hepsine hayat verir.”

· **R. Shalom Buzaglo**, yaratımın **Ein Sof**'tan ayrılığı görüşünü savunduğu sanılan bir başka rabbi olarak, **Hadrat Melech**, Amsterdam 1766 baskısı, s. 2b, Siman 1'de (*Etz Chaim* 1:2'den alıntı yaparak) şöyle der: “... nihayetinde **Ein Sof**, tüm emanasyonların en içteki [özüdür] ve onların tümünün içsel 'beyni'dir.” Ve yine **Hadrat Melech**, s. 108b: “İlk **Tzimtzum**, ilk 'pınar'dan, ki bu **Ein Sof**'un **Malhut**'unun **Malhut**'udur, oradan uzanır.”

· **R. Pinchas Eliyahu Horowitz**, *Sefer HaBrit HaShalem*'in yazarı olarak bilinir. Ayrıca **R. İmmanuel Chai Ricchi**'nin meşhur ve yüksek itibar gören eseri *Mishnat Chassidim* üzerine **Taam Etzo** adlı bir yorum da yazmıştır. *Mishnat Chassidim, Seder Zeraim, Masechet Tzimtzum*, Bölüm 1, Mishna 2'de geçen “**Mükemmelliğinin merkezi**” sözleri üzerine **Taam Etzo**'daki yorum şöyledir: “**Tzimtzum** nereden başladı? **Mükemmelliğinin merkezinden**. Bu, O'nun Özünde saklı bulunan **Malhut**'unun sırrıdır ve bütün dünyaların **Makom**'u/'yeri' onun içindedir [**Malhut**'un içinde]. Bu, '**Malhut**'un, tüm dünyaların **Malhut**'udur' [Tehillim 145:13] sırrıdır; zira bilinir ki **Ein Sof**'un bir **merkezi** yoktur, tıpkı sınırı olmadığı gibi; buna '**Ein Sof**/sonsuz' adı işaret eder; [dolayısıyla **Mishnat Chassidim**'de, **Arizal**'ın dilini yansıtan '**Ein Sof**'un merkezi' ifadesi, doğrudan **Malhut**'a referanstır].”

· **Leshem Shevo VeAchlama:**

◦ *Sefer Hakdamot U'Shearim*, Kapı 4, Bölüm 2: “... ve bu, '**Ben Tanrı'yım, değişmedim**' [Malachi 3:6] sözünün anlamıdır; zira O'nun Işığı ile gerçekleştirilen tüm bu **Tzimtzum**, yalnızca O'ndan dünyaları oluşturmak üzere taşan şey ile ilgiliydi. Ancak O'nun **Eylemi** [dünya yaratımı] dışında, O'nun Kendisi'nde hiçbir değişim olmadı.”

◦ *Sefer Hakdamot U'Shearim*, Kapı 7, Bölüm 5, Ot 1: “... ve bu nedenle, **Tzimtzum** sürecinin gerçekleştiği o yer, **Ein Sof**'un **Malhut**'u olarak adlandırılır... o, her bir tezahürün **Malhut**'unda münhasırdır; zira her **Tzimtzum** münhasıran **Malhut**'tadır.”

Sefer Hakdamot U'Shearim, Shaar HaPoneh Kadim, Bölüm 3: Bkz. s. 691, dn. 223.

Chelek HaBiurim, Bölüm 1, *Derushei Igulim VeYoşer*, Anaf 2, Ot 7: “... çünkü bütün **Tzimtzum**, **Ein Sof**'un **Malhut**'unda, onun içindeki **Yesod** düzeyinde oldu... ve **Ein Sof**'un on **Sefirot**'unun **Malhut**'unda, **Tzimtzum**, onun içindeki **Yesod** düzeyinde gerçekleştirildi ve [**Malhut**] '**merkezi Nekuda/nokta**' olarak adlandırılır.””

· **R. Naftali Hertz HaLevi Videnbaum**, *Nefesh HaTzimtzum*, Cilt 2, s. 56–57 / 104–106’da, **Tzimtzum** konusunda diğerlerinden farklı bir pozisyona sahip tek istisna (outlier) olarak tanımlanmıştır.

R. Naftali ile **Leshem** arasında bir yazışmadan söz edilir; bu yazışmalardan yalnızca **Leshem**’in mektupları günümüze ulaşmıştır. Bu mektuplarda **Leshem**, **R. Naftali**’yi, **Tzimtzum** tarafından üretilen fiziksel gerçekliğin *gerçek olmadığı* ve *bir illüzyon olduğu* görüşünü savunduğu için eleştirir.

Leshem, bu eleştirisini *Leshem Shevo VeAchlama, Sefer HaDe’ah*, Cilt 1, Derush 5, Siman 7, Ot 8’de de sürdürür (bkz. *Nefesh HaTzimtzum*, Cilt 2, s. 212–217).

Görünüşe göre bu eleştiri, **R. Naftali**’nin, *Siddur HaGRA BeNigleh UveNistar*, Kudüs, 1895, s. 14a–b’deki “*LeOlam Yeheh Adam*” sözleri üzerine yazdığı “*Imrei Shefer*” kenar notlarındaki belirli ifadelerle yanıt olarak da yapılmıştır.

Bununla birlikte, **R. Yisrael Wilk**, *Sefer HaTzimtzum VeHaMetziut*, Ramat Beit Shemesh, 2018, *Maamar 3*’te, **R. Naftali**’nin diğer yazılarından uzun bir inceleme sunarak, **Leshem**’in aslında **R. Naftali**’nin pozisyonunu yanlış anlamış olabileceğini gösterir.

Pozisyonlarının özüne bakıldığında, her iki düşünürün de **Tzimtzum** anlayışında aslında aynı noktada birleştiği görülür.

Dolayısıyla **R. Naftali**, gerçekte bir istisna olmayabilir; bütün Kabalistlerin pozisyonlarının özü incelendiğinde, o da onlarla birlikte **Tzimtzum** anlayışında oybirliğiyle hemfikirdir.

Örneğin **R. Naftali**, **R. İmmanuel Chai Ricchi**’nin *Mishnat Chassidim, Masechet Tzimtzum Ein Sof 1:2*’deki “*BeMerkaz Shleimuto*” sözleri üzerine yaptığı yorumda şöyle yazar:

“... **Tzimtzum** kavramı... O’nu algılayışımızdaki eksiklik...”

Yani, **Tzimtzum** tamamen bir algısal değişimdir.

Ayrıca “*Makom*” kelimesi üzerine yaptığı yorumun devamında şöyle der:

“Ne var ki, O Öz’ünü **Tzimtzum** gücüyle gizledikten sonra, [yaratıklarının] var olması mümkün hale geldi.”

Böylece **R. Naftali**, **Tzimtzum**’dan kaynaklanan algısal değişim ve gizlenmenin sonucu olarak fiziksel varoluşun gerçek olduğunu, bir illüzyon olmadığını ve gerçekten var olduğunu söyler; bu da **Leshem** ve diğer tüm Kabalistlerle tam uyum içindedir.

7. HİTLABŞUT Tezahür (Giyinme)— Üst Partzuf’un Alt Partzuf’ta Tezahürü

Şevirat HaKeilim ve *Tzimtzum* süreçleri, her üst **Partzuf**’un **Nukva / Malhut**’unda her alt **Partzuf**’u oluştururken, üst **Partzuf**’un alt **Partzuf**’ta tecelli eden boyutları “**Hitlabşut**” adı verilen bir süreç tarafından kontrol edilir. **Hitlabşut** kelimesi kelimenin tam anlamıyla “kendini giydirme” anlamına gelir ve terim, bir üst **Partzuf**’un kendini alt **Partzuf**’un giyimi / sunumu ile örtmesi anlamında kullanılır. Tersine, alt **Partzuf** da büyük **Partzuf**’u “**Malbish / giydiren**” olarak adlandırılabilir. Üst **Partzuf**’un alt **Partzuf** tarafından giydirilen boyutları, alt **Partzuf** içinde “gizlenmiş” olarak anılır; alt **Partzuf**’un giydirmedeği boyutlar ise “açığa çıkmış” olarak değerlendirilir.

Daha spesifik olarak, bir büyük **Partzuf**'un alt **Partzuf**'ta tecelli etme derecesi, alt **Partzuf**'un üst **Partzuf**'u algılama seviyesiyle eşanlamlıdır. Alt **Partzuf**'un azalmış algısı, onu üst **Partzuf**'tan ayrı bir varlık olarak oluşturur. Yaratım süreci, sadece yaratılan alt **Partzuf**'un perspektifinden görelî bir algı değişimidir. Üst **Partzuf**, alt **Partzuf**'u yaratması sonucu hiçbir şekilde değişmez. Vurgulanmalıdır ki, **Partzuf** yaratımı bir algı değişimidir ama bir illüzyon değildir. Bu algı değişimi, alt **Partzuf**'un perspektifinden çok gerçek bir gerçeklik oluşturur ve nihayetinde **Partzufim**'in sayısız ardışık düzeylerinin yaratımı aracılığıyla, bizim fiziksel dünya olarak etkileşime girdiğimiz gerçekliği meydana getirir.

Burada kullanılan “gizli” ve “açık” terminolojisi sezgisel olarak ters gibi görünebilir, ancak bu kullanım Kabalistik geleneğin standart tarzıdır. Alt **Partzuf**'un ilişki kurduğu ve algıladığı üst **Partzuf**'un tecelli eden boyutları, üst **Partzuf**'un alt **Partzuf** içinde “gizlenmiş” olan boyutlardır. Buna karşılık, üst **Partzuf**'un “açığa çıkmış” boyutları, alt **Partzuf**'un algısının ötesinde kalan ve onda tecelli etmeyen boyutlardır. Ancak soru şudur: Bir üst **Partzuf**'un hangi boyutları alt **Partzuf**'ta tecelli eder?

Cevap şudur ki bu durum değişkendir ve birden fazla **Hitlabşut / tezahür** seviyesi vardır. Her farklı **Hitlabşut** düzeyi, farklı bir alt **Partzuf** seviyesinin yaratımıyla ilişkilidir. Tüm **Hitlabşut** seviyelerinde, alt **Partzuf** asla üst **Partzuf**'un “**Üç Başını**”, yani **Keter, Hokmah ve Binah** Sefirotlarını, yani entelektüel boyutunu algılayamaz. Üst **Partzuf**'un bu Üç Baş her zaman açık kalmış, alt **Partzuf**'un üzerinde bulunmuş ve onda gizlenmemiştir. Dolayısıyla bir alt **Partzuf**'taki maksimum **Hitlabşut**, üst **Partzuf**'un yedi en alt Sefirası (**Chesed – Malhut**) düzeyinde gerçekleşir. **R. Ergas, Shomer Emunim**'de, **Arizal**'ın öğretilerinden bir kaynağı alıntıyla bu düzeyde bir **Hitlabşut**'un geçerli olduğunu açıkça belirtir.

Ancak **Arizal**, farklı tür **Hitlabşut**'lardan da bahseder. Onun sunumu yüzeyde çelişkili görünür, çünkü bu farklı türler birbirini dışlıyormuş gibi durur ve kendisi arasında barıştıracı bir açıklama vermez. Yukarıda bahsedilen, üst **Partzuf**'un yedi en alt Sefirasının alt **Partzuf**'un on Sefirasında tecelli ettiği **Hitlabşut**'un yanı sıra, o aynı zamanda başka bir genel **Hitlabşut** tipinden bahseder. Bu, üst **Partzuf**'un **Tiferet** Sefirasının çeşitli kısımlarından başlayıp **Netzah, Hod ve Yesod** ile devam eden **Hitlabşut**'tur. Bu durumda üst **Partzuf**'un **Chesed, Gevurah ve Tiferet**'in tamamı ya da bir kısmı alt **Partzuf**'ta tecelli etmez.

Daha önce açıklandığı üzere, bir alt **Partzuf** oluşturulurken, doğrudan alt **Partzuf**'la ilişkili ve onu besleyen Sefirot, üst **Partzuf**'un **Netzah, Hod ve Yesod**'udur. **Tiferet**'in alt kısmının çeşitli dereceleriyle birlikte, bu üç Sefira, üst **Partzuf**'un **Nukva / Malhut**'unda alt **Partzuf**'un yaratımını gerçekleştirir. Dolayısıyla en temel **Hitlabşut** seviyesinde, üst **Partzuf**'un **Netzah, Hod ve Yesod**'u alt **Partzuf**'ta tecelli eder. **R. Ergas, Mevo Petachim**'in sonuna dahil edilmiş bir yanıtında bu noktayı vurgular ve şöyle der: “Daima üst [**Partzuf**'un] **Netzah, Hod ve Yesod**'u, alt [**Partzuf**]'a aittir... [ve özellikle **Keter** bağlamında şunu ekler:] onun **Netzah, Hod ve Yesod**'u, **Keter**'in bir parçası sayılmaz.” **R. Ergas**, bu **Hitlabşut** düzeyine **Shomer Emunim**'de de dolaylı olarak atıfta bulunur.

Arizal'ın bazen tek bir bölüm içinde birden fazla **Hitlabşut** türüne atıfta bulunması ve bunların nasıl bağdaştırılacağını açıklamaması özellikle kafa karıştırıcıdır. **R.**

Ergas, *Mevo Petachim*'in sonundaki başka bir yanıtında, bu iki genel Hitlabşut türünü açıklar ve bunların aynı fenomenin farklı seviyeleri — bir dışsal alt ve bir içsel üst düzey — ile ilişkili olduğunu belirtir. Buna göre, bu farklı düzeyler farklı **Partzufim**'le ilgilidir. Yorumunun ilgili bölümü şöyledir:

“Bana göre, *Sefer Kavanot*'ta Nukva'nın konumunun **Zeer Anpin**'in **Netzah, Hod ve Yesod**'una karşılık geldiği ve *Tur Bareket*'te onun konumunun **Zeer Anpin**'in yedi alt Sefirasına karşılık geldiği yazılıdır; bunlar aynı şeydir... Ancak, bu [Netzah, Hod, Yesod Hitlabşut'u] **Keilim**'in [dışsal, Malhut'un] düzeyiyle, diğeri [yedi alt Sefira Hitlabşut'u] ise [içsel, daha yüksek **Partzuf**] düzeyiyle ilgilidir.” Bu, *Otzrot Chaim* nüshasının sonundaki bir drash'ta şöyle getirilmiştir: “**Abba ve İmma**'nın yedi alt düzeyi **Zeer Anpin**'de tecelli eder ve **Abba ve İmma**'dan yalnızca **Keter, Hokmah ve Binah** açık kalır... **Tiferet**'lerinin yarısından aşağısının gizlendiğini söylediğimiz drash'larla çelişki yoktur; çünkü onların **Keilim**'i Tiferet'ten aşağı başlar. Ancak içsel düzeyleri, Chesed, Gevurah ve Tiferet de **Zeer Anpin**'de tecelli eder.” Buradan, aynı durumun **Nukva** ve **Zeer Anpin** için de geçerli olduğu anlaşılır; yani **Keilim**'leri **Zeer Anpin**'in **Tiferet**'inden aşağı başlar, ama içsel düzeyleri, **Chesed, Gevurah ve Tiferet** de onda tecelli eder. **Yonat Ilem**'in de bunu açıkça belirttiği görülmüştür.

Leshem, bu konuyu genişleterek açıklar ve **Arizal**'ın ikinci genel Hitlabşut tipine atıfta bulunurken aslında üç farklı Hitlabşut türünü kapsadığını belirtir: Bunlar 1. sadece **Netzah, Hod, Yesod**'un **Hitlabşut**'u, 2. bunlara eşlik eden **Tiferet**'in alt yarısının **Hitlabşut**'u, 3. **Tiferet**'in alt üçte birinin **Hitlabşut**'udur. Böylece, yedi alt Sefira **Hitlabşut**'u ile birlikte toplamda dört farklı **Hitlabşut** düzeyi vardır. **Leshem**, bu dört Hitlabşut türünün birbirine zıt olmadığını ve hepsinin var olduğunu açıklar; bunlar, üst **Partzuf** tarafından üretilen dört farklı alt **Partzuf** seviyesine karşılık gelir. Her alt **Partzuf**, üst **Partzuf**'la ayrı şekilde bütünleşir ve birlikte tek bir büyük **Partzuf** birimi oluşturur. Bu bütünleşmede alt **Partzuf** her zaman üst **Partzuf**'un altında yer alır; böylece büyük **Partzuf**'un alt bölümünü oluşturur ve onunla bir olur. Ancak, **Hitlabşut** düzeyi, alt **Partzuf**'un üst **Partzuf**'u algılama derecesini belirler. Bu dört **Hitlabşut** düzeyinin her birinde, alt **Partzuf** daima üst **Partzuf**'un yalnızca **Malhut**'u içinde yaratılır ve yaratım özellikle ve sadece üst **Partzuf**'un **Netzah, Hod ve Yesod**'u aracılığıyla gerçekleşir. Üst **Partzuf**'un **Malhut**'u, alt **Partzuf**'un **Keter**'i ile eşanlamlıdır ve üst **Partzuf**'un tüm üst Sefirot'larının boyutlarını içerir. Bu üst Sefirot'un farklı boyutlarıyla **Keter**'de gerçekleşen bütünleşme, dört farklı Hitlabşut ve dört farklı **Partzuf**'u doğurur.

Arizal, çeşitli **Hitlabşut** türleri arasında, yedi en alt **Sefira**'nın Hitlabşut'u ile ilgili olarak şunu vurgular:

“Gerçekte, bu esas ve ana **Hitlabşut**'tur.”

Bu, bir üst **Partzuf**'un, bir alt **Partzuf**'u yaratmak için gerçekleştirdiği **en yüksek düzeydeki Hitlabşut**'tur.

Bütün bu anlatım, soyut görünebilir ve **Arizal**'ın **Partzufim**, onların etkileşimleri ve anlamlarıyla ilgili teknik karmaşıklığının yalnızca yüzeyine dokunur; konu bu özetin kapsamını çok aşar. Ancak öz itibarıyla şu sabit kalır: her zaman bir alt **Partzuf** ile ona karşılık gelen üst **Partzuf** arasında, üst **Partzuf**'un alt **Partzuf** içindeki **Hitlabşut**

düzeyinden kaynaklanan görelî bir ilişki vardır. Bundan da öte, bütün üst ve alt **Partzufim** arasındaki bu içsel, yerleşik ilişki, alt **Partzuf**'un — başlangıçta kendisini üst **Partzuf**'tan ayrı algılayabilir — daha sonra onunla kaynaşarak, **Tikun** süreci yoluyla daha büyük bir birleşik **Partzuf** oluşturmasını mümkün kılar.

Bu, sürekli devam eden bir bütünleşme sürecidir; **Partzuf** seviyelerinin ardışık zinciri boyunca, giderek daha fazla birleşmiş alt ve üst düzeyler, sırayla daha büyük ve daha kapsamlı **Partzufim**'in en alt kısımlarına doğru erir ve oradan kendi bakış açısından onlarla bir olur.

Dipnot: **Leshem**'in dört farklı **Hitlabşut** düzeyine ilişkin açıklamasında, her düzeyi anlatan çok sayıda **Arizal** kaynağına atıf yapılır. *Leshem Shevo VeAchlama, Chelek HaBiurim, Bölüm 2, Derushei Nekudot, Bölüm 1, Ot 27*'den alınan bazı noktalar şöyledir:

“**Partzufim**'in **Hitlabşut**'u ile ilgili olarak **Arizal**'ın öğretilerinde birçok çelişki vardır... bazen göbekten aşağıdan (yani üst **Partzuf**'un **Netzah, Hod ve Yesod**'undan)... bazen **Tiferet**'in yarısından aşağıdan... bazen göğüsten aşağıdan, yani **Tiferet**'in üçte ikisinden... ve bazen de üst [**Partzuf**]’un yedi alt [Sefirası]’nın tamamının alt [**Partzuf**]’ta tecelli ettiğini söyler... Her üst [**Partzuf**]’un alt [**Partzuf**] içindeki esas **Hitlabşut**'u yalnızca onun **Netzah, Hod ve Yesod**'uyladır... [Vilna Gaon'un öğretilerinden dört farklı **Keter** düzeyi olduğunu öğrendikten sonra **Leshem** şöyle devam eder:] Bunlar gerçekten dört düzeydir ve buna rağmen hiçbir çelişki yoktur; hepsi mevcuttur ve hepsi doğrudur... **Arizal**'ın öğretilerindeki **Hitlabşut** kavramının tüm derinliği, üst [**Partzuf**'un] **Malhut**'undan (ki bu alt [**Partzuf**'un] **Keter**'iyle eşanlamlıdır) aşağıya doğru uzanan, alt [**Partzuf**] içinde tecelli eden aydınlanma [algı seviyesi] özüne ilişkindir. Bu dört düzeyin tamamı, üst [**Partzuf**'un] **Malhut**'unun aydınlanmasının, yukarıdan aşağıya doğru uzanarak alt [**Partzuf**] içinde tecelli etmesiyle ilgilidir... Ancak, alt [**Partzuf**'un] özü bütünüyle üst [**Partzuf**'un] altındadır; fakat **Hitlabşut** aracılığıyla onunla tek bir **Partzuf** kabul edilir. [Alt **Partzuf**], göbekten (ya da **Tiferet**'in yarısından, ya da göğüsten, ya da yedi alt [Sefira]'dan) aşağıya; [üst **Partzuf**] ise aynı noktadan yukarıya doğrudur. Bunların hepsi birlikte bir kabul edilir.”

Leshem, bu dört **Hitlabşut** düzeyinin ayrıntılarını *Leshem Shevo VeAchlama, Chelek HaBiurim, Bölüm 2, Derushei Nekudot, Bölüm 2, Ot 7*'de daha geniş biçimde verir. Ayrıca bkz. *Leshem Shevo VeAchlama, Sefer HaDe'ah, Cilt 1, Derush 5, Siman 5, Ot 10* ve *Mevo She'arim, Gate 3, Part 2, Chap. 3*.

Bu son referansta, konu **Atik Yomin**'in yedi alt **Sefira**'sının, **Arich Anpin**'in on **Sefira**'sı içinde **Hitlabşut**'uyla ilgilidir. Ancak **Arizal**, bir önceki bölümde (*Mevo She'arim, Gate 3, Part 2, Chap. 2*) bu sürecin tüm diğer **Partzufim** için de aynı olduğunu açıkça belirtmiştir.

Önceki dipnotta alıntılanan *Leshem Shevo VeAchlama, Chelek HaBiurim, Part 2, Derushei Nekudot, Chap. 1, Ot 27*'de, “esas **Hitlabşut** yalnızca **Netzah, Hod ve Yesod** aracılığıyla” ifadesi geçer. **Leshem**, bunu Bölüm 2, Ot 7'de şöyle netleştirir:

“Alt [**Partzuf**'un] tüm varoluşu yalnızca üst [**Partzuf**'un] **Netzah, Hod ve Yesod**'undan gelir.”

Dolayısıyla **Leshem**'in “esas **Hitlabşut**” ifadesi, alt **Partzuf**'un temel varoluşunun yaratımıyla ilgilidir; buna karşılık **Arizal**'ın ifadesi, bir üst **Partzuf**'un bir alt **Partzuf**'ta gerçekleşen en yüksek düzeydeki **Hitlabşut**'una ilişkindir.

8. PARTZUF GÖRELİLİĞİ VE KABALİSTİK ORTAYA ÇIKIŞ (EMERGENCE)

Daha önce ayrıntılı biçimde açıklandığı gibi, her üst **Partzuf**'un yedi en alt **Sefira**'sı — yani o **Partzuf**'un **Zeer Anpin** ve **Nukva** alt-**Partzufim**'i — tam bir **Şevirat HaKeilim** sürecinden geçer ve bu, onun altındaki yeni **Partzuf**'un yaratımına temel oluşturur. Bu nedenle, tamamen görelî bir anlamda, her görelî alt **Partzuf**'un tamamı, kendisinden hemen bir üstteki **Partzuf**'a göre **Zeer Anpin** ve **Nukva** olarak görülebilir. Özellikle **Zeer Anpin** ve **Nukva**, daima görelî olarak eksik bir durumda yaratılır ve bütünlük kazanmak için gelişim aşamalarından geçmeleri gerekir; bu süreçte parçalarını bütünlleştirir, işlevsel yetiler kazanır ve entelektüel olgunluğa ulaşırlar.

Dolayısıyla, her alt düzey topluca düşünüldüğünde, aynı şekilde bütünlleşme, gelişim ve artan entelektüel kavrayış edinimi aşamalarından geçerek daha yüksek bir düzeye ilerlemek zorundadır. Bunu yaptığında, alt **Partzuf** kendi kaynak **Partzuf**'una bütünüyle yeniden entegre olur ve kendisini onun bir parçası ve onunla tek bir varlık olarak algılar. Alt **Partzuf** tamamen, üst **Partzuf**'un en alt kısmı içinde yaratılır. Başlangıçta yaratıldığında kendisini ayrı bir varlık olarak görür; ancak yaratıldıktan sonra algısını genişleten daha yüksek düzeydeki **Tikun**'lara ulaşmak üzere gelişmeye devam eder.

Daha yüksek düzeydeki **Tikun**'lar tamamlandığında, alt **Partzuf** kendisini üst **Partzuf**'un en alt bölümü olarak algılar ve onunla tamamen bütünlleşmiş olur. Alt **Partzuf** başlangıçta yalnızca **Şevirat HaKeilim** süreci yoluyla **Nefeş / Nukva** düzeylerini ve ardından yaratımını tamamlamak için **Tikun** sayesinde **Ruach / Zeer Anpin** düzeylerini almıştı. Ancak, üst kaynak **Partzuf**'la tam bir bütünlleşme ve kendini onun en alt kısmı olarak görme durumuna ulaşmak için, alt **Partzuf**'un ayrıca bir dizi ek **Tikun**'dan geçmesi gerekir; bu süreçte kaynak **Partzuf**'tan şu akışları alır: **Mochin / entelekt**, yani **Neshama / Binah / İmma, Chaya / Hokmah / Abba** ve **Yechida / Keter / Arich Anpin** düzeyleri.

Buna karşılık, bu alt **Partzuf** tam bir beşli alt-**Partzuf** dizilimine (yani **Arich Anpin, Abba, İmma, Zeer Anpin** ve **Nukva**) ulaştığında bile süreç durmaz. Tamamlanmış alt **Partzuf** artık kendisinin üstündeki **Partzuf**'a göre görelî bir **Zeer Anpin** ve **Nukva** sayılır. Böylece, bir sonraki **Tikun** düzeyi başlar. Her **Tikun** düzeyinde, **Partzuf** daha önce ilişki kurmadığı yeni bir entelektüel kavrayış boyutu sağlayan görelî olarak daha yüksek bir **Mochin** seviyesi edinir.

Arizal'ın şu öğretisinde, alt **Partzuf**'un üst düzeye göre **Zeer Anpin** ve **Nukva** olarak tanımlandığı açıkça görülür:

“Bil ki, dünyalardaki her **Zeer Anpin** ve **Nukva** düzeyi, o dünyanın bedeninin yedi ucu (**Zayin Tachtonot**) olarak adlandırılır. Bunlar gerçekten de ilk tezahürlerinde, **Zeer Anpin**'in ilk üç **Sefira**'dan, **Nukva**'nın ise **Keter**'den sonra gelen dokuz **Sefira**'dan yoksun olarak ortaya çıkmıştır. Bu ikisi (**Zeer Anpin** ve **Nukva**) tamamlanmak için üç evreden geçmelidir: **İbbur, Yenika** ve **Mochin**. Dolayısıyla, her dünyada yalnızca **Zeer Anpin** ve **Nukva**, o dünyanın **Arich Anpin, Abba** ve **İmma**'sına göre — ki bunlar kendi dünyalarına göre zaten tamamlanmıştır — **İbbur, Yenika** ve **Mochin**

evrelerinden geçmek zorundadır. Ancak bütünün (daha büyük üst **Partzuf**'un) perspektifinden bakıldığında, o [alt] dünyanın tüm beş **Partzuf**'u, üst dünyaya göre '**Zeer Anpin** ve **Nukva**' olarak adlandırılır ve [daha büyük üst **Partzuf**'un] bütünsel düzeyine ait **Mochin / entelekt** seviyesinden yoksundur.”

Bu açıklamanın sonucu şudur: her alt düzey **Partzuf**, kendi karşılık gelen üst **Partzuf**'una göre **Tohu'nun kırık hâlinde** — yani bütünleşmemiş ham veri durumuna benzer — görelî bir düzeydedir. Alt **Partzuf**, kendi karşılık gelen üst **Partzuf** içinde tamamen bütünleşecek kadar geliştiğinde, üst **Partzuf**'un **Mochin / entelekt / içgörü**'süyle kurulan bağ, alt **Partzuf**'un ham verisinin bütünsel olarak **Tikun** hâline dönüştürülmesini sağlayan içgörüyeye benzer; bu içgörü, bilginin ondan “ortaya çıkıyormuş gibi” görünmesini sağlar.

Tikun (düzeltim) süreci, yani görelî kırık **Tohu**'nun ve görelî olarak bütünleşmemiş alt düzeylerin (**Zeer Anpin** ve **Nukva**'nın) tamamlanışı, onların yeniden yapılandırılmasıyla ilgilidir; bu yeniden yapılanma onları birleştirir ve üst **Partzuf**'un içgörüsünün ve algısının eklenmesiyle sonuçlanır. Bu süreçle birlikte, eksik **Zeer Anpin** ve **Nukva** tamamlanır; üst **Partzuf**'la bütünleşir, onun bakış açısını edinir ve böylece kendi bakış açılarına göre üst **Partzuf**'un en alt kısmı hâline gelirler.

Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki, alt **Partzuf** üst **Partzuf**'un bir parçası olacak kadar gelişmeden önce, kendi açısından kendisini kırık bir **Tohu** hâlinde görmez; aksine, kendisini tam, kendi başına bütün bir varlık olarak algılar. Dolayısıyla tekrar etmek gerekirse, alt **Partzuf**'un bakış açısından, **Tohu** hâlinde **Tikun** hâline geçiş, içinden daha yüksek bir entelektüel içgörünün ortaya çıkması anlamına gelir.

Bütün bunlardan çıkan sonuç şudur: her alt **Partzuf**'un temel içeriği bakımından aralarında özsel bir fark yoktur. Her alt **Partzuf**, üstündeki **Partzuf**'a entegre olup onun en alt kısmı hâline geldiğinde, alt **Partzuf**'un yapısında görelî bir yeniden düzenlenme ve buna bağlı bir algı değişimi meydana gelir. Dolayısıyla tüm **Partzufim**, aynı temel gerçeklikten oluşur. Bununla birlikte, her yeni düzenlenme ve yeniden yapılandırma düzeyiyle — yani her alt **Partzuf**'un üst **Partzuf**'un bir parçası hâline gelmesiyle — birlikte, yeni bir **algı, kavrayış, anlayış ve bilgi** düzeyi ortaya çıkar.

Büyük bütün, parçaların toplamıyla özdeştir; ancak aralarındaki fark, özellikle bu bütünün daha yüksek bir düzeydeki **örgütlenme ve düzenlenme biçimindedir**; işte bu yapı sayesinde daha büyük bütünün fazladan içgörüsü ve entelekti ortaya çıkar.

Bu kavramın özünü, **Arizal**'ın, üst ve alt **Partzufim**'in bileşiminin mutlak eşitliğini anlatan temel öğretisinde açık biçimde görebiliriz. Bu öğretiyi, **Zeer Anpin**'in her düzeyde bütünleşme yoluyla büyüdüğünü, ancak üst ve alt **Partzufim**'in tek bir özdeş gerçeklik olduğu için gerçekte hiçbir ontolojik değişim yaşanmadığını vurgular. Görünen değişim, sadece yeni bütünleşme düzeyinden kaynaklanır. **Arizal** bunu şöyle ifade eder:

“Açıklamış olduğumuz gibi, **Atzilut**'un bütünsel [**Partzuf**]’unda [beş alt-**Partzuf** olan] **Arich Anpin**, **Abba**, **İmma**, **Zeer Anpin** ve **Nukva** bulunur. Her biri on **Sefira**'dan oluşur, ancak her [üst alt-**Partzuf**], kendinden alt olanın içinde tecelli eder; yalnızca her alt-**Partzuf**'un en yüksek ucu ‘açıkta

kalır' [yani, alt görelî **Partzuf**'un içinde tecelli etmez]... Aynı durum bu beş alt-**Partzuf**'un her biri için de geçerlidir: her biri, birbiri içinde bulunan beş alt-alt-**Partzuf**'a ayrılır (ve bu böyle sürer). Bunu iyi anla... Ve bu şekilde açıkça anlayacaksın ki, **Zeer Anpin** kademeli olarak büyür ve [aynı anda] aslında hiç değişmez. Sadece onun içindeki alt-**Partzufim**, birbirleriyle bütünleşir ve bu yüzden **Zeer Anpin**'in bütünsel hâlinin büyümüş olduğu görünür. Oysa parçaları açısından, onun içindeki tüm alt-**Partzufim** önceki hâllerinden hiçbir şekilde değişmemiştir... Bunu çok iyi anla: bütün ve parçalar özdeştir.”

Arizal'ın bu öğretisi bağlamında, daha önce ayrıntılı biçimde ele alınan karınca kolonisi örneğine geri dönmek dikkat çekicidir; bu örnek, çok katmanlı bir **Partzuf** yapısı olarak tanımlanabilir. Karınca kolonisi daha büyük bir **Partzuf**'tur ve kendi alt-**Partzufim**'ini — yuva odalarını, yiyecek depolarını, barınaklarını ve işlevlerine göre ayrılmış karınca türlerini — içerir. (Her alt-**Partzuf**'un da alt-alt-**Partzufim**'i vardır; örneğin bir karıncanın farklı vücut bölümleri gibi.) Bu varlıkların her biri kendi başına bağımsız olarak vardır. Ancak, tüm bu bileşenler birbirleriyle bütünleşip kendiliğinden belirli bir düzende örgütlendiğinde, bir karınca kolonisi adı verilen kolektif bir **Partzuf** oluştururlar.

Karınca kolonisi, parçalarından türeyen bir **süperorganizmadır**; kendi bileşenlerinden çok daha üstün bir kolektif zekâ düzeyi sergiler. Ancak, aynı zamanda, bileşenlerin hiçbirinde bir değişim olmamıştır ve koloni bütünü'nün bileşimi, bileşenlerinin toplamına özdeş kalır.

Buna benzer bir başka örnek de günümüzde internete bağlı insan topluluğudur. İnsanların ve elektronik donanımların birbirine entegre biçimde bağlantı kurduğu bu ağ, merkezi bir tasarım olmaksızın, ilk mucitlerinin hayallerinin çok ötesinde bir şekilde ortaya çıkmıştır. Tamamen kendi kendini örgütleyen bir biçimde işleyerek, kolektif faaliyetleri mümkün kılar ve akıl almaz büyüklükte bir bilgi havuzuna anında erişim sağlar. Daha büyük **Partzuf**, bağlantılı kolektif topluluktur ve milyarlarca birey ile donanım parçasından oluşan alt-**Partzufim**'i içerir. Bu büyük **internet Partzuf'u**, insanlığın yeteneklerini birçok yönden olağanüstü biçimde geliştirmiş, insanlığa yeni bir entelekt ve içgörü boyutu eklemiştir. Ancak aynı zamanda, bu büyük internet **Partzuf'u** bileşenlerinin toplamından özde farklı değildir.

Bu dünyadaki çevremizi dikkatle analiz edersek, birbirinin içine yerleşmiş çok katmanlı ekosistemlerle dolup taşıdığı fark ederiz; bunların tümü, birbirinin içinde katmanlanan **Partzufim**'lerden oluşur. Hepsi tek bir gerçekliğin parçalarıdır, ancak onları daha büyük, daha yüksek **Partzuf**'un perspektifinden incelediğimizde, kelimenin tam anlamıyla “farklı bir ışıktâ” görürüz. Her üst **Partzuf**, alt **Partzufim**'in bütünleşmesinden ortaya çıkan ek bir içgörü ya da entelekt boyutuna sahiptir. Bu bütünleşmiş ekosistemler, alt bileşenlerinin toplamından farklıymış gibi görünen özellikler sergileseler de, aynı anda, onların toplamına özdeşirler.

Etz Chaim'in son öğretisinde — ve **Mevo She'arim**'in sonunda tekrarlandığı gibi — **Arizal**, her dünyanın (fiziksel dünya dâhil) temel öğelerden, yani **Vohu**'dan inşa edildiğini açıklar. **Vohu**'nun her bir temel unsuru, **Chomer** / **öz madde** ve **Tzura** / **biçim** bileşiminden oluşur. **Tzura**, **Chomer**'e uygulandığında, alt dünyanın ayrı temel öğelerini üretir. **Chomer**, **Tzura**'yı edinmeden önce **Tohu** / **Ayin**

durumundaydı; alt dünyaya, yani görelî **Yesh**'e göre henüz somutlaşmamıştı. **Tohu**'nun **Chomer**'i, **Tzintzum / Şevirat HaKeilim** süreciyle alt dünyanın **Chomer**'ine dönüştürüldükten sonra, **Tzura**'nın o **Chomer**'e **Tikun** süreciyle uygulanması, alt dünyadaki tüm varlıkları yaratır.

Bu, **Tzura**'nın uygulanmasının, **Chomer**'in belirli yönlerini alt dünyaya göre algılanabilir kıldığı — yani o dünyada biçim kazandırarak görünür hâle getirdiğini — ifade eder. **Tzura**'nın uygulanışı, **Chomer**'in bir tür örgütlenmesi olarak anlaşılabilir. Başlangıçta en temel hâliyle, **Chomer** ile en basit düzeydeki **Tzura**'nın bileşimi, alt dünyanın temel öğelerini, yani **Vohu / Reşimu**'yu oluşturur. Daha sonra, alt dünyadaki varlıkların yaratımı için bu öğelere daha fazla **Tzura / biçim** uygulanır.

Bu, temel öğelerin daha yüksek derecelerde örgütlenip bütünleştiği anlamına gelir; böylece daha yüksek düzeyde yaşam biçimleri, yani daha yüksek düzey **Partzufim** oluşur. Her ek örgütlenme ve bütünleşme derecesi, alt düzey bileşimlerden yeni bir yaşam formu, yani daha yüksek bir **Partzuf** ortaya çıkarır.

Arizal, **Chomer** ve **Tzura** kavramlarının göreliliğini şöyle açıklar: Her daha yüksek yaşam biçimine göre, daha önceki tüm **Chomer** ve birikmiş **Tzura**, görelî olarak yeni bir **Chomer** düzeyine dönüşür; buna yeni bir **Tzura** eklenir ve bu da daha yüksek yaşam biçimini oluşturur. Dolayısıyla, var olan her şey, bulunduğu düzeye özgü bir **Chomer** ile **Tzura** bileşimi olarak görülebilir.

Arizal, fiziksel dünyadan örnekler vererek bu kavramın tüm varlık düzeylerine uygulanabileceğini belirtir. **Vohu**'yu dört element olarak tanımlar; bunlar, fiziksel dünyanın tüm yapısının sonradan inşa edildiği temel yapı taşlarıdır. Ardından, bu dört elementin artan düzeylerdeki örgütlenmelerini ve bütünleşmelerini açıklar: cansız, bitkisel, hayvansal ve insani yaşam biçimleri.

İlk olarak, **cansız varlıklar** — metal ve mineraller gibi — vardır; bunların **Chomer**'i dört temel elementtir. Ek **Tzura** ile bu temel elementler düzenli bir bütünleşme hâline gelir ve “**Nefes HaMarkevet / Bileşik Ruh**” edinir. Sonra bitkisel yaşam gelir; bunun görelî **Chomer**'i, dört temel element ile **Nefes HaMarkevet**'in birleşimidir. Buna eklenen **Tzura** sayesinde “**Nefes HaTzomachat / Filizlenen Ruh**” kazanır; bu sayede besin sindirme, büyüme ve üreme gibi yetiler edinir.

Sonra **hayvansal yaşam** gelir; bunun görelî **Chomer**'i, dört temel element, **Nefes HaMarkevet** ve **Nefes HaTzomachat**'in birleşimidir. Buna eklenen **Tzura** sayesinde “**Nefes HaBehamit / Hayvani Ruh**” kazanır; bu da beş duyu ve serbest hareket etme yetisini getirir.

Son düzey **insan yaşamıdır**; bunun görelî **Chomer**'i, dört temel element, **Nefes HaMarkevet**, **Nefes HaTzomachat** ve **Nefes HaBehamit**'in birleşimidir. Ancak eklenen **Tzura** sayesinde “**Nefes HaMedaberet / Konuşan Ruh**” — diğer adıyla “**Nefes HaSichlit / Entelektüel Ruh**” — edinir. Bu ruh, gelişmiş iletişim, kavramsal çözümlenme, düşünceyle eylemi yönlendirme, entelektüel özgür seçim ve **Tzura** kavramını kavrama yetilerini sağlar.

Kabala'nın doğa ve evren anlayışı, var olan her şeyin, kendi içinde bir **Partzuf** olduğu ve giderek büyüyen **Partzufim** içinde yer aldığı yönündedir. Her alt **Partzuf**,

parçalarını birleştirip bütün hâline getirdikçe ve sonra kendi üst **Partzuf**'uyla bütünleştiğinde, daha önce var olmayan bir **entelekt ve içgörü** seviyesi ortaya çıkar. Dolayısıyla Kabalistik bakış açısından, **emergence (ortaya çıkış)**, tüm varlıkların gelişimi boyunca her düzeyde sergilenmesi gereken nihai özelliktir — doğal fiziksel dünya dâhil olmak üzere. Bununla birlikte, herhangi bir bütünün tüm parçalarının toplamı, o bütünle özde tam anlamıyla aynıdır.

Dipnot: Etz Chaim 3:3. Ayrıca şu benzer görelî ifadeler de görülür: **Shaar HaHakdamot**, *Derushei Adam Kadmon*, Brandwein 1988 baskısı, s. 41:

“Çünkü **Adam Kadmon**, kendisinden önceki düzeye göre **Zeer Anpin** ve **Nukva** düzeyindedir.”

Etz Chaim 39:4:

“**Zeer Anpin** ve **Nukva**, kendilerinin altındakilere kıyasla görelî olarak **Abba** ve **İmma** düzeyindedir [...] (buna karşılık, altlarındakiler de, üstlerindeki görelî **Abba** ve **İmma**'ya göre **Zeer Anpin** ve **Nukva** düzeyindedir).”

Rashash (R. Shalom Sharabi, 1720-1777, “Şemeş” olarak da bilinir), **Etz Chaim**, Cilt 3, Brandwein 1988 baskısı, **Nahar Şalom, Hakdamat Rechovot HaNahar**, s. 7-8'de şunu yazar:

“**Mevo She'arim**, Kapı 2, Bölüm 3, Bölüm 9'da yazdığı gibi: ‘Her alt düzey, üst düzeye göre bir *Ben / oğul* olarak adlandırılır.’ Bu, tüm dünyalardaki tüm **Partzufim**'lerin ‘oğul’ olarak adlandırıldığı, yani **Zeer Anpin** ve **Nukva** oldukları anlamına gelir. Her **Partzuf**, kendinden üstteki **Partzuf**'a göre ‘**Ben / oğul**’, yani **Zeer Anpin** ve **Nukva** olarak adlandırılır. Ayrıca kendinden alttaki **Partzuf**'a (görelî ‘oğuluna’) göre ‘**Abba** ve **İmma**’ olarak adlandırılır. Bundan iki seviye aşağıdaki **Partzuf**'a (görelî ‘torununa’) göre ‘**Arich Anpin**’ olarak adlandırılır. Bundan üç seviye aşağıdaki **Partzuf**'a (görelî ‘torun torununa’) göre ‘**Atik Yomin**’ olarak adlandırılır. Bu, tüm dünyalardaki tüm **Partzufim**'lerin **Zeer Anpin** ve **Nukva**, yani ‘Altı Uç’ (**Zayin Tachtonot**) olduğu anlamına gelir. Bu durum, **Etz Chaim 3:3**'te şöyle yazıldığı gibidir: [Rashash burada ilgili metni tümüyle alıntılar ve devam eder:] Dolayısıyla açıkça görülür ki, tüm dünyalardaki tüm **Partzufim**, kendilerinden üstte olanlara göre **Zeer Anpin** ve **Nukva**'dır. Ve her dünyanın beş **Partzuf**'u, üstlerindeki dünyanın beş **Partzuf**'una göre **Zeer Anpin** ve **Nukva**, yani Altı Uç'tur [...] [Devamında Rashash, yukarıda alıntılanan **Shaar HaHakdamot, Derushei Adam Kadmon**'dan alıntı yapar ve şöyle yorumlar:] Dolayısıyla çok açık bir şekilde görülür ki **Adam Kadmon**'un kendisi bile, kendinden önceki düzeye göre **Zeer Anpin** ve **Nukva**'dır.”

R. David Majar, Rashash'ın önde gelen öğrencilerinden biri olarak, **Arizal**'ın öğretilerini yoğun ve yetkili biçimde derlediği **Chasdei David** adlı eserde, 75. bölümde şöyle der:

“Her **Partzuf**'un her ayrıntısındaki her **Zeer Anpin** ve **Nukva**, eksiktir ve tamamlanmak için **İbbur**, **Yenika** ve **Mochin**'e ihtiyaç duyar. Bununla birlikte, tüm **Partzufim**'in **Keter**, **Hokmah** ve **Binah** (üç Baş) düzeyleri, aynı

Partzuf'un **Zeer Anpin** ve **Nukva**'sına göre tamamlanmıştır. Ancak, bütünsel düzeye göre (beş alt-**Partzuf**'tan oluşan tam **Partzuf** perspektifinden), beş alt-**Partzuf**'ün tümü eksiktir; çünkü **Atzilut**'un beş alt-**Partzuf**'u topluca **Zeer Anpin** ve **Nukva**'dır [...] **Adam Kadmon**'a göre. Benzer şekilde, **Adam Kadmon** kendisi de, üstündeki düzeye göre **Zeer Anpin** (ve **Nukva**) olarak adlandırılır. Dolayısıyla her daha büyük bütünsel düzeye (beş alt-**Partzuf**'tan oluşan her kolektife) göre, tüm bunlar tamamlanmak için **İbbur**, **Yenika** ve **Mochin**'e ihtiyaç duyar.”

Chasdei David, 76. bölüm:

“**Adam Kadmon** kendisi de, üstündeki düzeye göre **Zeer Anpin** ve **Nukva** olarak adlandırılır [...] ve devamında, **Ein Sof** Dünyaları (**Nefes HaTzimtzum**, Cilt 2, Bölüm 3'te açıklandığı üzere) **Adam Kadmon**'un üzerinde yer alarak, onun **İbbur**, **Yenika** ve **Mochin** evrelerinden geçerek tamamlanmasına kaynaklık eder]. Benzer şekilde, **Atzilut**'un **Zeer Anpin**'inin **Nukva**'sı, **Atzilut**'un **Zeer Anpin**'ine göre ‘**Zeer Anpin** ve **Nukva**’ olarak adlandırılır. [Görelili olarak **Nefes** ve **Ruach** ruh düzeylerine sahiptir, ancak **Neshama**, **Chaya** ve **Yechida** ruh düzeylerinden yoksundur; bunları tamamlanmak için **İbbur**, **Yenika** ve **Mochin** ile edinir.] Benzer şekilde, **Beriya** sadece **Nefes** ve **Ruach**'a sahiptir (ve bu nedenle ‘**Zeer Anpin** ve **Nukva**’ olarak adlandırılır) ve bu, **Atzilut**'un **Zeer Anpin**'inin **Nukva**'sına göre böyledir. Benzer şekilde, **Yetzirah**, **Beriya**'ya göre ‘**Zeer Anpin** ve **Nukva**’ olarak adlandırılır. Benzer şekilde, **Asiya**, **Yetzirah**'a göre ‘**Zeer Anpin** ve **Nukva**’ olarak adlandırılır.”

Yukarıdaki bilgilerle birlikte artık **Igulim** ve **Yoşer** kavramlarını, ilk olarak **KO 3:1/5**'te açıklandığı biçimiyle daha derin biçimde ele alabiliriz. Orada belirtildiği üzere, alt düzeyin **Igulim**'i, üst düzeyin **Yoşer**'inden üretilir; buna karşılık, alt düzeyin **Yoşer**'i, alt düzeyin **Igulim**'inden üretilir. Ayrıca, **Igulim** alt düzeyin **Nefes** düzeyidir; **Yoşer** ise **Ruach** düzeyidir. Bu nedenle, **Partzuf** terimleriyle, **Igulim** = **Zeer Anpin**'in **Nukva**'sı, **Yoşer** = **Zeer Anpin**'dir.

Her yeni alt dünya / **Partzuf**'un yaratılışında, onun **3 Baş**'ı — yani **Keter**, **Abba** ve **İmma** (topluca “**Mochin**” olarak da bilinir) — üst dünya / **Partzuf**'un **Yoşer**'inin **Malhut**'u içinde yaratılır. Bu üç baş potansiyel hâlde bulunur; **Abba** ve **İmma**, **Keter** içinde içerilmiş durumdadır. Bu **Keter**, “**Dolaylı-Doğrudan/Yashar Işğın Çevreleyen**” düzeyidir; yani **Yechida**'dır (bkz. *Leshem Shevo VeAchlama*, **Chelek HaBiurim**, Bölüm 1, *Hishtalshelut HaYud Sefirot Derech Igulim*, Anaf 3, Ot 1, orijinal baskı s. 22a*).

Bu **Keter**, alt dünya / **Partzuf** için bir potansiyel işlevi görür; “**Dolaylı-Doğrudan Işğın**”ın (**Or Yashar HaMekif**) bir **Ha'arah** / **parıltısını** yayar ve bu da alt dünya / **Partzuf**'un gerçek **Igulim**'ini — yani **Nefes**'ini, **Nukva**'sını — yaratır. Fiilen bu **Ha'arah**, **Tohu** dünyasından, yani **Nekudim**'den gelir; burada **Keter**, **Şevirat HaKeilim** sürecinde kırılarak **Tohu**'nun parçalarını oluşturur. Bu kırık parçalar, alt dünya / **Partzuf**'un **Igulim**'ini, yani **Nefes**'ini, yani onun temel bileşenlerini ve yapı taşlarını meydana getirir. Bu temel bileşenler, **Şevirat HaKeilim** / **Tzimtzum** sonrasında geriye kalan **Reşimu** ile özdeştir.

Buraya kadar, alt dünya / **Partzuf**'un **Igulim**'i, üst dünya / **Partzuf**'un **Yoşer**'inden inşa edilmiştir (ve **Igulim**, Kabala kaynaklarında **52 İsmi**yle ilişkilendirilir). Ardından, **Keter**'den (ve üst dünya / **Partzuf**'un **Yoşer**'inden) gelen daha ileri bir akış gerçekleşir; bu, **Igulim**'i yeniden düzenler ve alt dünya / **Partzuf** içinde bir **Yoşer** ve **Tikun** düzeyi oluşturur. Alt dünya / **Partzuf**'un **Yoşer**'inin, kendi **Igulim**'inden yaratılması süreci, onun yaratımını tamamlayan **Tikun** sürecidir.

Böylece alt dünya / **Partzuf** artık “yeni” bir yaratım olarak tanımlanır (ve **Yoşer**, birçok kabalistik eserde “yeni 45 İsmi”yle anılır). Bu yaratım süreciyle **Igulim** = **Nefeş** = **Nukva**, **Yoşer** = **Ruach** = **Zeer Anpin**'in üretildiği temeli oluşturur. Yeni yaratılan dünya / **Partzuf** artık hem **Zeer Anpin** hem de **Nukva**'yı içerir; ancak bunlara karşılık gelen **Keter**, **Abba** ve **İmma** hâlâ potansiyel durumdadır.

Bu aşağıdan-yukarıya yaratım süreci (alt **Igulim** / **Nefeş**'ten üst **Yoşer** / **Ruach**'a) burada durmaz; zira **Keter**'den giderek daha fazla **Haşpaa** / akış alındıkça, bu yeni yaratılmış alt dünya / **Partzuf**, sonunda üç başı (**İmma** / **Neshama**, **Abba** / **Chaya** ve **Keter** / **Yechida**) kazanabilir. Alt dünya / **Partzuf**, bu üç başı edindiğinde, kendi bakış açısından, kendisini doğuran üst dünya / **Partzuf**'un en alt bölümünde tamamen içerilmiş ve bütünleşmiş olur.

Bu noktada artık, **Leshem**'in, **Arizal**'ın görünüşte çelişkili öğretilerini uzlaştıran ve yukarıda anlatılan ayrıntıların bir kısmını özetleyen şu temel ifadesini çözümleyebiliriz (*Leshem Shevo VeAchlama*, **Sefer HaDe'ah**, Cilt 1, *Derush 5*, *Siman 5*, *Ot 19*):

“Bu üç Baş'ın ‘**Dolaylı-Doğrudan/Yashar Işğın Çevreleyen Parıltısı**’ndan, tüm **Igulim** aşağıya doğru uzanır ve alt düzeyin ana kısmına yayılır; zira onlar alt düzeyin genel unsurlarıdır... On (**Igulim** düzeyindeki **10 Sefira**) alt düzeyin bütün **Makom** / **Yer**'u ve dünyası boyunca yayılır. Ardından, bu **Igulim**'ler — yani alt düzeyin temel unsurları olan ateş, rüzgâr, su ve toprak / toz — aracılığıyla, alt düzeyin **Yoşer**'inin **10 Sefira**'sı inşa edilir ve oluşturulur. [Bu **Yoşer**, alt düzeyin tüm ana varoluşudur; bütünüyle, üstteki üç Baş'ın yedi alt Sefirot'u (**Zeer Anpin** ve **Nukva**)'dan oluşur.] Alt düzeyin tüm **Yoşer**'i, alt düzeyin **Igulim**'inden sonra yapılmıştır; zira **Igulim**, onların var olmasına neden olur ve onların bileşenleridir.”

Bu pasaj, **Shomer Emunim KO 3:5**'te açıklanan **tersinim sürecini** vurgular: “**Dolaylı-Doğrudan Işğ / Or Yashar HaMekif** = **Yechida** = **Keter**”, **Igulim** = **Nefeş** hâline gelir. Bu dönüşüm, arada bir boşluk yaratır ve bu boşluk, aşağıdan yukarıya doğru inşa edilip doldurularak tamamlanır.,

9. ORTAYA ÇIKAN (EMERGENT) KOLEKTİF — VARLIĞA İLİŞKİN BİR PARADİGMA DEĞİŞİMİ

Yukarıda değinildiği üzere, yaygın bir indirgemeci inanç vardır: buna göre, varoluşun şu anda bilinen en küçük mikro düzeyinde tüm temel fizik yasaları tam olarak anlaşılır hâle geldiğinde, bilimsel araştırmalarda geriye sadece makro düzeylerin ayrıntılarını doldurmak kalacaktır. Çünkü bu görüşe göre tüm yüksek düzeyler, en

küçük mikro düzey üzerine inşa edilmiştir ve ondan türetilmiştir. Pek çok kişi — hatta bazı seçkin bilim insanları — bu düşünceyi daha da ileri taşır ve “her şeyin teorisi” olarak adlandırılan kapsamlı birleşik bir fizik kuramının (çoğunlukla hâlâ doğrulanmamış olan onlarca yıllık **Sicim Teorisi**’ne bağlanan umutlarla) çok yakında tamamlanacağına inanır. Bu nedenle, temel fizik yasalarının esasen bilindiği varsayılabilir ve bu bilgiyle, tüm dünyanın anlaşılmasının yalnızca en küçük bilinen mikro düzeye ilişkin yasalardan türetileceği varsayılmalıdır derler.

Ancak giderek artan sayıda saygın bilim insanı, indirgemeci bakışın fiziksel dünyanın pek çok yönünü açıklamakta son derece başarılı olmasına rağmen, bu görüşün büyük bir hata içerdiğini fark etmiştir. Çünkü varoluşun en küçük bilinen düzeyinde geçerli olan fizik yasalarının **tek** temel yasalar olduğu düşüncesi yanlıştır. Bu bilim insanları, ister belirli bir düzeyde birleşik bir kuram keşfedilsin ister edilmesin, her üst düzey varoluşun kendinden daha alt düzeylerin örgütlü bir kolektifi olduğunu ve her yeni kolektif düzeyle birlikte ortaya çıkan, yalnızca o düzeyde geçerli olan yeni temel yasaların da bulunduğunu öne sürerler.

Bu **emergentist (ortaya çıkışçı)** yaklaşım, indirgemeciliğin ele aldığı fiziksel olguların tamamını reddetmez; aynı olgulara farklı bir ilişkilendirme biçimi sunar. İndirgemecilik, alt düzeydeki yasaların üst düzeyin yasalarını tamamen açıklayabileceğini ve bütünün, parçalarının toplamından fazla olamayacağını savunur. Buna karşın **emergence**, daha yüksek kolektif düzeyde geçerli olan yasaların, alt düzey yasalarından ne tahmin edilebileceğini ne de türetilebileceğini; kolektif bütünün kesinlikle parçalarının toplamından fazla olduğunu söyler. Bu yasalar, alt düzeydeki bireysel parçaların davranışlarından değil, daha yüksek düzeydeki örgütlü kolektifin davranışından **kendiliğinden doğar**.

Bu tartışmanın en önemli örneklerinden biri, **Newton fiziği (Klasik Mekanik)** ile **Kuantum Mekaniği** arasındaki karşılaştırmadır. Son 300 yıldır Newton mekaniği, insanların doğrudan etkileşimde bulunduğu makro ölçekteki fiziksel dünyayı — yani milyarlarca atom ve parçacıktan oluşan kolektif nesnelere — başarıyla tanımlamıştır. Buna karşın Kuantum mekaniği, hiçbir insanın doğrudan gözlemleyemediği atom ve atom altı parçacık ölçeğini tanımlar. Newton mekaniği, atomik kolektifin davranışını hesaplamakta son derece isabetlidir ve hâlen uzay yolculuğu dâhil tüm mühendislik alanlarında kullanılmaktadır; ancak tekil atom ve alt parçacıkların ölçeğinde geçerliliğini yitirir.

İndirgemeci görüş, Newton mekaniğinin yalnızca bir makro seviyede yaklaşık bir tanım sunduğunu ve gerçekliğin yalnızca Kuantum mekaniğiyle açıklanabileceğini öne sürer. Bu görüşü savunmak için indirgemeciler, Kuantum mekaniğinin ilk dönemlerinde “**uyum ilkesi (correspondence principle)**” adıyla bir açıklama geliştirmiştir; ancak bu ilke hiçbir zaman matematiksel olarak kanıtlanmamıştır. **Emergentist görüş** ise bunun tersini savunur: Kuantum mekaniği atom ve alt parçacık düzeyinde doğrudur, Newton mekaniği ise kolektif düzeyde — yani doğrudan insan deneyimi ölçeğinde — ortaya çıkan, **yeni bir düzeyin temel yasasıdır**. Bu nedenle Newton mekaniği, Kuantum mekaniğinin yaklaşık bir versiyonu değildir ve onun tarafından “geçersiz” kılınmaz. Her ikisi de kendi düzeylerinde doğru, eksiksiz ve temel tanımlardır.

Emergence'ın önemini kavramak için anahtar nokta şudur: Her yeni kolektif düzeyde ortaya çıkan temel yasalar, büyük ölçüde kendinden alt düzeydeki temel yasalara **duyarsızdır**. Yani bir varlık, kendi düzeyindeki varoluşta etkileşimini optimize etmek istiyorsa, o düzeyde geçerli olan yasalara hâkim olmalıdır. Daha alt düzeyin yasaları, üst düzey davranışlarını anlamada yardımcı olabilir, ancak doğrudan onları belirlemez. Bu duyarsızlık sayesinde, üst düzeyin davranışı alt düzeydeki farklı fiziksel koşullar altında dahi aynı olabilir, hatta onlardan tamamen bağımsız olabilir. Dolayısıyla, insan deneyiminin ölçeğinde anlamlı olan tek şey, gerçekliği kolektif düzeyde ve **Newton mekaniği** terimleriyle ele almaktır.

Bu durumu açıklayan iyi bir analogi, bir **araba Partzuf'u** örneğidir. Sürücü arabaya, bir bütün olarak işlev gören tek bir **Partzuf** gibi yaklaşır; onu ayrı parçalardan oluşan bir yığın olarak görmez. Bu tekil **Partzuf**, sürücünün bir yerden bir yere gitmesini sağlar. Sürücü, bütün olarak araba **Partzuf'u** ile etkileşir; belirli kurallara göre onu kullanır. Hızlanmak için bir kolu iter, yavaşlamak için diğerini çeker, yön değiştirmek ve diğer sürücülere niyetini bildirmek için başka mekanizmaları kullanır. Araba parçaları bütünleşmiş bir **Partzuf** olarak doğru şekilde işlediği sürece, sürücü motor parçalarının nasıl çalıştığını bilmek zorunda değildir. Sürücünün ustalığı, aracını ne kadar iyi yönlendirdiğiyle ölçülür ve bu ustalık, genellikle motorun iç işleyişine dair bilgiyle tamamen ilgisizdir.

Ancak araba bozulduğunda, yani **Şevirat HaKeilim** (kapların kırılması) durumuna girdiğinde, bir parça bütünle bağlantısını kaybeder ve araba artık düzgün çalışmaz. O parça, bütün **Partzuf'tan** koparak **Tohu** durumuna, yani dağınık ve işlevsiz hâle geri döner. Bu durumda araba artık “araba” değildir; hareket etme işlevini yitirmiştir. Sonra bir **mekanikçi** gelir; bu kişi, alt düzey **Tohu** bilgisini (parçaların işleyişini) kullanarak kırık parçayı onarır veya değiştirir ve yeniden bütünleştirir. Bu onarım süreci, **Tikun**'dur — bütünlüğün yeniden kurulmasıdır.

Bu benzetmeden çıkarılacak ana fikir şudur: sürücünün bakış açısından, araba çalıştığı sürece motorun ayrıntıları anlamsızdır. Her şey yolundaysa, motorun buharla mı, benzinle mi, elektrikle mi, yoksa hibrit bir sistemle mi çalıştığı fark etmez. Araba **Partzuf'u**, sürücünün perspektifinden, motor parçalarının yasalarına karşı **duyarsızdır**. Üstelik, aracın işleyişini belirleyen yasalar, motorun iç yasalarını aşan bir düzeydedir.

Alt düzeyin yani “parçalanmış Tohu”nun bilgisine sahip olmak — yani motorun her vidasını bilmek — iyi bir sürücü olmayı garanti etmez. Aynı şekilde, çoğu zaman da iyi bir sürücü, bu parçaların nasıl çalıştığına dair teknik bilgiye sahip olmadan, bütünleşmiş yüksek düzey **Partzuf'u** olan arabayı kendi düzeyinde en verimli şekilde kullanabilir.

Benzer biçimde, fiziksel dünya ile etkileşime geçtiğimizde de, normal koşullar altında, bunu yalnızca **Newton mekaniği** çerçevesinin görece kesinliği içinde yaparız — yani insan ölçeğindeki varoluşta, milyarlarca atomdan oluşan kolektif varlıkların işleyişini tanımlayan kurallar dâhilinde; başka bir deyişle, görece daha büyük ve yüksek düzey **Partzufim** içinde. Biz yalnızca atomik kolektifin görece kesinliğiyle etkileşime gireriz; dolayısıyla, genellikle hiçbir zaman doğrudan **atom-altı kuantum dünyasının belirsizliği** ve tuhaf davranışlarıyla temas etmeyiz. Kuantum belirsizliği, **Heisenberg Belirsizlik İlkesi** ile tanımlanır; bu ilke, herhangi bir atom parçacığının

hem konumunu hem momentumunu (hareketini) aynı anda tam kesinlikle bilemeyeceğimizi belirtir.

Ancak insan ölçeğinde varoluşta, atomların kolektif bir bütün oluşturması nedeniyle, belirsizlik o kadar küçük hâle gelir ki fark edilemez; bize etkisi olmaz. Böylece, atomik kolektif düzeyinde, alt düzeydeki kuantum yasalarına bakarak öngörülemez **yüksek derecede öngörülebilir Newtoncu yasalar** ortaya çıkar. Kuantum dünyasının belirsizliği, neredeyse her zaman insan ölçeğinde **kesinlik** ve **öngörülebilirlik** hâline kristalleşir.

Bunun bir örneği **kuantum bilgisayar** keşfidir. Atom ölçeğinde kuantum hesaplama çalışmaz, çünkü belirsizlik o kadar büyüktür ki sonuçlar öngörülemez ve güvenilmezdir. Kuantum bilişimin püf noktası, çok sayıda kuantum birimini **kolektif hâlde birleştirmektir**; bu, hata oranını büyük ölçüde azaltır ve öngörülebilirliği ile güvenilirliği artırır. Dolayısıyla, bir kuantum bilgisayar ancak **insan ölçeğinde**, yani atomların kolektif hâlde bir araya geldiği düzeyde — başka bir deyişle **Newtoncu hâlde geldiğinde** — kullanılabilir olur. Bu nedenle, Kuantum mekaniği bilginiz son derece yararlı ve anlamlı olsa da, bu bilgi genellikle **ortaya çıkan kolektif Newtoncu düzey** bağlamında, yani pratik varoluş ölçeğinde kullanılabilir.

Daha önce gördüğümüz gibi, her alt düzeyin görece doğası, üst düzey **Partzuf**'a kıyasla **ham veri (raw data)** gibidir; üst düzey **Partzuf** ise, bu ham verilerin kolektif entegrasyonundan ortaya çıkan **bilgi, içgörü ya da zeka** gibidir. Bu aynı zamanda **belirsizlik (uncertainty)** ve **kesinlik (certainty)** açısından da anlaşılabilir. Alt düzey ham veri — yani **şekilsiz Tohu** — belirlenmemiş ve belirsizdir. Veri noktaları arasındaki kopukluk, bilgi eksikliğine yol açar; bu da görece belirsizlik doğurur. Ancak bu ham veriler **entegrasyon** ve **Tikun** sürecinden geçtiğinde, üst düzeyde **belirli bilgiye** dönüşür; böylece daha kararlı, daha kesin bir hâl alır.

Her alt düzey **Partzuf**, bir üst düzey **Partzuf**'tan **Tzimtzum** süreci aracılığıyla yaratılır; bu da alt **Partzuf**'un daha sınırlı bir bakış açısına, daha az bilgiye ve dolayısıyla daha fazla belirsizliğe sahip olmasına neden olur. Bu, İbranice “**Tzimtzum**” kelimesinin sayısal değerinin, Tanrı'nın adı **YHVH** ile **Safek (belirsizlik)** kelimesinin toplamına eşit olmasına işaret eder. Böylece, **Tzimtzum**'un özü, iki yönlü bir etkidir: bir yandan **ayrılığın ve belirsizliğin görece ifşası**, diğer yandan da **değişmemiş YHVH düzeyinin gizlenmesi**.

Bu nedenle, kuantum atomik dünyanın alt düzey **Partzuf**'unun, daha yüksek **Newtoncu ölçek Partzuf**'a kıyasla görece belirsizlikle dolu olması şaşırtıcı değildir. Aynı biçimde, Newton ölçeğindeki bu dünyada bile, olasılık teorisindeki **büyük sayılar yasasına** göre, daha büyük veri kolektifleriyle çalışıldığında belirsizlik azalır; buna karşılık, daha küçük örneklemeler ve tekil veri noktalarıyla çalışıldığında belirsizlik artar.

Kolektif ortaya çıkış (emergence) kavramı — yalnızca **Partzuf** kavramına benzer değil, neredeyse onunla **eş anlamlı** görülebilecek ölçüde — dünyadaki her şeyin, **tek bir varlığın sürekli yeniden örgütlenme ve bütünleşme döngüleri** aracılığıyla ortaya çıktığını anlamamızı sağlayan bir **dünya görüşü çerçevesidir**. Bu bakış açısının özü, **indirgeme (reduction)** ve **ortaya çıkış (emergence)** ilkelerinin aynı anda geçerli olduğunu kabul etmesidir.

Ortaya çıkış döngüleri aracılığıyla, **ayrılığın, belirsizliğin, parçalanmış Tohu'nun ve indirgenmiş hâllerin** görece alt durumları, giderek daha yüksek düzeyde **Partzufim'e** — yani **daha sıkı bütünleşme, daha yüksek kesinlik ve Tikun** durumlarına — dönüştürülür.

Kabalistik öğretilerde, **R. Moşe Kordova**'ya kadar olan hemen hemen tüm Kabalistlerin anlayışı, ağırlıklı olarak **Tohu/Sefirot/yalnızca indirgeme** merkezliydi. Ancak **Arizal**'ın ortaya çıkışıyla birlikte, **Tikun/Partzuf/ortaya çıkış** modeli doğru biçimde geliştirilmiş ve Kabalistik dünya görüşü yapısına **resmî olarak dâhil edilmiştir**. Bu durum, R. Moşe Kordova'nun ya da ondan önce gelenlerin öğretilerini geçersiz kılmaz; onlar hâlâ geçerli ve gereklidir, özellikle de Kabala çalışmasının **giriş aşamalarında**, bağlamları sınırlı olsa bile.

Arizal'ın Sefirot-merkezli sistemi dönüştürerek geliştirdiği mevcut Kabalistik model, **Partzuf ve Sefirot kavrayışlarının eşzamanlı birleşimidir**, ancak burada **Partzuf yaklaşımı baskın rolü** oynar.

Benzer biçimde, günümüz bilim dünyasında da, yalnızca indirgeme merkezli bir anlayışın reddedilmesiyle birlikte, **indirgeme ve ortaya çıkışın eşzamanlı birleşimini** kabul eden bir dünya görüşü doğmaktadır; burada da **ortaya çıkış (emergence)** ilkesinin **baskın rolü** oynamaya başladığı görülmektedir.

Dipnot: Bu görüş, dışarıdan hiçbir bilginin eklenmediği, yani **“kapalı sistem” (closed system)** olarak adlandırılan durumlarda bile geçerlidir. **İndirgemeci**, eğer bir sistem kapalı ve kendi içinde bütünsel ise, ondan yeni hiçbir şeyin üretilemeyeceğini savunur. Buna karşılık **ortaya çıkışçı (emergentist)**, karmaşık sistemlerin gerçek yaşam gözlemlerine dayanan güçlü kanıtlardan yola çıkarak, sistem kapalı olsa bile, o sistemin altında işleyen yasalardan **kısmen bağımsız olarak** yeni bir **zeka veya içgörünün** yine de sistemin içinden **ortaya çıkabileceği** sonucuna varır.

Dikkate değer bir nokta, İbranice **“Yihud”** kelimesinin — “birlik” anlamına geldiği kadar — bilginlerimiz tarafından **“kesinlik”** anlamında da kullanılmasıdır. Örneğin, **Mišna Şekalim 6:2**'de şu ifade geçer: “ve onlar **BeYihud/ kesin olarak** bildiler” (R. Ovdia Bartenura'nın bu Mişna üzerindeki yorumu; ayrıca Rashi'nin **Pesahim 37a** yorumuna da bakınız).

YHVH + Safek (Sameh–Peh–Kuf) kelimelerinin sayısal değeri = **240**,
Tzimtzum (Tzadi–Mem–Tzadi–Vav–Mem) = **266**'dır (= **26 + 240**).
(Bkz. s.176, dipnot 218.)

Ze'er Anpin ve Nukva üzerine, **“Ein Sof tarafından Ze'er Anpin/YHVH ve Nukva/Elohim aracılığıyla yaratılan dünya”** alt başlığında (KO4:5) yapılan açıklamalara bakınız.

Bu ortaya çıkışçı (emergentist) bakış açısından, **Kuantum Mekaniği**'nin de, **kuarklar** veya teorik **sicimlerin** içinde gizleniyor olabilecek **alt-kuantum varlıklarla** ilişkili yasalara kıyasla, görece daha kesin **kolektif yasalar dizisi** olduğu öne sürülebilir. Alt-kuantum düzeyler ve onlara uygulanabilecek fizik yasaları bugün bilim tarafından **tamamen bilinmemektedir**. Hiçbir bilim insanı, kuarkların veya sicimlerin **neyden yapılmış** olduğunu bilmemekte, dolayısıyla temel gerçekliğimizin doğasını — muhtemelen bir enerji formu olduğunu varsaymak dışında — kavrayamamaktadır.

İnsan ölçeğindeki varoluşun, bu bilinmeyen alt-kuantum düzeyini o denli aştığı göz önüne alındığında, **ortaya çıkış ilkesinin** sağlam bir kavranışıyla, bu alt düzeyin fizik yasalarını bilmemek, bizim varoluş ölçeğimizdeki anlayışımız açısından **hiçbir fark yaratmayabilir**. Çünkü her görece yüksek düzeyde ortaya çıkan temel yasalar, genellikle daha alt düzey yasalarına karşı **duyarsızdır**.

(**Not:** Günümüzde birçok saygın fizikçi — örneğin **Prof. Nima Arkani-Hamed** — hem **Kuantum Mekanikliği**'nin hem de **uzay-zamanın**, varoluşun kendilerini içermediği daha alt düzeylerde **ortaya çıkan (emergent)** yasalar ve çerçeveler olduğu yönünde hipotezler geliştirmektedir.)

Bkz. **SE1:17**, s.151, dn.145 — burada, **R. Moşe Kordova'nun Tohu/indirgeme Kabala'sı** ile **Arizal'ın Tikun/ortaya çıkış Kabala'sı** arasındaki etkileşimi açıklayan kaynaklar verilmiştir.

Talmud, Chagiga 11b'de (bkz. **SE1:7**'de alıntılanmıştır), **Kabala** çalışmasını “**Maaseh Bereşit / Yaratılış'ın Eylemi**” ve “**Maaseh Merkava / Tahtın Eylemi**” olarak tanımlar (bkz. s.49, dn.40). **Arizal**, bu Talmud pasajını **Likutei HaShas, Masekhet Chagiga**'da açıklayarak bu iki çalışma alanının anlamını kesin biçimde şöyle tanımlar:

“**Yaratılış'ın Eylemi (Maaseh Bereşit)**”, Tikun'dan önce, başlangıçta var olan **Tohu dünyasının açıklamalarıdır**.

“**Merkava'nın Eylemi (Maaseh Merkava)**” ise **Tikun'un açıklamalarıdır**; yani **Partzufim'in birbirinin içinde Hitlabşut (örtünme/tezahür)** süreci ve **İmma'nın çocukları Ze'er Anpin ve Nukva ile birleşmesi (Harkava / bütünleşme)** sürecidir.

Dolayısıyla **Arizal**, Talmud'daki “**Maaseh Bereşit**” ifadesini, “**Yaratılış'ın başlangıcının eylemi**” olarak, yani tüm Yaratılış'ın tamamını değil, yalnızca başlangıç aşamasını ifade edecek şekilde anlar. Çünkü **Tikun'un bir ölçüsü gerçekleşmeden hiçbir varlık yaratılmaz**; **Arizal**, bu süreci “**Merkava Eylemi**” olarak tanımlar. Böylece, **asıl yaratılış, “Yaratılış/Tohu” ve “Merkava/Tikun” eylemlerinin birleşimi** aracılığıyla gerçekleşir.

Önceki Kabalistlerden ve **Zohar**'dan, **Merkava** kavramının **Tikun ve birlik** niteliklerine sahip olduğunu açıkça belirten örnekler:

— **Brit Menucha, Derech Bet, Nikud Yud** (Kudüs 1973 baskısı, s.3ra, 2. sütun), **Merkava** kavramını, ilişkili sözcük olan **Harkava / bütünleşme** üzerinden şöyle tanımlar:

“**Merkava**, tüm yaratılışları sürdüren ışıkların bütünleşmesi (Harkava) ifadesidir...”

— **Avodat HaKodesh**, Bölüm 4, Kısım 15, “**Merkava Eylemi**”ni bir bütünleşme olarak açıklar ve bunu desteklemek için **Zohar**'dan alıntı yapar:

“Bu, **Merkava'nın sırrı** ve ‘Merkava'nın Eylemi’ olarak adlandırılan şeyin sırrıdır. Çünkü ışıkların birbirinin içinde **bütünleşmesi, birliği ve karşılıklı iç içe geçmesi**, gerçek bir eylemdir; işte bu, ‘Merkava'nın Eylemi’nin sırrıdır.’ **Zohar** (II, Pekudei 260a) şöyle der:

‘...ve onlar birbirlerinin içinde tamamlandıklarında, tamamen birleşip tek olduklarında, bu birliğin tamamlanmasından doğan eylem, ‘Merkava'nın Eylemi’ olarak adlandırılır.’”

Dolayısıyla Arizal'ın anlayışı ışığında, Talmud'un "**Yaratılış'ın Eylemi**" ifadesiyle kastettiği şey, **Ein Sof**'tan aşağıya doğru süzülen **Seder Hishtalşelut** dizisini, yani **Tzimtzum / Şevirat HaKelim** süreci aracılığıyla **Tohu'nun ayırık Sefirot bileşenlerini (Chomer, yani tüm Yaratılış'ın ham maddesi)** ortaya çıkararak üstten alta iniş sürecini anlatır.

Talmud'un "**Merkava'nın Eylemi**" ifadesi ise, her dünya düzeyinde **Chomer'den Partzuf varlıklarını inşa eden ve bütünleştiren Tikun sürecine** işaret eder. Bu süreçte her dünya düzeyi, **Tzura (biçim)** ile bütünleşerek giderek daha yüksek düzeyde **Ein Sof ile birliğe** yönelir.

Sonuç olarak, bu iki kapsayıcı sürecin — **Sefirot (yukarıdan aşağı indirgeme)** ve **Partzufim (aşağıdan yukarı ortaya çıkış)** — birleşimi, **Kabala'nın tamamının omurgasını** oluşturur.

Dipnot: Ortaya çıkış (emergence) ile ilgili bilimsel literatür oldukça geniştir ve sürekli büyümektedir. Bu bölümde sunulan bilimsel görüşleri desteklemek amacıyla, bu literatürden **temsili nitelikte ama dengeli** bir seçki yapılmış, aşağıdaki örnek kaynak alıntıları verilmiştir (bkz. s.728, dn.288'deki önceki alıntılar). Aşağıdaki bazı ifadeler, doğru biçimde anlaşılabilirlikleri için belirli bir **bilimsel arka plan** gerektirse de, genel olarak aktarılan ana fikirler açıktır.

A Different Universe: Reinventing Physics from the Bottom Down, Basic Books, 2006.
Yazar: Nobel ödüllü fizikçi **Prof. Robert B. Laughlin**.

Bu eser, yalnızca indirgemeci yaklaşımla yetinmenin ciddi kusurlarını vurgulayan, ortaya çıkış ilkesini savunan, açık, anlaşılır ve güçlü bir sunumdur. Kitaptaki önemli ifadelerden bazıları şöyledir:

[Önsöz, s.xi:] "Evrenin bizim için anlamlı olan yasaları, başka bir deyişle, **kollektif öz-örgütlenme yoluyla ortaya çıkar** ve bileşen parçaların ayrıntılı bilgisine ihtiyaç duymadan **anlaşılabilir ve kullanılabilir.**"

[Önsöz, s.xiv:] "Hava olayları gibi ilkel örgütlenme fenomenlerinin, hem kendi doğamız hem de daha karmaşık sistemler hakkında kalıcı önemde öğretecek şeyleri olduğuna inanıyorum; çünkü ilkel olmaları, onların mikroskobik yasalara tabi olduklarını kesinlikle gösterebilmemizi sağlıyor; ama aynı zamanda, paradoksal biçimde, daha gelişmiş yönlerinin bu yasaların ayrıntılarına duyarsız olduğunu da gösteriyor. Başka bir deyişle, örgütlenmenin, kendi anlamını ve yaşamını kazanabileceğini ve onu oluşturan parçaları aşabileceğini kanıtlayabiliyoruz. Dolayısıyla fizik bilimi bize, bütünün parçalarının toplamından fazla olması ilkesinin yalnızca bir kavram değil, **fiziksel bir olgu** olduğunu öğretir. Doğa yalnızca mikroskobik yasalarla değil, **güçlü ve genel örgütlenme ilkeleriyle** de düzenlenmiştir. Bunların bir kısmı biliniyor, ancak çoğunluğu bilinmiyor ve yenileri sürekli keşfediliyor. Giderek daha yüksek düzeylerde neden-sonuç ilişkileri belgelenmesi zorlaşsa da, ilkel dünyada bulunan bu **hiyerarşik inişin** (Kabalistik bakış açısından: **yükselişin**) başka bir şeyle yer değiştirdiğine dair hiçbir kanıt yoktur. Bu nedenle, basit bir fiziksel olgu, kendisinden türeyen (ya da Kabalistik anlamda: **ondan yükselen**) daha temel yasalardan **bağımsız hale gelebiliyorsa**, biz de gelebiliriz. Ben karbondan yapılmışım, ama başka bir şeyden de yapılabilirdim. Ben, beni oluşturan atomların ötesinde bir anlama sahibim."

[Önsöz, s.xv:] “Bildiğimiz tüm fizik yasalarının — yalnızca bazılarının değil — kolektif kökenli olduğuna giderek daha çok ikna oluyorum. Başka bir deyişle, **temel yasalar ile onlardan türeyen (ya da onlara yükselen) yasalar arasındaki ayrım bir mittir**; evreni yalnızca matematik yoluyla kavrama düşüncesi de öyle. Bu tezi ‘indirgemeciliğin sonu’ diye adlandırmak mümkün olsa da bu tam doğru olmaz. Tüm fizikçiler kalpten indirgemecedir, ben de öyleyim. İndirgemeciliği kötülemek değil, onu daha büyük bütünün içinde **doğru yerine oturtmak** istiyorum.”

[s.6-8:] “Evrene hâkimiyetimiz büyük ölçüde bir aldatmacadır... Doğanın tüm önemli yasalarının zaten bilindiği iddiası da bu aldatmacanın bir parçasıdır. Bilimsel sınır hâlâ önümüzdedir ve vahşidir. Açık bir sınır ile sabit bir kural kümesi arasındaki mantıksal çelişki, **ortaya çıkış olgusuyla çözülür**. ‘Emergence’ terimi maalesef doğaüstü olguları da kapsayacak şekilde genişlemiştir, ancak benim kastettiğim şey fiziksel örgütlenme ilkeleridir... Suyun kohezyonu ya da çeliğin rijitliği gibi sıradan şeyler basit örneklerdir ama sayısız başka örnek de vardır...”

Örgütlenme ilkeleri — daha doğrusu onların sonuçları — yasa hâline gelebilir; bu yasalar da kendi içlerinde **yeni yasalar** üretebilir, bu süreç böylece sürer gider. **Elektron hareketinin yasaları** termodinamik ve kimya yasalarını doğurur; onlar **kristalleşme yasalarını**, onlar **rijitlik ve plastiklik yasalarını**, onlar da **mühendislik yasalarını** doğurur. Doğal dünya böylece **karşılıklı bağımlı bir hiyerarşi** hâlinindedir. Bu eğilim yalnızca akademik bir ayrıntı değil, dünyanın bilinebilir olmasının nedenidir. En temel yasaları — her ne iseler — etkisiz kılar ve onların baskısından bizi korur. Evrenin nihai sırlarını bilmeden yaşayabilmemizin nedeni budur.”

[s.20:] “Ne kadar temel olduğunu doğru düşünememek, sonradan başımıza bela olabilir. En sinsi etkisi, bizi anlamın bulunmadığı daha küçük ölçeklerde **anlam aramaya sürükleyerek** çölün ortasına götürmesidir.”

[s.31-32:] “Newton’un efsanevi yasalarının **ortaya çıkan (emergent)** olduğu ortaya çıktı. Onlar temel değil, **kuantum maddesinin makroskobik akışkan ve katılara toplanmasının bir sonucu**, kolektif bir örgütlenme olgusudur. İlk keşfedilen yasalardı, teknolojik çağı başlattılar, fizik bilgimizdeki en doğru yasalar kadar doğrudurlar — ama yeterince yakından incelendiğinde **hiçliğe buharlaşırlar**. Şaşırtıcı biçimde, birçok fizikçi hâlâ bunu reddediyor. Günümüzde bile konferanslar düzenleyip Newton yasalarını ‘kuantum mekaniği için büyük ölçeklerde geçerli bir yaklaşık ifade’ olarak konuşurlar — oysa hiçbir meşru **yaklaşım şeması** bulunamamıştır. Newton yasalarının makroskopik sınırdaki ortaya çıkması gerektiği varsayımı, kuantum mekaniğinin ilk dönemlerinde ‘**uyum ilkesi (principle of correspondence)**’ olarak adlandırılmıştır. Ancak bu ilke **matematiksel olarak asla kanıtlanamamıştır**.”

[s. 32:] “...Gündelik gerçeklik, kolektif bir örgütlenme olgusudur.”

[s. 40:] “Maddenin kolektif bir durumu, maddenin büyük bir topluluğunda tam olan ama küçük bir örnekte ya eksik ya da hiç olmayan bir veya daha fazla davranış özelliğiyle açıkça tanımlanır.”

[s. 42:] “Aşama örgütlenmesinin en önemli etkisi, nesnelere **var kılmaktır**. Bu nokta ince ve kolayca gözden kaçabilir, çünkü katılaşmayı Newtoncu kürelerin sıkıştırılması açısından düşünmeye alışkınız. Ancak atomlar Newtoncu küreler değil, tanımlanabilir bir konuma sahip olmayan, soyut **kuantum-mekaniksel varlıklardır**. Bu nedenle atomları Newtoncu terimlerle tanımlama girişimleri daima ‘ne buradalar

ne orada ama aynı anda her yerdeler' gibi anlamsız ifadelerle sonuçlanır. Anlamli olan, atomların büyük nesnelere toplanmasıdır; **tersi değil.**"

[s. 45:] "Mesele, temel kuralların yanlış olması değil, **örgütlenme ilkeleri tarafından etkisiz kılınacak kadar önemsiz hale gelmeleridir.**"

[s. 65:] "Bu nedenle kuantum bilgisayarları üzerindeki çılgın ilgi, hesaplamının fiziksel güvenilirliğinin temelinde **ortaya çıkan Newtonculuk** olduğunu kaçırıyor."

[s. 66:] "Bu sorunun çözümü, dolanmaya (entanglement) **ortaya çıkışın etkisiz kılmasıyla** ulaşılır... Bir mühendis, 'elektron' ya da 'delik' dediğinde, gerçekte izole bir parçacıktan değil, bu karmaşık kolektif hareketlerden birinden bahseder. Mühendislik açısından bu karmaşıklık önemsizdir; önemli olan, kolektif hareketin parçacık benzeri doğasının **tam ve güvenilir** olmasıdır."

[s. 75-76:] "von Klitzing, Hall direncinin kuantumunun, elektrik yükünün bölünemez kuantumu **e**, Planck sabit **h** ve ışık hızı **c** ile tanımlandığını hızla fark etti – bunların tümü evrenin yapıtaşları olarak düşünülür. Bu şu anlama gelir: yapıtaşlarına doğrudan müdahale etmeden onları **şaşırtıcı bir doğrulukla ölçebilirsiniz**. Bu durum çoğu fizikçi için hem derin önemde hem de rahatsız edicidir. ... Kuantum Hall etkisi, kusurdan mükemmelliğin ortaya çıkışının muazzam bir örneğidir... von Klitzing olayının aşırı kesinliği, **kolektif doğasını inkâr edilemez** kılar ve önemini buradan alır. Bu keşfi, bilimsel düşüncenin indirgemecilik çağından **ortaya çıkış çağına geçişinin tanımlayıcı anı** olarak görmeye başladım... Artık doğayı giderek küçülen parçalara bölerek anlama amacının, doğanın **nasıl örgütlendiğini anlama** amacına yer bıraktığı bir dünya görüşü dönüşümü yaşıyoruz."

[s. 80:] "von Klitzing keşfinde ima edilen asıl önemli soru, fiziksel yasaların varlığı değil, **ne oldukları, nereden geldikleri ve ne anlama geldikleridir**. İndirgemeci bakışa göre fiziksel yasa evrenin hareket ettirici itkisidir; hiçbir yerden gelmez ve her şeyi ima eder. Ortaya çıkışıya göre ise, fiziksel yasa kolektif davranışın bir kuralıdır; altındaki daha ilkel davranış kurallarının bir sonucudur (öyle olmak zorunda olmasa da) ve belirli koşullar aralığında öngörü gücü sağlar. Bu aralığın dışında yeni kurallar devreye girer – bunlar ya onun çocukları ya da ebeveynleridir (hiyerarşik **iniş** ya da Kabalistik bakışla **yükseliş** dizisi içinde). Her iki görüş de olgulara dayanır ve bilimsel anlamda doğrudur."

[s. 96-97:] "İndirgemeci ideolojinin süperiletkenlikte bir başka ilginç yansıması vardır; buna ben '**kuantum alan teorisi putperestliği**' diyorum. ... Bu yaklaşım, tüm süperiletkenliği alan teorisi ile açıklama alışkanlığına ve dolaylı olarak kuantum alanlarının süperiletkenliğe neden olduğu fikrine yol açtı. Bugün bile buna gizliden inanan birçok kişi vardır. Bu **saçmadır – tıpkı havayı mısır fiyatlarının neden olduğuna inanmak gibi**. Gerçekte alan teorisi, süperiletkenliğin ortaya çıkan evrenselliği onu çalıştırdığı için işler, tersi değil. Alan teorisinde şifrelenmiş kuantum denklemleri gerçek malzemeninkilerden farklıdır ve bu yüzden yanlıştır. Yanlış denklemlerle doğru sonuca ulaşabilmenin tek yolu, hesaplanan özelliğin ayrıntılara karşı duyarsız – yani **ortaya çıkan** – bir özellik olmasıdır."

[s. 125-126:] "Eğer Einstein bugün yaşasaydı, mevcut durumdan dehşete kapılırdı... Onun döneminin temelsiz inancı 'esir'di; bizim dönemimizin temelsiz inancı ise 'görelilik'tir. Muhtemelen olayları yeniden inceler, ve sevgili **görelilik ilkesinin temel değil, ortaya çıkan** bir özellik olduğunu düşünürdü – madde-spacetime'ın kolektif bir özelliği, uzun ölçeklerde giderek daha kesinleşen ama kısa ölçeklerde bozulan bir nitelik. Bu, orijinal fikrinden farklı ama mantıksal olarak uyumlu ve daha

heyecan verici bir görüş olurdu: **uzay-zamanın dokusu basitçe sahne değil, bir örgütlenme olayıdır ve belki de ötesinde başka bir şey vardır.**”

[s. 207:] “Basit ve mutlak bir yasa – örneğin hidrodinamik – daha derin yasaların altından evrilebilir, ancak aynı zamanda onlardan **bağımsızdır**; çünkü o yasa, alt yasalar değişse bile aynı kalır. Bu durumu ciddiyetle düşünmek, insanı şu soruya götürür: **Hangisi daha esas olmalıdır – her şeyin kaynağı olan ayrıntılar mı, yoksa onların üzerinden yükselen transandantal ortaya çıkan yasa mı?**”

[s. 208:] “Bilim artık İndirgemecilik Çağı’ndan **Ortaya Çıkış Çağı’na** geçmiştir; artık nesnelerin nihai nedenlerini araştırma amacı, parçaların davranışından kolektifin davranışına kaymıştır.”

[s. 208:] “İndirgemeciliğin başarısı ironik biçimde kendi gölgesini hazırlamıştır. Mikroskobik parçaların dikkatli nicel incelemeleri göstermiştir ki, ilkel düzeyde bile kolektif örgütlenme ilkeleri süs değil, **her şeydir – fiziksel yasanın gerçek kaynağıdır**. Ölçümlerimizin kesinliği, tek bir nihai hakikat arayışının sona erdiğini – ama aynı zamanda başarısız olduğunu – ilan etmemize olanak veriyor; çünkü doğa artık, her biri ebeveyninden doğup onu aşan, ölçek büyüdükçe ilerleyen **muazzam bir hakikatler kulesi** olarak ortaya çıkmıştır.”

[s. 209:] “**Ortaya Çıkış Çağı’na geçiş**, matematiğin mutlak gücüne olan inanç mitini sona erdirir. Bu mit hâlâ kültürümüzde köklüdür ve popüler yayınlarda nihai yasaların aranışının tek değerli bilimsel faaliyet olarak gösterilmesinden bunu görürüz. Oysa bunun tam tersini kanıtlayan devasa deneysel veriler vardır. İndirgemeci miti, kuralların doğru olduğunu gösterip sonra zeki insanlara onlarla öngöründe bulunmayı sorarak çürütebiliriz. ... **Kolektif davranışın yasalardan türediği miti, pratikte tam tersidir**: Yasa kolektif davranıştan türeyen şeydir – tıpkı ondan türeyen mantık ve matematik gibi.”

[s. 211-212:] “Kozmolojik teorilerin politik doğası, aslında pek az ortak noktaları olmasına rağmen, **sicim teorisiyle nasıl bu kadar kolayca birleşebildiklerini** açıklar. Sicim teorisi, bilinen tüm madde türlerinin – sıcak nükleer madde dahil – deneysel olarak **noktasal parçacıklardan** oluştuğu kanıtlanmış olmasına karşın, **hayali, uzantılı nesnelere (sicimlerden)** yapılmış bir madde türünü inceler. Sicim teorisi, içsel ilişkilerinin beklenmedik derecede basit ve güzel olması nedeniyle düşünmesi son derece eğlencelidir; ancak **tek işlevi “nihai teori” mitini sürdürmekten ibarettir**. Doğada sicimlerin varlığına dair hiçbir deneysel kanıt yoktur; ayrıca sicim teorisinin özel matematiği bilinen deneysel davranışları hesaplamayı veya öngörmeyi kolaylaştırılmaz. Üstelik günümüzün güçlü hızlandırıcılarıyla erişilebilen uzayın karmaşık spektroskopik özellikleri, sicim teorisinde yalnızca ‘**düşük enerjili fenomenoloji**’ olarak – yani, ilk ilkelere hesaplanması imkânsız **aşkın ortaya çıkan madde özellikleri** için kullanılan aşağılayıcı bir terim olarak – açıklanabilir. Sicim teorisi, gerçekte “**Aldatıcı Hindi (Deceitful Turkey)**” tipinin ders kitaplık bir örneğidir: daima erişilemeyecek kadar yakın duran güzel fikirler bütünü. Parlak bir geleceğin teknolojik umudu olmaktan ziyade, **ortaya çıkışı tamamen dışlayan, eski bir inanç sisteminin trajik sonucudur.**”

[s. 213:] “Ortaya Çıkış Çağı’na geçiş, aynı zamanda **karşı-teorilerin** artışıyla da karakterize edilir; bunlar araştırmayı durdurur ve keşfi engeller... Çağın en büyük karşı-teorisi, **keşfedilecek hiçbir temel şey kalmadığı** düşüncesidir.”

[s. 221 (kitabın son cümlesi):] “Biz, keşfin değil, **İndirgemeciliğin son döneminde** yaşıyoruz – mikroskobik düzeyde her şeyi kontrol edebileceğimiz yönündeki **yanlış ideolojinin, olaylar ve akıl tarafından süpürülüp atıldığı** bir dönemde. Bu, mikroskobik yasaların yanlış veya amaçsız olduğu anlamına gelmez; yalnızca, birçok durumda onların **çocukları ve torunları (ya da Kabalistik açıdan: ebeveynleri ve ataları)** olan dünyanın daha yüksek örgütlenme yasaları tarafından önemsizleştirildiklerini ifade eder.”

The Emergence of Everything: How the World Became Complex, Oxford University Press, 2004, Prof. **Harold J. Morowitz**.

Bu eser, çevremizdeki dünyada ortaya çıkışın çeşitli örneklerini sunar; örneğin:

[s. 56:] “**Pauli Dışlama İlkesi**, varlıkların [yani atomik ve moleküler varlıkların – kimyanın alanı] bir aradayken, onları izole eden [yani alt düzey fizik yasalarıyla yönetilen] durumlardan farklı davranış yasaları sergilemelerini açıklamanın bir yoludur. ... **Periyodik tablonun ortaya çıkışı**, özel bir karaktere sahiptir. **Budama kuralı (Pauli İlkesi)**, görünüşte fiziğin derin bir ilkesi olsa da, diğer fizik yasalarıyla ilişkili değildir. Bu kuralı uygulamak ve sonuçlarını geliştirmek, **daha yüksek hiyerarşik düzeylerin ortaya çıkan özellikleri** hakkında çok sayıda ayrıntı elde etmemizi sağlar. Daha önce var olmayan yepyeni fenomenler devreye girer. Atomların özelliklerinden, moleküllerin ve molekül topluluklarının özelliklerine geçebiliriz. ... Pauli ilkesi, indirgemeci sistemlerimizin biçimsel olarak kapalı sistemler olmadığını ve **hiyerarşiler arasındaki ortaya çıkan geçişi aydınlatacak yeni tür budamalara** bilimde bile yer olduğunu gösterir.”

Intelligence Emerging: Adaptivity and Search in Evolving Neural Systems, MIT Press, 2015, Prof. **Keith L. Downing**.

Bu kitap, **Yapay Zekâ** bağlamında **nörokognitif ortaya çıkış** örneklerine odaklanır. Seçilmiş bazı ifadeler şöyledir:

[Aşağıdaki alıntılar, bu kitabın, ortaya çıkış kavramının Yapay Zekâ gelişimi bağlamında üç ayrı evreden geçtiğini gösterdiğini vurgular. Daha önce, her görelî alt düzey **Partzuf**'un, kendisinin hemen üzerindeki **Partzuf** düzeyine göre **Z'eir Anpin** gibi görülebileceğini belirtmiştik (bkz. KO4:8). **Z'eir Anpin**, her zaman **İbbur**, **Yenika** ve **Mochin**'in üç aşamasından geçerek tam bir **Partzuf** hâline gelir. Bu üç aşamanın ortaya çıkış kavramıyla olan paralelliği özellikle dikkat çekicidir:]

[s. xiv-xv:] “Sürpriz, karmaşık uyarlanabilir sistemler alanında büyük rol oynar; çünkü karmaşık yapılar, çok sayıdaki bileşen ya da ajanın (çoğu kez basit) etkileşimlerinden ortaya çıkar. ... Bu sistemler üç ayrı zaman ölçeğinde işler: **evrimsel (İbbur)**, **gelişimsel (Yenika)** ve **öğrenme (Mochin)**. Bu kitapta, bu üç ölçeğin yapay zekâyla ilişkisi incelenir. Ortaya çıkış ve arama, bilişin modern bilimin kabul ettiğinden çok daha geniş bir bölümünü temellendirir ve **zekânın denge ile uyum arasında doğru bir denge kurmasını** sağlar.”

[s. 7:] “Bu üç uyarlanabilirlik düzeyi genellikle **filogenetik (P)**, **ontogenetik (O)** ve **epigenetik (E)** olarak tanımlanır; daha az resmi biçimde, sırasıyla **evrim (İbbur)**, **gelişim (Yenika)** ve **öğrenme (Mochin)** olarak adlandırılır. Her üçünün unsurlarını kullanan yapay sistemler genellikle **POE** etiketi taşır. Bu kitap, POE yeteneklerinin,

ister biyolojik ister yapay olsun, ortaya çıkış yoluyla zekâ elde edilmesi için kritik olduğunu savunur.”

[s. 4:] “Beyin ve biliş, **termit höyüklerinden kuş sürülerine, baskın yapan karıncalardan kitlesel kolektif zekâya (crowdsourcing)** kadar uzanan muazzam bir ortaya çıkış mozaiğidir.”

---

4. Bölüm'den “On the Nature of Emergent Reality” (Ortaya Çıkan Gerçekliğin Doğası Üzerine)

Prof. George Ellis

[s. 80:] “Her bir üst düzey, alt düzey öğelerin yapısal birleşimleriyle oluşturulur ve bu alt düzeylerde bulunmayan **farklı özellikler** sergiler. Her düzeydeki varlıklar, o düzeye özgü davranış biçimlerine sahiptir. Hiyerarşideki her bir üst düzeyde, çok daha fazla çeşitlilikte varlık bulunur (sayısız organik makromolekül türü, çok sayıda hayvan türü vb.), ancak alt düzeylerde çok daha az sayıda tür vardır (örneğin atomlar yalnızca proton, nötron ve elektrondan yapılmıştır). Bu nedenle **karmaşık davranışlar sergileyen karmaşık nesnelere**, daha basit davranışlara sahip basit nesnelere **yüksek düzeyde yapılandırılmış birleşimlerinden** meydana gelir. Her düzey, fiziksel nedensellik bakımından kendisinden bir üst düzeyde olanın temelini oluşturur.

Alt düzeylerde ortaya çıkmayan daha karmaşık üst düzey davranışların varlığı, hem yapısal hem de işlevsel olarak [**Mochin**], hem de evrimsel [**İbbur**] ve gelişimsel [**Yenika**] terimlerle (zaman içinde) **alt düzey özelliklerden ortaya çıkar.**”

[s. 101-102:] “Fiziğin karşılaştığı zorluk, **üst düzeylerin nedensel olarak etkili olduklarının** gözle görülür biçimde kanıtlanmış olmasıdır; özellikle de **bilinç nedensel olarak etkilidir**. Ancak bilinçli planlar, niyetler ve duygular, günümüz fiziğinin terimleriyle tanımlanamaz. Bu nedenle fizik iki seçenekle karşı karşıyadır:

1- Ya tanım kapsamını genişleterek, düşünceler ve niyetler gibi üst düzey nedensel etkileri içerecek yeni üst düzey değişkenleri modele dâhil etmeli ve **bilincin gerçek dünyada nedensel etkilerini** açıklamaya çalışmalıdır;

2- Ya da bu tür olguların fiziğin alanı dışında olduğunu, fiziğin yalnızca cansız nesnelere ve onların etkileşimleriyle ilgilendiğini kabul etmelidir.

İkinci yol seçilirse fizik, **gerçek fiziksel dünyayı etkileyen etkileşimleri nedensel olarak bütünüyle açıklama iddiasından vazgeçmek zorunda kalacaktır.**

Her iki durumda da fizikçilerin anladığı anlamda bir ‘her şeyin teorisi’ fikri (örneğin sicim teorisi gibi, temel kuvvetleri birleştiren bir teori) zor durumdadır. Artık, fiziksel dünyanın —biyolojik dünya dâhil— **tüm nedensel olarak etkili yönlerinin tam bir açıklamasına sahip olmadığımız** kabul edilmelidir.

En azından, fizik, nedensel bütünlük iddiasında bulunmadan önce düşünceler ve duygular dünyasıyla bir biçimde ilişkilendirilmek zorundadır. Gerçek bir ‘her şeyin teorisi’ bunu yapabilmelidir.

Ana nokta şudur: **İnsani niyetler ve amaçlar**, yalnızca fiziksel mikro durumları özetleyen yardımcı değişkenler değildir; tersine, birçok nedensel sürecin **temel değişkenleridir.**

İnsani niyetler ve hedefler, indirgenemez üst düzey niceliklerdir ve fiziksel dünyada açıkça **nedensel etkiye sahiptirler.**”

---

12. Bölüm: “Emergence, Mind and Divine Action: The Hierarchy of the Sciences in Relation to the Human Mind–Brain–Body” (Ortaya Çıkış, Zihin ve İlahi Eylem: İnsan Zihin-Beyin-Beden İlişkisinde Bilimlerin Hiyerarşisi)

Prof. Arthur Peacocke

[s. 259:] “Gerçeklik’, yalnızca fizikokimyasal olana indirgenemez. Farklı düzeylerde varsayılan (ya da keşfedilen) varlıkların belirli bir **sağlamlığa (robustness)** sahip olduklarını ve ‘daha gerçek’ bir alt düzey lehine onların gerçekliğini reddetme girişimlerine direndiklerini kabul etmek gerekir.

Her düzey, tüm gerçeklik bütünlüğü içinde bir ‘kesit’ olarak görülmelidir; doğanın o düzeydeki işleyiş biçimini dikkate almak zorundayız. Bu bakış açısından, örneğin, **altatomik parçacıkların** bir bakteriyel hücreden, bir organizmadan ya da bir insandan ‘daha gerçek’ olduğunu söylemek anlamsızdır. Daha yüksek karmaşıklık düzeylerinde **yeni ve kendine özgü gerçeklik türlerinin ortaya çıktığı** rahatlıkla söylenebilir.”

[s. 266:] “Beynin nasıl çalıştığını inceleyenler şunu fark etmişlerdir: **Alt düzey bileşenlerde bulunmayan özellikler**, bu bileşenlerin **daha üst düzeydeki örgütlenmesi ve etkileşimi** yoluyla ortaya çıkabilir.

Örneğin, bazı beyin sinir devrelerinde görülen **ritmik örüntü üretimi**, tek tek pacemaker nöronlarının değil, devrenin bütününe bir özelliğidir.

Daha yüksek beyin işlevleri (örneğin algı, dikkat), farklı beyin haritaları ve çekirdekleri arasında **zamansal olarak uyumlu işlevsel birimlerin** dağılımına bağlı olabilir.”

(Kaynak: Senjowski, Koch ve Churchland, “**Perspectives in Cognitive Neuroscience**,” *Science*, Cilt 241, 1988, s.1300. Ayrıca bkz. Prof. Marie Banich’in, Dr. Iain McGilchrist tarafından s.644, dn.104’te alıntılanan açıklaması.)

Emergence: Contemporary Readings in Philosophy and Science, MIT Press, 2008, Editörler: Prof. **Mark A. Bedau** ve Prof. **Paul Humphreys**.

Bu kitap, ortaya çıkış konusundaki bilimsel ve felsefî tartışmalardan oluşan kapsamlı bir derlemedir.

II. Bölüm: “Introduction to Scientific Perspectives on Emergence”

Editörler tarafından yazılmış giriş:

[s. 217:] “Ortaya çıkışın tipik bilimsel örnekleri, **türetilmiş (derivative)** ve **temel (basic)** varlıklar, özellikler ya da fenomenler arasında bir ayrım yapılabilen sistemleri içerir.

Bu ayrım mutlak değil, **görecelidir**. Bir şey ancak başka bir şeye kıyasla türetilmiş veya temel sayılabilir. Dahası, bir şey bir şeye göre türetilmiş, başka bir şeye göre ise temel olabilir.

Örneğin tek bir kum tanesi, kendisini oluşturan çok sayıda molekül topluluğuna göre türetilmiş, fakat o kum tanesinin de içinde bulunduğu kum yığınına göre **temel** sayılır. Böylece yapısal hiyerarşiler, birbirinin üzerinde yer alan türetilmiş fenomen katmanlarından oluşabilir; her bir katman, bir sonraki türetilmiş fenomen için **temel işlevi** görebilir.

Bu durumda, **bir tür ortaya çıkan fenomen, kendisinden sonra gelecek başka ortaya çıkan fenomenler için de temel olabilir.**”

XI. Bölüm: “Emergence”

Andrew Assad ve Norman H. Packard

[s. 232:] “Birçok açıdan, ‘ortaya çıkış’ gözlemcinin bakış açısına bağlıymış gibi görünür.

Bir bakış açısından tamamen beklenmedik olan bir davranış, başka bir bakış açısından **hemen sezilebilir ve bariz** olabilir.”

Everything Flows: Towards a Processual Philosophy of Biology, Oxford University Press, 2018, Editörler: Prof. Dr. **Daniel J. Nicholson** ve Prof. **John Dupré**.

Bu derleme, dünyanın bağımsız, ayrı varlıklardan oluştuğu geleneksel görüşü ciddi biçimde sorgular. Bunun yerine, **tüm varlıkların bütünleşik süreçlerin etkileşimleri** olarak görülmesi gerektiğini savunur. Özellikle biyolojik dünyanın, bulunduğu ekosistemle **karşılıklı bağımlı süreçlerden** ibaret olduğunu öne sürer.

I. Bölüm: “A Manifesto for a Processual Philosophy of Biology”

John Dupré ve Daniel Nicholson

[s. 27:] “Bir süreçler dünyasında, indirgemecilik anlamını yitirir.

Süreçler doğaları gereği **ilişkisel varlıklardır [Tzura]**.

Kendi çevrelerini **etkiler** ve onlardan **etkilenirler [Chomer]**.

Bu çevreler de daha fazla süreçlerden oluşur.

Çevrelerinden soyutlandıklarında süreçler hiçbir şey değildir; **bağımsız varlıkları yoktur**.

Okyanustaki dalgaları ya da fırtınadaki rüzgâr akımlarını düşünmek yeterlidir.

Bir süreç, sahip olduğu özellikleri büyük ölçüde diğer süreçlerle olan ilişkilerinden alır; dolayısıyla bu ilişkilerden bağımsız olarak tam anlamıyla açıklanamaz.

Oysa indirgemeciliğin zorunlu koşulu, varlıkların içinde buldukları bağlamdan **bağımsız olarak ele alınabilmesidir**.

Fakat süreç ontolojisi tam da bunu reddeder.

Yaşamın bir süreçler dünyası olduğunu kabul ettiğimizde, biyolojide indirgemeciliğin —yerel ve sabit bağlamlardaki sayısız sınırlı başarısına rağmen— **küresel bir açıklama modeli olarak hiçbir zaman tam anlamıyla başarılı olamayacağını** anlarız.”

A New Kind of Science, Wolfram Media Inc., 2003, **Stephen Wolfram**.

Bu geniş kapsamlı eser, indirgemeciliğin başarısının son derece sınırlı olduğunu ve evrendeki varlıkların büyük çoğunluğunun **indirgenemez süreçler ve sistemlerden** oluştuğunu açıklar. Bu sistemlerin gelişim yolları **basit kurallara sahip olsalar bile** öngörülemezdir; bu nedenle süreçlerin açılımı doğası gereği **ortaya çıkışsaldır**.

[s. 106:] “Bu bölümde gördüğümüz üzere, ortaya çıkan tipik davranış biçimleri oldukça **evrenseldir** ve temel kuralların ayrıntılarından **neredeyse tamamen bağımsızdır**.

Bu olgu, bu kitapta açıkladığım türden bütüncül bir bilim inşa etme çabalarımda belirleyici olmuştur.

Çünkü bu durum, çok geniş sistem yelpazesinin davranışlarını, sistemlerin ayrıntılarından bağımsız olarak yöneten **genel ilkelerin** varlığını ima eder.

Dolayısıyla, doğadaki belirli bir sistemin içsel ayrıntılarını tam olarak bilmemek bile, onun genel davranışı hakkında **temel düzeyde öngörülerde bulunabiliriz**.”

[s. 675:] “Bir sistem evrensel olduğunda, onun özellikleri yapısal ayrıntılardan olağanüstü derecede bağımsız hale gelir.

Sistemin gerçekleştirebileceği hesaplamalar açısından, temel kuralların ne kadar karmaşık olduğu veya sistemin bir hücresel otomat mı, bir Turing makinesi mi, yoksa başka bir şey mi olduğu önemli değildir.

Bu olağanüstü gerçek, bu kitapta geliştirdiğim **yeni bilim türünün kavramsal çerçevesinin temelini** oluşturur.”

[s. 715:] “Bu kitapta ulaştığım bulgular üzerine geliştirdiğim cesur hipotez, yani **Hesaplamalı Denk-Değerlik İlkesi (Principle of Computational Equivalence)** şudur:

İnsan eliyle üretilmiş olsun ya da doğada kendiliğinden ortaya çıksın, **tüm süreçler bir tür hesaplama olarak görülebilir.**”

[s. 751:] “Geleneksel bilim, bunun nasıl mümkün olabileceğini anlamayı son derece zorlaştırmıştır.

Çünkü normalde, eğer bir sistemin bileşenlerine ait temel kuralları bulabilirsek, bu kuralların sistem hakkında **her şeyi açıklayacağı** varsayılmıştır.

Oysa bu kitap boyunca tekrar tekrar gördüğümüz gibi, bu varsayım doğru değildir.

Bir sistemin davranışında, temel kurallarına bakarak asla öngöremeyeceğimiz kadar fazla şey bulunabilir.

Bu durumun kökeninde, **hesaplamalı indirgenemezlik** olgusu yatar.

Eğer bir sistem hesaplamalı olarak indirgenemezse, bu, sistemin temel kuralları ile genel davranışı arasında, o davranışa ulaşmak için yapılması gereken **indirgenemez hesaplama miktarı** kadar somut bir ayırım olduğu anlamına gelir.”

[s. 846 (kitabın kapanış cümlesi):] “Bilimin tarihsel ilerleyişine bakarak, bir gün her şeyin bilim tarafından öngörülebileceğini varsaymak doğaldır.

Ancak **Hesaplamalı Denk-Değerlik İlkesi** ve **Hesaplamalı İndirgenemezlik** olgusu bunun asla gerçekleşmeyeceğini gösterir.

Elbette ayrıntılar daha da indirgenebilir ve bilim ilerlemeye devam edecektir; ancak artık biliyoruz ki, bilimin ve bilginin **temel sınırları** vardır.

Bu ilke, evrenimizin tüm harikalarının basit kurallarla kavranabileceğini gösterir; fakat bu kuralların tüm sonuçlarını **bilmenin hiçbir yolu yoktur** – sadece onların **nasıl açıldığını izleyebiliriz.**”

Beyond Boundaries: The New Neuroscience of Connecting Brains with Machines—and How It Will Change Our Lives, St. Martin’s Press, 2011, Prof. Miguel Nicolelis.

Bu eser, **Beyin-Makine Arayüzü (MBI)** ve beyinler arası doğrudan bağlantı alanında çığır açan araştırma sonuçlarını sunar. Nicolelis’in çalışmaları, erken dönem **indirgemeci** sinirbilim modellerinden kökten bir kopuşu temsil eder; beynin temel işlevlerinin **ortaya çıkan (emergent)** doğasını deneysel olarak kanıtlar. Eserin yayımlanmasından sonra, Nicolelis’in MBI teknolojisi belirgin biçimde geliştirilmiştir.

[s. 7:] “Duke Üniversitesi’ndeki laboratuvarımda son yirmi yılda yürütülen araştırmalar, beynin temel işlevsel biriminin artık **tek bir nöron olarak görülemeyeceğini** kategorik biçimde ortaya koymuştur;

bunun yerine, **birbiriyle bağlantılı nöron popülasyonları**, beynin bestelediği düşünce senfonilerinden sorumludur.”

[s. 15:] “Etkileşen çok sayıda öğeden oluşan sistemler — örneğin bir siyasi hareket, küresel finans piyasası, internet, bağışıklık sistemi, gezegenin iklimi veya bir karınca

kolonisi —, en temel özellikleri birçok ögenin **kolektif etkileşimlerinden ortaya çıkan** karmaşık sistemler olarak bilinir.

Bu tür karmaşık sistemler, indirgemeci yöntemle yaklaşıldığında içsel kolektif sınırlarını **ifşa etmezler**.

Milyarlarca birbirine bağlı nörondan oluşan ve etkileşimleri milisaniyeler düzeyinde değişen **insan beyni**, bu tür karmaşık sistemlerin **arkaik bir örneğidir**.”

[ss. 24–25:] “Büyük nöron popülasyonlarının bağlantılarına ve bilgi kodlamada **devasa paralel işlemeye** dayanarak, bizimki gibi gelişmiş beyinler, bir bütün olarak parçalarının toplamından **daha büyük** hâle gelen dinamik sistemlerdir.

Bu, ağın genel dinamik etkileşimlerinin **karmaşık küresel etkinlik örüntüleri (emergent properties)** üretmesiyle olur; bu örüntüler, bireysel öğelerin özelliklerinin doğrusal toplamından öngörülemez.

Ortaya çıkan bu beyin özellikleri, **algı, motor kontrol, rüya görme ve benlik bilinci** gibi son derece karmaşık işlevleri de üretir.

Şüphesiz bize bilinen en muazzam armağan olan **bilincimizin** kendisi de, insan beynindeki sayısız dinamik etkileşimli nöral devrenin **ortaya çıkan bir özelliği** olarak doğmuş olmalıdır.”

[s. 294:] “Görelî (relativistik) bir beynin ortaya çıkışını savunan argümanlar, primat merkezi sinir sisteminin —ve özellikle insan zihninin— herhangi bir **klasik hesaplama algoritmasına sıkıştırılamayacağını** güçlü biçimde göstermektedir.

Başka bir deyişle, insan beyni bir bütün olarak **hesaplanabilir değildir**.

(Yani beyin, **hesaplamalı olarak indirgenemezdir**.)

The Relativistic Brain (Kios Press, 2015) adlı monografide, Prof. **Ronald Cicurel** ve Prof. **Miguel Nicolelis**, beyin işlevlerinin mevcut hiçbir bilgisayar teknolojisiyle —ne kadar güçlü olursa olsun— **bir Turing makinesi tarafından modellenemeyeceğini** açık biçimde ortaya koyar.”

A World Beyond Physics: The Emergence and Evolution of Life, Oxford University Press, 2019, Prof. **Stuart A. Kauffman**.

Bu eser, biyolojik yeniden üretimin, enerjinin serbest bırakılma evreleriyle sınırlı döngüler hâlinde gerçekleştiğini —başka bir deyişle, **Hasadim (enerji akışı)** ile **Gevurot (kısıtlama)**’nın dengeli birleşimleriyle oluşan **kapalı devreli süreçler** oluşturduğunu— açıklar.

Kauffman, bu kısıtlı enerji döngülerinin **kendine yeterli ve kendini çoğaltan sistemler** meydana getirdiğini; bu sistemlerin, alt düzey yasaların öngöremeyeceği şekilde **bütüncül ve ortaya çıkan** biçimde işlediğini savunur.

[s. xii:] “Özel ve Genel Görelilik, Kuantum Mekaniği ve Standart Model ile birlikte Kuantum Alan Teorisi’nde, dünyanın temellerini — nihai oluşu — türeteceğimizi sanıyoruz. **Türetemeyiz**. Nihai olan, temeller üzerine kuruludur ama onlardan **çıkarılamaz**. Bu nihai olan, **bilinemez bir açılım** olarak, temel dayanaklarından sıyrılır ve özgürce yüzer.”

[s. 30:] “Üç kapanış —kısıtlama, iş görevi ve katalitik— **‘bütüncül (holistic)’** özelliklerdir; bunlar tek bir parçada bulunmaz.”

[s. 52:] “Bu üç kapanışı tek bir molekülde ya da [kimyasal] tepkimede bulamayız. Bunlar, parçaların değil, **‘bütünlerin’** özellikleridir; ancak burada gizemli hiçbir şey yoktur, yeni bir kuvvet de yoktur — yalnızca **maddenin, enerjinin, entropinin**,

kısıtlamanın ve termodinamik işin yeni bir örgütlenmesidir. Sanırım bu bütünleşme, yaşamın merkezidir.”

[ss. 127–128:] “Biyosfer evrenin bir parçasıdır.

Fizikçi **Steven Weinberg**’in hayalini kurduğu ‘nihai teori’, evrendeki her şeyin türetilbileceği bir indirgeme sistemidir. Ancak **evrenin biyosferi** hiçbir yasadan türetilemez; oysa biyosfer evrenin bir parçasıdır. Bu yüzden indirgemecilik başarısız olur. **Hiçbir nihai teori yoktur.** Bu muazzam ortaya çıkan oluş, fiziğin ötesindedir — ama onun üzerine kuruludur.”

There Is No Theory of Everything: A Physics Perspective on Emergence, Springer International Publishing, 2017, Prof. **Lars Q. English**.

Bu eser, ortaya çıkış (emergence) kavramını bilimsel kavramlar bağlamında ele alarak, konuya uzman olmayan okurlara dahi erişilebilir bir anlatım sunar.

[s. 5:] “Hatırlamak gerekir ki, kimya bir bilim olarak, güçlü etkileşimin (strong force) tam mekanizması anlaşılmadan çok önce — hatta güçlü etkileşim doğanın temel bir kuvveti olarak kavranmadan önce — gelişmiştir.

Dolayısıyla, temel parçacık fiziği atom altı ölçekte büyüleyici yeni dünyalar açmış olsa da, bulgularının büyük bir kısmı kimyanın yasaları ve süreçleri açısından **ilgisiz** kalmıştır. Kimya, bir disiplin olarak, parçacıklar ve alanlarla ilgili yeni ve önemli sonuçlar karşısında **kendini uyarlamak zorunda kalmamıştır**. Aynı durum fiziğin diğer dalları için de geçerlidir. Yoğun madde fiziği, elektro-zayıf birleşimin başarısından veya Higgs bozonunun keşfinden sonra **hiçbir revizyona** uğramamıştır. Şunu dürüstçe söylemek mümkündür: Temel parçacık fiziği, ilk bakışta bekleneceği kadar tüm bilim dallarını etkileyen bir alan olmamıştır.”

[ss. 8–9:] “Ortaya çıkış genellikle ‘bütün, parçalarının toplamından fazladır’ sözüyle özetlenir; gerçekten de parça-bütün ilişkisi bu konudaki her tartışmada **temeldir**. Peki bu ilişkinin doğası nedir? Kısaca söylemek gerekirse, parçalar bütünü oluşturur, **ama bütün de parçaların davranışını etkiler**. Bu, **karşılıklı bağımlı bir iki yönlü ilişkidir**. Her sistem, bileşen parçalarından oluşur ve bu parçalar da daha küçük alt parçalardan meydana gelebilir. Her düzeyde parçalar birbiriyle etkileşir; ve bir sistemin davranışında belirleyici olan, **parçaların içsel özelliklerinden (Chomer)** çok, **aralarındaki ilişkisel etkileşimdir (Tzura)**. Ayrıca, parçalar arasındaki etkileşim, sistemin mimarisi, yani ‘organizasyon ilkesi’ veya ‘ilişkisel yapısı’ tarafından **şekillendirilir, sınırlandırılır ya da belirlenir**. Yapı, mimari, organizasyon — bunlar bireysel parçalar düzeyinde var olmayan, yalnızca sistemin kendisinde bulunan kavramlardır. Yine de bu üst düzey yapılar, bireysel parçaların davranışlarını geriye doğru etkiler. Bir sistemin davranışında bileşimin değil de **yapısal düzenin (structure)** daha önemli olabileceği gerçeği, organik kimyacıya iyi bilinen bir olgudur. İzomerler, aynı atom dizilimlerinin farklı geometrik konfigürasyonlarıdır. Şaşırtıcı biçimde, izomerler arasındaki fark bazen yalnızca **kiralite (sağ/sol ellilik)** düzeyinde bile olabilir, ancak bu küçük fark **biyolojik sonuçları** dramatik biçimde değiştirebilir. Bir molekülün **toksitesisi** bile bazen kiralitesine bağlı olabilir.”

[s. 15:] “Kitap boyunca vurgulanan ana tema şudur:

Ortaya çıkışın en önemli derslerinden biri, bir fenomenin özü — başka bir deyişle **anlamı** — ancak **uygun düzeyde bir açıklama seviyesinde** yakalanabilir. Küçük

ölçekli süreçlerin bir fenomenin ortaya çıkışında rol oynadığını reddetmeksizin, o fenomenin temel karakteri **orada bulunamaz** ve işlevsel davranışı da **tam olarak oradan açıklanamaz**. Pratik olarak, farklı uzamsal ölçeklerde ve karmaşıklık düzeylerinde, kendi etkili yasalarıyla yönetilen **özerk dünyalar** ortaya çıkabilir. Bu yasalar, kendi sınırları içinde işler, ancak bu sınırların dışında **anlamalarını yitirirler**. Bilim içinde, bu tür çok sayıda dünya zaten mevcuttur — örneğin, biyoloji fiziğin sicim teorisine indirgenemez. Ortaya çıkış, biyolojik bilimlerin, küçük ölçeklerde işleyen yasaların müdahalesinden **korunarak kendi ayrı gerçeklik alanlarını** inşa etmesini sağlar. Bu koruma, diğer disiplinlerle hiçbir bağlantı olmadığı anlamına gelmez; ancak şunu gösterir:

Tek bir birleşik dil veya açıklama çerçevesiyle, fizik ve biyolojideki tüm fenomenleri açıklayabilecek bir teori yoktur.

Başka bir deyişle, **her şeyin teorisi diye bir şey olamaz.**”

[ss. 48–50:] “Kuantum mekaniğinden çok önce, Boltzmann gibi düşünürler, zamanın algıladığımız biçimiyle **mikrokozmosta var olmadığını** fark etmişlerdi. Birkaç atomun davranışını filme çekebilseydiniz, videoyu ileri ya da geri oynatmanız **hiçbir fark yaratmazdı**. Peki, neden ters süreç — kırık fincan parçalarının yeniden birleşmesi, sıvının yerden yukarı fırlayıp fincanın içine dönmesi — gerçekleşemezdi? Enerji korunumu yasasına aykırı olmazdı!

Boltzmann’dan önce verilen cevap hep aynıydı: “İkinci termodinamik yasası bunu yasaklar.” Fakat bu yasanın fiziksel temeli neydi? Mekanizması nereden geliyordu? Kimse bilmiyordu. Mikrokozmostaki **tam tersinirlik** ile makrokozmostaki **tersinmezlik** arasındaki bu ikilik gizemliydi ve “Loschmidt paradoksu” olarak anılıyordu. Yine de, kayadan düşüp ısınan taşların, bu ısıyı geri kazanarak **yeniden dağın tepesine çıkmaya çalıştığını** hiç görmeyiz.

Neden?

Madde tamamen küçük parçacıklardan, atomlardan oluştuğuna göre, büyük nesnelere nasıl olur da bu kadar farklı davranır? Katı indirgemecilere göre bu durum sonsuza dek **gizemli** kalmalıdır. Oysa burada, ortaya çıkışın bir başka ipucunu görürüz: Belki de **tersinmezlik**, Newton yasaları gibi mekanik bir doğa yasası değil, ancak atomlar toplandıkça ve etkileştikçe kendini gösteren **ortaya çıkan bir fenomendir**. İşte Boltzmann 1860’ların sonunda tam da bu yönde ilerliyordu.”

[s. 55:] “Hücre süreçlerinin —örneğin iyon difüzyonunun— termodinamik olarak tersinmez olması, yalnızca **zaman algımızın temelini oluşturmakla kalmaz**, aynı zamanda **zamanın yönünü üretir**.

Bu durum bizi düşünmeye sevk etmelidir:

Zamanın yönelimi, parçacıkların bir araya gelmesinin bir yan ürünü olan **ortaya çıkan bir özelliktir.**”

[ss. 65–67:] “Grafit ve elmas, tamamen karbon atomlarından oluşan kristal katılardır. Yani bileşim olarak aynıdırlar. Ancak ortak noktaları bundan ibarettir. Grafite siyah renklidir, görünür ışığı soğurur, kolayca parçalanır — bu yüzden kurşun kalemlerde kullanılır. Elektrikçi makul ölçüde iletir, ama çok iyi değil; bilimsel deyişle yarı metaldir. Hafiftir ve ucuzdur. Elmas ise tamamen şeffaftır, hiçbir görünür ışığı soğurmaz; en sert maddedir — bu yüzden metal ve cam kesiminde kullanılır. Elektriksel bir yalıtıcıdır ve çok pahalıdır. Makroskopik olarak, iki madde arasında hiçbir ortak özellik yoktur. Peki bu büyük farklara ne sebep olur? **Atomların örgü içindeki uzamsal düzeni**. Elmas, atomların **dört yüzlü (tetrahedral)** bağlandığı bir örgüye sahiptir; grafite ise **bal peteği biçimli tabakalar** üst üste dizilmiştir. Bu iki örgü düzeni, görsel olarak bile farklıdır. Aslında, belirleyici olan bu düzenin

kendisidir — yani örgünün **organizasyon ilkesi**. Maddeye dair ilgilendiğimiz her şeyi bu belirler. Elbette bu durum tüm katılar için geçerlidir: **Yapı önemlidir!** Bugün çıkarılacak temel ders şudur: Maddenin makroskopik özellikleri, yalnızca bileşen atomların izole hâlde incelenmesiyle **anlaşılamaz**.

Aynı parçalar, farklı biçimlerde düzenlendiklerinde tamamen farklı nesnelere üretebiliyorsa, o hâlde bu özellikler **parçaların kendisinde önceden bulunamaz.**”

s. 158:] “Nörobiyolog **William Newsome**, bu fikri vurgulamak için uygun bir benzetme yapar:

Eğer amacımız **Microsoft Word** gibi bir yazılım paketinin nasıl çalıştığını anlamaksa, tek tek transistörlerin açılıp kapanmasını incelemek — yani mikroelektronik donanımı analiz etmek — **en ufak ölçüde bile uygulanabilir bir strateji olmazdı**. Yazılım nihayetinde flip-flop devrelerinde kodlanan bitleri manipüle eder; flip-flop’lar da çok sayıda transistörden oluşur, evet — ancak işe oradan başlamak **verimli değildir**. Program, **daha yüksek bir organizasyon düzeyinde** anlaşılmalıdır. Belki yazılım kodu düzeyinde, ya da çoğumuz için olduğu gibi, doğrudan **klavyede yazı yazmaya başlayıp ekranda ne olduğunu gözleme** düzeyinde, deneyimsel olarak ele alınmalıdır. Bir programın, farklı işlemci mimarilerine sahip birçok platformda çalışabiliyor olması zaten bize şunu gösterir: İncelediğimiz olgu (yani yazılımın kendisi), belirli bir mikroelektronik yapıya **bağlı değildir**. Mikroskopik yapı ya da süreçlerle daha yüksek düzeydeki davranış arasında **bire bir ilişki yoktur.**”

[ss. 160–161:] “Yolculuğumuz bizi **kuantum mekaniğinden** istatistiksel ve yoğun madde fiziğine, dinamik sistemlerden ve karmaşıklık teorisinden **nörobilime** kadar götürdü. Bu birbirinden uzak bilim dallarındaki kavramsal atılımlar, şimdiye dek genel bilim tartışmalarında yeterince takdir edilmemiş ortak bir felsefî içgörüyü işaret eder. Bu içgörü, çağdaş bilimin büyük bir kısmında, **ortaya çıkışı (emergence)** temel bir yol gösterici ilke olarak görmemiz gerektiğini belirtir.

Ortak nokta şudur: yapı, ağ bağlantıları, **öz-örgütlenme (self-organization)**, **geri besleme (feedback)** ve **yeniden ölçekleme (renormalization)** gibi kavramlar, gerçek dünyadaki en ilginç fenomenlerin açıklanmasında **merkezi bir rol** oynar.”

[ss. 214–215, kitabın kapanış bölümü:] “Artık şunu fark edebiliyorum:

Üzerinde çalıştığım araştırmaların büyük kısmı, kabaca şu cümleyle özetlenebilir:

‘Bütün, parçalarının toplamından fazladır.’

Fakat bundan da önemlisi, bu durum giderek daha fazla **meslektaşlarının çalışmalarında da geçerli** hâle geliyor.

Gerçekten de, fiziğin en heyecan verici alanlarından bazıları tam olarak bu ruhu taşımaktadır.

Fizik araştırmalarının geniş bir yelpazesinde, **ortaya çıkışın farkına varılması...**”

(metin burada kitabın son paragrafına bağlanır)

Temenni

Kabala’ya giriş konusunda bir başlangıç kaynağı oluşturmak amacıyla bu küçük çeviriyi yazmaya giriştim. Bu konu, bilgelik arayana yol gösterebilir. Bu küçük çalışma zihinlere berraklık sağlasın ve kimse elinden düşürmek istemesin. G.D. Ekim, 2025

